

verschijnt 9 maal per jaar

jaargang 13 augustus

687

Ontwikkelingen in
bestuurlijke
criminaliteitspreventie

ARCHIEF EXEMPLAAR

NIET MEENEMEN !!!!

jaargang 13 augustus

687

Ontwikkelingen in
bestuurlijke
criminaliteitspreventie

Colofon

Justitiële Verkenningen is een uitgave van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie. Het tijdschrift verschijnt negen keer per jaar en wordt verspreid onder degenen die beleidsmatig werkzaam zijn op justitieel terrein.

Redactieraad

drs. A.C. Berghuis
dr. M.J.M. Brand-Koolen
dr. J.J.M. van Dijk
drs. A.B. Hoogenboom
drs. P.H. van der Laan
dr. G.J. Veerman

Redactie

drs. J.C.J. Boutellier
mr. M.R. Duintjer-Kleijn

Abonnementen

Aanvragen voor nieuwe abonnementen kunnen uitsluitend schriftelijk worden ingediend op onderstaand correspondentie-adres. Adreswijzigingen en opzeggingen kunnen alleen worden verwerkt met gebruikmaking van de adreskaart waarop het abonnementsnummer staat vermeld.

Nabestellingen

Losse nummers van Justitiële Verkenningen kunnen worden besteld door overmaking van f8,50 op gironummer 530374 ten name van WODC, Justitiële Verkenningen, Postbus 20301, 2500 EH

's-Gravenhage, onder vermelding van de titel van het gewenste nummer.

Redactieadres

Ministerie van Justitie, WODC
Redactie Justitiële Verkenningen
Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage

WODC-documentatie

Voor inlichtingen over de WODC-documentatie: 070-70 65 53
(E.M.T. Beenackers, C.J. van Netburg).

Ontwerp en drukwerk

Staatsdrukkerij en uitgeverij

ISSN: 0167-5850

Opname van een artikel in dit tijdschrift betekent niet dat de inhoud ervan het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Inhoud

Blz.

- 5 **Voorwoord**
- 9 **mr. V.N.M. Korte-Van Hemel**
 Openingstoespraak van de Staatssecretaris
 van Justitie
- 13 **dr. J.J.M. van Dijk**
 Het actieplan als proeve van pragmatisch
 moralisme
- 20 **prof. I. Waller**
 Het verminderen van criminaliteit is
 mogelijk. Enige minder bekende lessen
 uit Frankrijk en de VS
- 34 **A.J. Muurling**
 Oud en Nieuw-vandalisme in Den Haag
- 39 **mr. F.W.M. van Straelen**
 De rol van het OM bij bestuurlijke
 preventie
- 44 **drs. P. van Soomeren**
 Een draagvlak voor bestuurlijke preventie
- 52 **mr. R.A.A. de Vries**
 Recente ontwikkelingen in bestuurlijke
 preventie
- 59 **drs. R. Hesseling**
 Bestuurlijke preventieprojecten en
 onderzoek
- 65 **dr. P. Kapteyn**
 Publieke moraal en zelfcontrole

68	Literatuuroverzicht
68	Algemeen
72	Strafrecht en strafrechtspleging
75	Criminologie
80	Gevangeniswezen
80	Reclassering
82	Psychiatrische zorg
83	Kinderbescherming
84	Politie
90	Drugs
96	Boekwerken
98	Congressen

Voorwoord

Sinds 1960 is sprake van een vertienvoudiging van de geregistreerde criminaliteit. Het gaat hierbij met name om delicten als inbraak, winkeldiefstal, autokraken en dergelijke. In dat kader werd in 1983 de Commissie Kleine Criminaliteit geïnstalleerd. In de aanbevelingen van deze commissie Roethof werd gepleit voor een veelvuldiger beroep op niet-justitiële instanties om deze stijging te doen keren. Er zou meer aandacht besteed moeten worden aan de preventie van deze vormen van veel voorkomende criminaliteit, waarbij het lokale bestuur een vooraanstaande rol dient te spelen. In de kabinetsnota *Samenleving en criminaliteit* werden deze aanbevelingen overgenomen en werd geld beschikbaar gesteld voor experimenten op het vlak van 'bestuurlijke preventie'.

In 1986 is een start gemaakt met dit nieuwe initiatief in de bestrijding van criminaliteit. Er was geld beschikbaar voor interessante gemeentelijke preventieprojecten, evaluatieonderzoeken werden gestart en het kwartaalblad *SEC* (Samenleving en criminaliteit) verscheen. In het begin van dit jaar deed het kabinet opnieuw een nota verschijnen, het zogenaamde *Actieplan*, waarin nieuwe plannen ter bestrijding van de veel voorkomende criminaliteit werden aangekondigd. Deze ontwikkelingen waren aanleiding voor de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie en het WODC om een symposium te organiseren over de stand van zaken in de bestuurlijke criminaliteitspreventie. De studiedag vond plaats op 26 maart van dit jaar op het Ministerie van Justitie. In deze aflevering van Justitiële Verkenningen worden de lezingen ervan gepubliceerd.

In haar openingstoespraak benadrukt Staatssecretaris Korte-Van Hemel het feit dat een groot deel van deze vorm van criminaliteit door jeugdigen wordt gepleegd. Preventie zou erop gericht moeten zijn jongeren terecht te wijzen, zonder dat zij direct in het strafrechtcircuït terecht komen. Dit kan bijvoorbeeld

door middel van de zogenaamde HALT-projecten, waarvoor zij nieuwe gelden beschikbaar wil stellen. J. J. M. van Dijk vergelijkt vervolgens het Actieplan met de kabinetsvisie die werd uiteengezet in *Samenleving en criminaliteit* en concludeert dat sprake is van een vorm van pragmatisch moralisme. Professor I. Waller rapporteert daarna over vergelijkbare initiatieven in Frankrijk en de Verenigde Staten.

A. J. Muurling en F. W. M. van Straelen, respectievelijk Inspecteur van Politie en Officier van Justitie, behandelen een succesvolle vorm van criminaliteitspreventie, namelijk het Haagse Oud en Nieuw-project, gericht tegen het vandalisme rond de jaarwisseling. P. van Soomeren gaat daarna in op de bestuurlijke problemen die zich kunnen voordoen bij het opzetten van preventieprojecten. Een breed draagvlak en intensieve samenwerking blijken beslissende voorwaarden te zijn voor succes. R. A. A. de Vries van de Stuurgroep sluit hier op aan en doet verslag van zijn ervaringen in het contact met de gemeentelijke plannenmakers.

R. Hesseling benadert de zaak vanuit het optiek van de onderzoeker. Bij het onderzoek op dit terrein blijkt het moeilijk te zijn om adequate gegevens te vergaren. Ten slotte relateert P. Kapteyn de gedachte dat de publieke moraal enorm zou zijn gedaald. Het aantal delicten is weliswaar gestegen, maar het vertrouwen in de zelfcontrole van mensen is dat ook. Hij wijst daarbij op de verlokkingen in het moderne winkelbedrijf en de afname van controlefuncties in het openbare leven.

De dag werd afgesloten met een forumdiscussie onder leiding van J. Junger-Tas. Hierin kwam bijvoorbeeld de vraag aan de orde of repressieve elementen wel een plaats moeten hebben in het preventiebeleid. De inleiders waren het erover eens dat een repressief sluitstuk onmisbaar is voor het welslagen van de preventieprojecten. In het verlengde hiervan vroeg men zich af of de projecten met name door politie of justitie gedragen zouden moeten worden, of dat buurtbewoners hierin het voortouw moeten hebben. De betrokkenheid van eerstgenoemden werd van wezenlijk belang geacht, maar de projecten richten zich vooral op de inzet van betrokken buurtbewoners. Verder werd geconstateerd dat het probleem van gebrekkige en onbetrouwbare registratie van criminaliteit voorlopig niet zal zijn opgelost. Ten slotte toonden de forumleden zich terughoudend ten

aanzien van de vraag of het bedrijfsleven als sponsor zou kunnen optreden bij bestuurlijke preventie. Het rijkssubsidiebeleid ten behoeve van de bestuurlijke criminaliteitspreventie loopt in 1990 af.

Openingstoespraak van de Staatssecretaris van Justitie

mr. V.N.M. Korte-van Hemel

Dames en heren,

Graag heb ik voldaan aan het aan mij gerichte verzoek om deze dag, die geheel gewijd is aan de recente ontwikkelingen op het terrein van de bestuurlijke preventie, met een enkel woord te openen. Gegeven het feit dat de bemoeienissen van justitie met de jeugd – in het kader van de jeugdbescherming en als reactie op jeugdcriminaliteit – onder mijn beheer vallen, zal het u niet verbazen dat ik de bestuurlijke preventie nu eens meer specifiek vanuit dit uitgangspunt zou willen belichten.

Eén van de belangrijkste redenen voor het *Actieplan voor de aanpak van veel voorkomende criminaliteit* is de grote verontrusting onder de bevolking over die massale vormen van criminaliteit. Dat deze verontrusting niet op niets is gebaseerd, moge blijken uit het feit dat de criminaliteitscijfers over het jaar 1986 opnieuw zijn gestegen, terwijl het percentage opgehelderde delicten verder is gedaald.

Nu weten wij dat een belangrijk deel van deze veel voorkomende criminaliteit typische vormen van jeugdcriminaliteit zijn. Zo zijn jeugdigen verantwoordelijk voor een groot deel van de winkeldiefstallen, terwijl bijvoorbeeld vandalisme vrijwel hoofdzakelijk een jongerendelict is. Laat ik u dit toelichten aan de hand van enkele gegevens uit een onderzoek dat het WODC onlangs heeft laten verrichten onder meer dan 1100 jongeren die representatief zijn voor de Nederlandse jeugd van twaalf tot achttien jaar. Aan deze jongeren is gevraagd of zij tijdens het afgelopen schooljaar één of meer van in totaal tien delicten hebben gepleegd.

Het meest gepleegde delict blijkt zwartrijden in tram of bus te zijn. Dit werd met name in de randstad door meer dan de helft van de jongeren opgegeven. Andere veel voorkomende delicten zijn vandalisme, graffiti, geweld tegen personen en winkeldiefstal. Er zijn vrij grote verschillen tussen stad en platteland. Zo wordt

geweld tegen personen opgegeven door 28% van de jongeren in de randstad tegen slechts 15% van de plattelandjongeren. Ook winkeldiefstal is een typisch grote-stadsdelict: 17% van deze jongeren geeft op tijdens het laatste schooljaar winkeldiefstal te hebben gepleegd. Dat is ongeveer twee maal zo veel als in de kleinere steden. Tenslotte komen heling en fietsendiefstal in de randstad drie maal zo veel voor als op het platteland.

Criminaliteit van jongens en meisjes

Van belang is verder ook de vergelijking tussen jongens en meisjes. Uit het onderzoek blijkt dat een aantal delicten even vaak door jongens als door meisjes worden gepleegd. Dit betreft zwartrijden in de tram en winkeldiefstal. Bij andere delicten geven jongens twee maal zo veel delicten op als meisjes: dit geldt voor graffiti, bedreiging en geweld tegen personen. Delicten die nog steeds aanzienlijk vaker door jongens dan door meisjes worden opgegeven – drie tot vijfmaal zoveel – zijn heling, inbraak, brandstichting, fietsendiefstal en vernielingen.

De verschillen die het onderzoek vaststellen zijn echter veel geringer dan uit de officiële cijfers naar voren komt. Uit de politie-cijfers blijkt bovendien dat de meisjescriminaliteit de laatste jaren fors is gestegen. Van 1980 tot 1985 is de jongenscriminaliteit vrijwel stabiel gebleven, terwijl de meisjescriminaliteit met 30% is toegenomen. Was de verhouding jongens – meisjes onder bekend geworden verdachten bij de politie in 1980 nog 9 op 1, in 1985 is zij gedaald tot 7 op 1. Wel is het zo dat meisjes nog steeds minder en minder ernstige delicten plegen dan jongens, maar of dit in de toekomst zo zal blijven is niet zeker.

Experimentele projecten

Uit deze gegevens moge het u duidelijk zijn dat preventie van de veel voorkomende criminaliteit niet in de laatste plaats betekent het tegengaan van jeugdcriminaliteit.

Welnu, op dit terrein zijn belangwekkende initiatieven genomen. Een aantal experimentele projecten hebben in het kader van de bestuurlijke preventie een subsidie ontvangen uit het fonds van de 45 miljoen

gulden dat hiervoor ter beschikking is gesteld.

Als eerste voorbeeld wil ik u de HALT-projecten noemen, waarvan er thans een kleine twintig in werking of in oprichting zijn. Het beginsel van HALT-projecten is dat aan jongeren die wegens vandalisme met de politie in aanraking komen de mogelijkheid geboden wordt te ontkomen aan strafvervolging door middel van het verrichten van alternatieve bezigheden. Die bezigheden hebben meestal betrekking op herstelwerkzaamheden of schoonmaken.

Hierbij is het streven de werkzaamheden zo veel mogelijk verband te doen houden met het gepleegde strafbare feit. Jongeren worden naar een HALT-project verwezen door de Officier van Justitie of door de politie in samenspraak met het Openbaar Ministerie. Zijn de werkzaamheden naar behoren verricht dan volgt seponering van de zaak. Zo gezien lijken deze projecten sterk op de alternatieve sancties die nu landelijk zijn ingevoerd. Het verschil is echter dat het hier gaat om een lichte ingreep op een zo laag mogelijk niveau. Jonge vandalen worden snel en duidelijk op de vingers getikt en u weet: wil het jeugdstrafrecht zijn educatieve dimensie bewaren dan vormen snelheid en duidelijkheid een eerste vereiste.

Een andere doelstelling van deze projecten is om zoveel mogelijk buiten-justitiële afdoeningen te realiseren op grond van de overweging dat interventie van het jeugdstrafrechtssystem stigmatiserend en delinquentiebevorderend werkt.

Deze aanpak van vandalisme die goede resultaten lijkt af te werpen heeft mijn warme belangstelling en ik wil in dat verband herinneren aan het feit dat in het kader van het aanvullend beleid de projecten in Rotterdam en Den Haag reeds een subsidie ontvangen. De gemeente Dordrecht ontvangt eveneens gelden maar in dit geval in het kader van de bestuurlijke preventie. Het gaat daar om een project dat niet alleen de stad Dordrecht betreft, maar een regionaal karakter heeft.

Het doet me dan ook genoeg u te kunnen mededelen dat mijn ambtenaren hard bezig zijn een raamregeling te ontwerpen voor het toekennen van tijdelijke subsidies aan HALT-projecten in oprichting, ter tegemoetkoming in de aanloopkosten. Naar mijn verwachting zullen de komende maanden besteed worden aan de verdere voorbereiding en uitwerking

van de stimuleringsregeling, zodat deze in 1988 concreet in werking zal kunnen treden.

Naast de HALT-projecten worden in het kader van de bestuurlijke preventie nog vele andere projecten gesubsidieerd die specifiek op de jeugd zijn gericht. Zo hebben een groot aantal steden voorlichtingsprojecten over vandalisme geïntroduceerd in het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs. Ook kwamen twee theaterproducties die het vandalisme als onderwerp hadden en met jongeren samen gerealiseerd werden, in aanmerking voor subsidie. Verder zou ik willen noemen een aantal projecten dat gericht is op randgroepjongeren, een uiterst kwetsbare risicogroep. Tenslotte zou ik nog een initiatief willen vermelden dat mij bij de aanpak van jeugdcriminaliteit van groot gewicht lijkt en dat is het scholenexperiment.

Het scholenexperiment wordt uitgevoerd op een grote L.T.S. in één van de grote steden. Het heeft als directe doelstelling het tegengaan van spijbelen en schooluitval. Maar, zoals u bekend zal zijn, bestaat er een sterke samenhang tussen spijbelen en het drop-out-verschijnsel enerzijds en jeugddelinquentie anderzijds. De indirecte doelstelling van het experiment is dan ook de reductie van jeugddelinquentie. Hiertoe wordt een drietal experimentele maatregelen genomen:

- een geautomatiseerde spijbelregistratie die een directe reactie op spijbelgedrag mogelijk maakt;
- een spijbelfunctionaris die de hardnekkige spijbelaars met enig krachtig optreden en met hulp en steun weer naar de school terugvoert;
- een gespecialiseerde unit waar dreigende schooluitvallers worden opgevangen, geholpen en bijgespijkerd.

Slot

De veel voorkomende criminaliteit heeft veel gezichten. Eén daarvan is het gezicht van de jeugd. Er moet ons veel aan gelegen zijn die jeugd in het rechte spoor te houden en te voorkomen dat ze afglijdt naar vormen van wangedrag die voor onze samenleving onaanvaardbaar zijn. Ik hoop u met deze korte inleiding duidelijk gemaakt te hebben dat de Minister en ikzelf dit als één van de richtlijnen van ons beleid beschouwen.

Het actieplan als proeve van pragmatisch moralisme

dr. J.J.M. van Dijk*

De globale inhoud van het actieplan van het kabinet Lubbers II ter beteugeling van de kleine criminaliteit mag, dunkt me, bekend worden verondersteld. In de pers en in het jongere broertje van Justitiële Verkenningen, het kwartaalblad SEC, is aan dit plan reeds uitvoerig aandacht besteed. De betekenis van het actieplan is tweërlei.

Ten eerste worden in het plan, vanzelfsprekend, concrete maatregelen aangekondigd. De subsidiëring van lokale projecten zal niet worden uitgebreid, maar gecontinueerd. Daarenboven zal onder andere een impuls worden gegeven aan de sociale verbetering van naoorlogse hoogbouwcomplexen door de aanstelling van huismeesters op plaatsen waar aan zulke functies grote behoefte bestaat. Ik wijs verder op het voornemen om plegers van winkeldiefstallen – die thans vaak vrijuit gaan – door de politie een transactie-aanbod te doen.

De tweede, minder in het oog springende, betekenis van het actieplan betreft de visie die erin wordt ontvouwd op de inhoud van het misdaadbeleid in de komende jaren. Op deze tweede betekenis zou ik in deze korte inleiding nader willen ingaan.

De opvattingen over de aanpak van de criminaliteit kan men situeren op een schaal met twee polen. De linkerpool wordt gevormd door de opvatting dat criminaliteit slechts effectief bestreden kan worden door het wegnemen van de maatschappelijke oorzaken ervan (in het Engels de zogenaamde root causes). Op de rechterpool ligt de klassieke visie dat de individuele burger door bedreiging met straffen van het plegen van misdrijven kan en moet worden afgehouden. In de periode 1965-1985 heeft de eerstgenoemde opvatting de overhand gehad. Criminaliteitsbestrijding door middel van strafrechtelijke repressie werd, in de

* De auteur is Hoofd van het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie.

woorden van oud-premier Den Uyl, als een 'ergerlijke vorm van symptoombestrijding' beschouwd. De geleidelijke komst van een meer rechtvaardige samenleving zou de criminaliteit automatisch doen verdwijnen.

In het interimrapport van de Commissie Kleine Criminaliteit – de commissie Roethof – werd reeds duidelijk afstand genomen van de hier geschetste linkerpool. Gesteld werd dat de discussie in de jaren zestig over de vraag of de zogenaamde geweldsgolf al dan niet door het strafrecht zou moeten worden gekeerd aan de echte problemen voorbijging, namelijk de toename van de vernielingen, diefstallen en inbraken. Volgens de commissie Roethof kan en moet deze kleine criminaliteit worden aangepakt door een versterking van de informele vormen van toezicht, te weten het toezicht dat burgers op elkaar en in het bijzonder op hun kinderen uitoefenen en het toezicht door functionarissen met een bredere dienstverlenende taak (het functionele toezicht). De strafrechtspleging wordt aangeduid als het sluitstuk van dit geheel van externe remmen op veelvoorkomend crimineel gedrag.

Deze visie wijkt af van de jaren zestig-ideeën over de structurele aanpak. Het wordt immers wenselijk en ook mogelijk geacht de criminaliteit te beteugelen zonder de samenleving ten gronde te renoveren. Ook de commissie Roethof beval echter vooral maatregelen aan die buiten de sfeer van de strafrechtelijke wetshandhaving liggen. Aan de zelfstandige invloed van strafbedreigingen werd weinig aandacht besteed. De commissie wilde bovendien, zo stelde zij met nadruk, *niet moraliseren*. De primaire doelgroep waarop de commissie zich met haar aanbevelingen richtte, waren de functionele toezichthouders en degenen die voor hun aanstelling verantwoordelijk zijn. De rapporten van de commissie zijn in feite een pleidooi voor een zekere mate van deprofessionalisering van onderdelen van het politiewerk. Daarbij wordt de verantwoordelijkheid echter niet gelegd bij particuliere burgers, zoals wel is beweerd, maar bij andere categorieën van functionarissen, bijvoorbeeld busconducteurs en huismeesters. Als toezichthouders zijn ze zowel effectiever als goedkoper dan de politie.

Het beleidsplan *Samenleving en criminaliteit* heeft, zoals bekend, dit gedachtegoed tot de officiële beleidslijn met betrekking tot de kleine criminaliteit verheven. Sindsdien heeft de commissie zijn eindrapport uitgebracht. Interessant is nu om te bezien of het

kabinet Lubbers II nog nieuwe accenten heeft
aangebracht in de filosofie van *Samenleving en
criminaliteit*.

Nieuwe accenten

Het actieplan is op sommige plaatsen enigszins
retorisch. Kleine criminaliteit wordt plechtig herdoopt
tot veel voorkomende criminaliteit. Ook de beschou-
wingen over de rol van de strafrechtspleging hebben
een wat andere toonzetting gekregen. Waar in het
beleidsplan nog ingetogen werd besproken over het
noodzakelijke 'sluitstuk', wordt nu een lik-op-stuk
benadering gepropageerd. Daarmee wordt dan
gedoeld op de wenselijkheid van door de politie
aangeboden transacties ter zake van winkeldiefstallen.
Inhoudelijk volgt het kabinet de oorspronkelijke
aanbeveling van de commissie Roethof. De commissie
beval in zijn interimrapport de invoer van deze
politietransacties aan. In het eindrapport werd gepleit
voor experimenten met civielrechtelijke boetes, op te
leggen door de winkeliers zelf. Het kabinet kiest thans
voor de eerder aangegeven weg.

Een principiële accentverschil lijkt me de paragraaf
over de overdracht van essentiële normen. Hierin
wordt gesteld dat de versterking van het informele of
functionele toezicht niet alleen een kwestie is van
meer menskracht. De effectiviteit ervan staat of valt
met de vraag of de betrokkenen zelf achter de in de
strafwet neergelegde kernnormen staan en of zij
bereid zijn deze uit te dragen en te handhaven. Het
actieplan spreekt bijvoorbeeld van de noodzaak het
jongerenwerk meer normstellend te maken. De
jongerenwerkers dienen confrontaties aan te gaan met
hun doelgroepen over het vertoonde criminele gedrag.
Dat is geen eenvoudige opgave. Om de uitvoering
ervan te bevorderen heeft de Minister van WVC een
stimulerings- en vernieuwingsprogramma aangekon-
digd met een jaarbudget van een miljoen gulden.

Het actieplan breekt verder de staf over de afwente-
ling van de schade ten gevolge van criminaliteit op de
gemeenschap, bijvoorbeeld door de toepassing van
subsidieregelingen door de overheid. De gedupeerden
dienen de lasten vaker zelf te dragen. Dit zal hen
aanzetten om in eigen huis meer aan preventie te
doen en om de dader, waar mogelijk, zelf aansprakelijk

te stellen voor de veroorzaakte schade. Aldus het actieplan.

Op de eerder door mij aangegeven schaal heeft onmiskenbaar een verdere verschuiving naar de rechterpool plaatsgevonden. De vraag is nu of de regering daarmee, zoals sommige critici willen doen geloven, eigenlijk weer geheel ter rechterzijde, dat wil zeggen bij de klassieke strafrechtelijke leer is uitgekomen. Mijns inziens is dat niet het geval. Het lijkt me van belang deze interpretatie te bestrijden omdat hij anders als een zich zelf waarmakende voorspelling zou kunnen gaan werken.

Het primaat van de bestuurlijke preventie

In het actieplan wordt mijns inziens vastgehouden aan het primaat van de bestuurlijke preventie bij de aanpak van de veel voorkomende criminaliteit. De criminaliteit is een te wijdverbreid en diepgeworteld kwaad om de behandeling ervan geheel aan de Minister van Justitie over te laten. Deze opvatting wordt in het actieplan nog eens bekrachtigd. De eerder aangekondigde maatregelen worden echter meer dan in het beleidsplan op het doel van de criminaliteitsreductie toegesneden. De preventieve aanpak wordt minder vrijblijvend gemaakt. Het heeft volgens het kabinet bijvoorbeeld weinig zin om meer randgroepjongerenwerkers aan te stellen indien deze vervolgens in de jongerencentra de verkoop van gestolen goederen gedogen of hierin zelfs participeren. Zeker van door de overheid gefinancierde beroepskrachten wordt geëist dat zij de strafrechtelijke normen respecteren en helpen handhaven.

Volgens sommige critici zou het jongerenwerk daardoor een soort hulppolitie worden. Deze interpretatie lijkt me nogal overdreven. Onbetwist is dat het jongerenwerk een bredere doelstelling heeft. Het heeft als taak om jonge mensen in een achterstandssituatie nieuwe kansen te bieden om hun draai te vinden in de maatschappij. De vraag is nu of deze emancipatoire functie voor het jongerenwerk ondersteuning van de wetshandhaving in de weg staat. Mijns inziens niet. De problemen van jongeren in een achterstandssituatie worden door het plegen van misdrijven niet structureel verminderd. De toekomstperspectieven van jongeren die zich aan criminaliteit schuldig maken zijn extra slecht. Het lijkt me bovendien alleszins gerechtvaardigd

dat de overheid aan het aanbod van bijzondere faciliteiten voor jongeren de voorwaarde verbindt dat de deelnemers zich aan de regels houden die in het Wetboek van Strafrecht zijn neergelegd. Het gegeven dat de doelgroep zelf in een achterstandssituatie verkeert, is geen vrijbrief om vanuit een gesubsidieerde instelling diefstallen te plegen ter aanvulling van de uitkeringen.

Wanneer jongerenwerkers niet bereid zijn respect voor de strafrechtelijke beschermende normen uit te dragen, kan van het preventieve rendement van voorzieningen voor jongeren weinig worden verwacht. Het kabinet kiest voor de preventieve aanpak, maar laat zich daarbij geen knollen voor citroenen verkopen.

Ook de proefnemingen met politietransacties doen mijns inziens geen afbreuk aan het primaat van de preventie. De regering heeft met nadruk aangekondigd dat er een onderzoek zal komen naar de effectiviteit van de verschillende preventiemethoden. Gezien de eerdere protesten uit de wereld van de detailhandel tegen de aanbeveling van de commissie Roethof om minimumnormen voor het aantal personeelsleden in relatie tot de winkelruimte op te stellen, is dit een bescheiden, maar veelbetekenend voornemen. Inmiddels hebben enkele grote ondernemingen overigens reeds aangekondigd dat zij meer personeel in hun winkels zullen gaan inzetten. Er zit wellicht meer beweging in de opstelling van de detaillisten dan zijzelf willen toegeven. Wanneer de detailhandel zelf bereid is het nodige aan preventie te doen, kan justitie niet achterblijven. Men kan niet van bedrijfsleiders en van het winkelpersoneel verwachten dat zij het toezicht binnen de winkel sterk opvoeren indien betrachte winkeldieven vervolgens ongemoeid worden gelaten. Het beleid ten aanzien van de winkelcriminaliteit vormt een onversneden toepassing van de sluitstuk-gedachte.

Pragmatisme of moralisme

In het interimrapport van de commissie Roethof werd met zoveel woorden gepleit voor een pragmatische, niet moralistische benadering. Het is de vraag of het wel mogelijk is om aan criminaliteitspreventie te doen zonder enigermate te moraliseren. Het gaat bij dit beleid immers hoe dan ook om de handhaving van normen – van de normen die door de wetgever als

dermate essentieel worden beschouwd dat ze strafrechtelijke ondersteuning verdienen. In dit opzicht is elke vorm van misdaadpreventie moralistisch. Dit kenmerk staat echter in het geheel niet haaks op de wens dat het preventiebeleid pragmatisch zal zijn. De gouvernemente vinger moet niet alleen worden geheven maar in het gat van de dijk tegen de criminaliteit worden gestopt. Het misdaadbeleid dient niet slechts te functioneren als uitlaatklep voor onlustgevoelens of als electoraal paradepaard. Het moet bestaan uit een uitgekiende combinatie van gerichte bestuurlijke middelen en strafrechtelijke interventies. De effectiviteit van dit lokale beleid zal steeds nauwgezet moeten worden bestudeerd. De filosofie die hier achter steekt zou men wellicht kunnen typeren als pragmatisch moralisme. Het doel is handhaving van de strafwet. De middelen worden echter, binnen de grenzen van de rechtsstaat, gekozen op grond van hun gebleken effectiviteit en niet omdat men op het publiek een voze indruk van kordaatheid wil maken.

Bij de pragmatisch moralistische benadering past mijns inziens de bereidheid om te experimenteren met nieuwe maatregelen en de effecten ervan te laten evalueren door middel van wetenschappelijk onderzoek. Er hoort ook de bereidheid bij om investeringen te doen in beleidsmaatregelen waarvan de effectiviteit proefondervindelijk is gebleken. In dit laatste opzicht is het actieplan van het kabinet, maar ook van veel gemeentebesturen, mij persoonlijk niet pragmatisch genoeg. De vervangingsregeling voor zieke onderwijzers lijkt me bijvoorbeeld onverstandig. Ook de andere ministeries zoals VROM en Onderwijs zijn niet bepaald scheutig met concrete bijdragen aan de preventie.

Teveel wordt kennelijk gemeend dat de preventie van criminaliteit weliswaar een belangrijke aangelegenheid is, maar dat het niet nodig is daarvoor gelden te voteren. De beste manier om daarin verandering te brengen, lijkt me een succesvolle uitvoering en evaluatie van de nu opgezette lokale projecten. Investeringen in de bestuurlijke preventie zullen gemakkelijker worden gedaan naarmate de baten ervan beter kunnen worden aangetoond. In dit opzicht verkeert de nog nieuwe en gewantrouwde preventieve aanpak ten opzichte van de klassieke, repressieve benadering helaas in een ongunstige positie. Ten onrechte wordt door velen gemeend dat

het strafrecht een beproefd middel is om de misdaad terug te dringen. In de Verenigde Staten zit thans vijf procent van de zwarte, mannelijke bevolking achter tralies met alle financiële en morele kosten van dien. De geregistreeerde criminaliteit is desondanks in 1986 fors toegenomen. Er is ook daarom alle reden om de preventieve inspanningen te intensiveren.

Het verminderen van criminaliteit is mogelijk

Enige minder bekende lessen uit Frankrijk en de VS

prof. I. Waller*

Officiële cijfers suggereren dat de ernstige vormen van criminaliteit de afgelopen twintig jaar meer dan verdubbeld zijn. U en ik lopen nu blijkbaar tweemaal zoveel kans slachtoffer van beroving, overval of inbraak te worden als twintig jaar geleden. Toch is in diezelfde periode ook de politie-bescherming die wij krijgen verdubbeld en besteden overheid en bedrijfsleven nu meer dan tweemaal zoveel aan bescherming als toen. Bovendien is de toepassing van gevangenisstraf, als gerechtvaardigde straf of als afschrikking voor criminaliteit, de afgelopen vijf jaar met 50 procent toegenomen en zijn veel landen daarenboven bezig hun gevangenscapaciteit met nog eens 50 procent uit te breiden. Kortom, de kwaal is dubbel zo ernstig geworden ondanks het feit dat we twee maal zoveel uitgeven aan de bestrijding ervan. Dit verbijsterende gegeven geldt evenzeer voor inwoners van Australië, Canada, Engeland, Frankrijk, Nederland of de Verenigde Staten.

Ten dele kan dit fiasco worden toegeschreven aan een verkeerde aanpak van het probleem. Landen als Engeland, Zweden, Nederland en zelfs Frankrijk volgen trouw de laatste trends zoals die van hun meest dynamische en invloedrijke broer, de VS, komen. Toch zijn het juist de VS waar de gewelddadige criminaliteit verreweg het grootst is en het aantal volwassenen in de gevangenis relatief minstens tweemaal zo hoog als in ieder van de andere grote geïndustrialiseerde landen. Amerikaanse uitvindingen, zoals buurtpreventie, slachtofferenquêtes, straffen met gelijke munt, afschaffen van voorwaardelijke invrijheidstelling en particuliere gevangnissen zijn nauwelijks

* De auteur is hoogleraar criminologie aan de Universiteit van Ottawa, Canada. De lezing werd uit het Engels vertaald door dr. G. Roëll.

van invloed gebleken op misdaadcijfers, angstgevoelens of een rechtvaardiger strafrechtstelsel. Desondanks hebben zij in alle andere landen navolging gevonden.

In deze obsessie met de laatste rages is om onverklaarbare redenen het indrukwekkende succes van bepaalde Amerikaanse steden bij het terugdringen van criminaliteit de verbetering van de leefbaarheid of de rechtspleging, niet opgemerkt. Er zijn concrete voorbeelden van speciale projecten in de VS die aantonen dat criminaliteit verminderd kan worden als men maar wil, maar niemand heeft er oog voor. De gevoeligheid voor de laatste trends uit de VS heeft veel landen ook verhinderd om te zien wat er bij hun burens of zelfs in eigen land bereikt wordt of aan mogelijkheden liggen op het gebied van misdaadpreventie. Tenslotte heeft dit er ook toe geleid dat de uitgebreide kennis van de sociale oorzaken van misdaad die de afgelopen twintig jaar door middel van longitudinale studies is verzameld, niet wordt gebruikt bij programma's voor misdaadpreventie.

In dit artikel wil ik de mogelijkheden van alternatieve programma's op het gebied van misdaadpreventie bespreken. De uitkomst is in zoverre positief dat, als we maar willen, de criminaliteit in de meeste geïndustrialiseerde democratieën aanzienlijk naar beneden gebracht kan worden en dat dan ook nog eens met aanzienlijk minder geld dan we nu uitgeven. Bovendien zou de angst voor criminaliteit verminderd kunnen worden en de leefbaarheid van de maatschappij vergroot kunnen worden, in het bijzonder voor achtergestelde groepen. Ik zal de mogelijkheden onder drie hoofdstukjes bespreken: wetshandhaving, verminderen van gelegenheid en sociale veranderingen. Tenslotte zal ik nagaan wat ervoor nodig is om deze mogelijkheden in beleid te vertalen.

Wetshandhaving

De meeste van ons denken bij misdaadproblemen aan het debat over de vraag hoe daders gestraft moeten worden. We kennen allemaal de discussies op het werk of thuis, over de vraag of de verkrachter wel lang genoeg gestraft wordt. Voor een deel gaan deze gesprekken over de vraag wat misdaad is en hoe streng vergelding moet zijn. Voor een deel gaat het echter ook over de vraag of straffen op de een of andere wijze misdaad kan voorkomen. Ik zal het hier

alleen over dit laatste hebben. In hoeverre heeft de strafwet en in het bijzonder het optreden van politie, rechters en gevangenissen invloed op de omvang van de criminaliteit? Achtereenvolgens wil ik nagaan wat het effect is van meer van hetzelfde, van gerichte politie-activiteit en wetgeving tegen bepaalde typen wetsovertreders, en van samenwerking tussen politie en andere (sociale) diensten.

Meer van hetzelfde

Opinie-onderzoek toont aan dat men in meerderheid voor meer politie en meer gevangenissen is; in de praktijk zijn er echter geen aanwijzingen dat grote veranderingen in de strafmaat samenhangen met verschuivingen van de misdaadcijfers. Het meest dramatische voorbeeld hiervan is de verbazende inflatie van gevangenisstraffen in de VS in de laatste tien jaar: de gemiddelde dagelijkse gevangenispopulatie is met 250.000 toegenomen! Terwijl misdaadcijfers geen grote verschuivingen vertoonden, werd wel gemiddeld per dag één op de duizend Amerikanen extra opgesloten.

In vele geïndustrialiseerde landen zijn de uitgaven van politie, rechtspraak en tenuitvoerlegging van straffen de laatste twintig jaar, na correctie voor inflatie, met 100 procent toegenomen. Het merendeel van deze uitgaven bestaat uit salariskosten voor politie en gevangenispersoneel wier aantal, per hoofd van de bevolking, verdubbeld is. Desondanks nam gedurende diezelfde periode het aantal door de politie geregistreerde misdaden tegen personen en eigendommen met een factor twee tot drie toe.

Studies naar de effecten van intensievere politie-surveillance geven weinig aanwijzingen dat op die manier de omvang van de criminaliteit verminderd kan worden. De belangrijkste beperking van de effectiviteit van politie, rechtspraak en strafinrichtingen bij het terugdringen van criminaliteit is dat maar zo'n klein deel van de daders wordt gepakt en veroordeeld. Kortom, 'meer van hetzelfde' heeft geen effect op de omvang van de criminaliteit.

Gericht optreden

De belangrijkste uitzonderingen op de ineffectiviteit van het politie optreden doen zich voor, wanneer een bepaald gebied volledig volgestopt wordt met politie, of wanneer de politie gericht tegen speciale groepen wetsovertreders optreedt.

Het recente succes van het Minneapolis Domestic Violence Experiment toont aan dat mannen die niet gewend zijn gearresteerd te worden, door politie-optreden weerhouden kunnen worden van gebruik van geweld tegen hun vrouw. De vrouwen die bij de politie kwamen naar aanleiding van geweld van de kant van hun partner werden voor het onderzoek in drie groepen ingedeeld. De vrouwen wier partner was gearresteerd, werden in 10 procent van de gevallen later weer slachtoffer van geweld. De vrouwen bij wie informeel door de politie een verzoeningspoging tussen de partners was ondernomen, werden in 19 procent van de gevallen later weer slachtoffer. En de vrouwen wier partners door de politie was gezegd om gedurende acht uur het huis te verlaten werden in 24% van de gevallen nogmaals slachtoffer van geweld.

Er zijn ook positieve resultaten bereikt met zogenaamde undercover-acties tegen helers, met acties tegen prostitutie en met andere gerichte acties. Er zijn aanwijzingen dat arrestaties in geval van verkeersovertreden eenzelfde gunstig effect kunnen hebben. Het belang van deze uitkomsten is dat blijkt, dat gericht politie-optreden in bepaalde situaties en voor bepaalde problemen enig effect op de criminaliteit kan hebben.

Samenwerking

In de jaren zeventig zijn enige politie-afdelingen in Canada en de VS begonnen om in een speciale surveillance-auto naast de politieman een sociaal werker te laten meerijsen om te kunnen reageren op huiselijk geweld. Als er een geval van huiselijk geweld aan de politie wordt gemeld, wordt deze speciale auto erop afgestuurd. De rol van de politieman is het sussen van de gemoederen terwijl de sociaal werker moet proberen het onderliggende probleem dat tot het geweld heeft geleid, boven water te krijgen en op te lossen. De dreiging, op de achtergrond, van een arrestatie en in het verlengde daarvan een strafrechtelijke sanctie, kan voor de partijen het zetje in de rug zijn om de aanbevelingen van de sociaal werker op te volgen om eens naar een instelling voor geestelijke gezondheid te gaan of desnoods naar een advocaat voor een scheiding.

In het bijzonder bij het project in de stad London in Ontario, Canada, is een aantal samenwerkingsverbanden gecreëerd om te kunnen reageren op huiselijk geweld. De eerste vorm van samenwerking, in 1975,

bestond uit het genoemde team van politie en de sociaal werker. Het resultaat was een afname van het aantal herhalingen van huiselijk geweld en geen toename van verwondingen bij de politie. De tweede vorm bestond uit het London Co-ordination Committee on Family Violence waarin politie, rechters, openbaar ministerie, medewerkers van vrouwenopvangcentra, sociaal werkers en de sociale dienst samenwerkten. Ten derde werd een vrouwenopvangcentrum opgericht waar vrouwen juridische en emotionele bijstand konden krijgen. Elk van deze projecten heeft op zijn eigen wijze verschillende deskundigen bij elkaar gebracht om gezamenlijk te reageren op dit speciale criminaliteitsprobleem. De effecten zijn niet geëvalueerd maar hier liggen duidelijk mogelijkheden om criminaliteit te verminderen.

Momenteel zijn er verschillende experimenten gaande in Noord-Amerika en Frankrijk om samenwerkingsverbanden in te zetten bij problemen die aan de politie worden gemeld. In Toronto loopt een experiment waarin een onderzoeker alle gevallen van aanranding en verkrachting in een bepaald district analyseert en voorlegt aan een commissie van politiemensen en medewerkers van vrouwenopvangcentra, geneeskundige diensten enzovoorts om tot beleidsveranderingen te komen, die het aantal van deze delicten moeten doen afnemen en de opvang van de slachtoffers moeten verbeteren.

In Frankrijk, in Toulouse en verschillende andere steden waar een plaatselijk overleg Voorkoming Misdrijven bestaat, zijn organen in het leven geroepen die de aard van de problemen die aan de politie worden voorgelegd, moeten analyseren. Het doel daarvan is na te gaan of bepaalde problemen naar andere diensten moeten worden verwezen of op andere wijzen moeten worden opgelost. In de VS is onlangs onderzoek verschenen over zogenaamde 'problem-oriented policing' waarbij de politie zelf onderzoek doet naar de achtergronden van zaken zoals overvallen samenhangend met prostitutie. Samenvattend kunnen we zeggen dat samenwerking tussen relevante organen zoals politie en sociale diensten mogelijkheden biedt om criminaliteit terug te dringen.

Verminderen van gelegenheid

In Noord-Amerika en zelfs in Engeland is voorkoming van misdrijven helaas synoniem geworden met pogingen om de gelegenheid of de aantrekkelijkheid van misdrijven te verminderen. Ik zal enkele van deze pogingen belichten en eventuele alternatieven of aanvullingen erop formuleren.

Politie en publiek

In de meeste politiebureaus zijn nu afdelingen Voorkoming Misdrijven opgericht die plaatselijke programma's promoten ter vermindering van de gelegenheid voor het plegen van delicten, zoals Neighborhood Watch, Stoplift en Block Parent.

Neighborhood Watch houdt in dat de bewoners hun eigendommen beter afsluiten en verdachte gebeurtenissen eerder aan de politie melden. *Stoplift* is een actie van winkeliers die erop neerkomt dat potentiële winkeldieven duidelijk wordt gemaakt dat ze een flinke kans lopen gearresteerd te worden. *Block Parent* houdt in dat volwassenen beschikbaar zijn om kinderen in geval van een ongeluk of misdrijf te helpen. Ouders kunnen zich aansluiten, na een fiat van de kant van de politie en na voorlichting wat ze kunnen doen om kinderen te helpen. Zij hangen dan een bordje in hun raam als ze beschikbaar zijn om kinderen te helpen.

De politie verspreidt pamfletten met suggesties om delicten te voorkomen en houdt praatjes voor scholen en groepen die geïnteresseerd zijn in het voorkomen van delicten. Zogenaamde Crime Stopper programma's zijn opgezet om burgers te stimuleren incidenten aan de politie te melden. Onder de slogan 'Working together to prevent crime' hebben vele personen en organisaties samengewerkt met de politie om Voorkoming Misdaad-campagnes op te zetten. Recentelijk zijn er nieuwe programma's ontwikkeld om op scholen voorlichting te geven over wat wel en wat niet volgens de strafwet verboden is.

Wat deze acties ook gedaan mogen hebben ter verbetering van het imago van de politie bij het publiek en bij haarzelf, significante afname van de criminaliteit is niet gevonden. De gelden waren zeer krap en adviezen voor deze acties waren zelden gebaseerd op resultaten van wetenschappelijk onderzoek. Hoewel vaak grote aantallen mensen meedoen zijn dat niet degenen, die de grootste kans

lopen slachtoffer van een delict te worden. Soms erkent het publiek wel dat het voorkomen van misdrijven een goed idee is, maar men wijzigt zelden zijn gedrag. Als men dat wèl doet, is het echter onwaarschijnlijk dat het veel uitmaakt, tenzij het advies is gebaseerd op onderbouwde kennis in plaats van (zoals meestal) op slagen in de lucht.

Op zijn best kunnen sommige van deze acties een korte termijn-effect hebben op de omvang van de criminaliteit, maar meestal hebben ze geen effect en kunnen ze zelfs het negatieve effect hebben de angst voor criminaliteit te vergroten.

Een systematische benadering

Hoewel Neighborhood Watch behoorlijk ingeburgerd is in Noord-Amerika – in vele steden neemt tot 30 procent van de bevolking eraan deel – is woninginbraak over een langere periode niet significant afgenomen. Het probleem is niet dat het uitgangspunt niet klopt maar dat de meeste acties worden ondernomen in buurten waar ze het minst nodig zijn. Bovendien worden potentiële slachtoffers aangezet om maatregelen te nemen die het eenvoudigst zijn uit te leggen, maar niet de maatregelen die het meest van belang zijn voor het verminderen van criminaliteit. Tenslotte blijken de acties snel te verlopen.

Het oorspronkelijke 'Seattle community crime prevention programme' leed niet aan al deze tekortkomingen. Ten eerste werd het lokale criminaliteitsprobleem geanalyseerd en pas daarna werd een systematische actie voorbereid en zorgvuldig uitgevoerd. Dit resulteerde in een afname van 50 procent van het aantal woninginbraken gedurende het eerste jaar. Er zijn vele redenen voor dit succes. Nu weten we, op grond van onderzoek door Waller en Okihiro, Maguire en vele nationale slachtofferenquêtes dat de aanwezigheid van iemand in huis de belangrijkste factor is ter voorkoming van inbraak. Dit suggereert dat maatregelen die het doen voorkomen of er iemand thuis is goede resultaten moeten hebben.

Systematisch onderzoek van het lokale criminaliteitsprobleem, gecombineerd met een systematische aanpak van het probleem, hebben zeer positieve effecten gehad.

Toezicht

Het toppunt van trendgevoeligheid is waarschijnlijk het geobsedeerd zijn door 'defensible space'. Eenvou-

dig gezegd komt dit erop neer dat architectuur en ruimtelijke ordening van woonbuurten het niveau van de criminaliteit zou bepalen. Evaluaties van deze hypothese hebben nooit enig verband kunnen aantonen, maar toch proberen ontwerpers en politie in de gehele anglofiele wereld vrolijk de ontwerpen voor woningbouw aan te passen aan het aantrekkelijke maar illusoire concept van 'defensible space'.

Helaas is er veel minder aandacht voor het concept 'manageable space', dat veel minder nadruk legt op de architectuur maar meer op de rol van professionele toezichthouders.

Verschillende projecten in Nederland 'waarbij mensen worden ingeschakeld om toezicht te houden' gaan uit van dit concept. Bijvoorbeeld het inzetten van VICs (conducteurs ten behoeve van Veiligheid, Informatie en Controle) in het openbaar vervoer en het opzetten van bewaakte fietsenstallingen lijken zeer verstandig beleid. Er is meer dan genoeg onderzoek dat aantoont dat delinquenten niets zo vrezen als gezien te worden. Tegelijkertijd zijn in onze maatschappijen langzamerhand het grote aantal 'ogen op straat' vervangen door machines die kaartjes moeten controleren.

Een onderzoek in Toronto, Canada, opgezet om de hypothese van 'defensible space' te verifiëren, leverde niets op, maar één portier in een flatgebouw reduceerde de kans op inbraak praktisch tot nul. Veel van deze projecten zijn gebaseerd op inzicht hoe veranderingen in de maatschappij kunnen bijdragen tot het ontstaan van nieuwe gelegenheden en mogelijkheden voor misdaad en dus ook hoe kan worden ingegrepen. De resultaten van het VIC-experiment bewijzen dat het kan en deze benadering lijkt grote mogelijkheden te hebben. Kortom, toezicht op straat kan duidelijke effecten hebben op de criminaliteit.

Sociale veranderingen

Als de ontwikkelingen van de criminaliteiten sociale en economische trends in verschillende landen naast elkaar worden gelegd, leidt dat tot de conclusie dat de toename van de criminaliteit, ten dele het gevolg is van de volgende, belangrijke veranderingen:

– toename van het aantal jonge mannen, tussen de 15 en 25 jaar, in de populatie;

- gebrek aan mogelijkheden voor werk en scholing voor jongeren en minderheden;
- toename van het aantal scheidingen en van alcohol- en drugsgebruik;
- geweld op de televisie en de nadruk (door de reclame) op consumeren als een manier om de eigenwaarde op te vijzelen.

In de jaren zestig dacht men dat iedere gulden besteed aan woningbouw, gelijke rechten en aan scholen een gulden ter bestrijding van criminaliteit was. Sommige mensen denken dat overheden op deze terreinen veel verbeterd hebben met grootscheepse en kostbare programma's, maar de criminaliteit is blijven toenemen. Ik wil deze zaken hier slechts noemen, maar verder niet ingaan op de mogelijkheden van preventie door middel van maatregelen die zich richten op de maatschappij in zijn geheel en niet op specifieke problemen. De effecten van deze, algemene, benaderingen zijn niet duidelijk.

'Gerichte' preventie

Preventieacties, gericht op risicogroepen houden grote mogelijkheden in. Voordat ik deze benadering verder uitwerk, wil ik eerst enige belangrijke, recente onderzoeksresultaten bespreken. Deze resultaten zijn gebaseerd op grootscheepse longitudinale studies van kinderen die vanaf hun geboorte tot hun twintigste of zelfs hun dertigste levensjaar zijn gevolgd. Deze longitudinale studies maken gebruik van dezelfde wetenschappelijke methoden die ons inzicht hebben gegeven in risico's van roken op bijvoorbeeld longkanker of een hartaanval vele jaren later. Het longitudinale onderzoek naar het opgroeien van kinderen zal waarschijnlijk net zo'n invloed op ons leven krijgen als het onderzoek naar roken; zeker als politici eindelijk inzien dat geweld op straat en thuis net zo'n groot probleem vormen als de ziekten ten gevolge van roken. Er zijn verschillende aanwijzingen dat dit besef begint door te dringen.

We weten dat de criminaliteit het grootste is in arme, achtergestelde buurten, waar tekort is aan gezondheidszorg, recreatie- en scholingsmogelijkheden, en waar veel alleenstaande jonge mannen wonen. De topleeftijd voor criminaliteit is 18 jaar en mannen zijn actiever op dit gebied dan vrouwen. Vaak wordt er onvoldoende aandacht besteed aan het verschil tussen mensen die een of twee delicten plegen – gelegenheidsdelinquenten – en mensen die over

langere tijd vele delicten plegen – persistente delinquenten. Gelegenheidsdelinquentie lijkt bijna een kenmerk van de adolescentie. Volgens een belangrijke Canadese studie heeft 81 procent van de jongeren tussen 12 en 18 jaar tenminste eenmaal per jaar een wetsovertreding begaan; slechts 9 procent van de jongeren heeft echter een ernstig delict gepleegd.

Persistente, ernstige wetsovertreders verschillen in vele opzichten van andere jongeren: onder andere wat betreft de zorg en consistentie van hun opvoeding, hun huisvestingssituatie en hun betrokkenheid bij de school. Een van de vier achtergestelde kinderen die op hun tiende jaar lastig waren, is op zijn zestiende jaar delinquent. Sociale en psychologische factoren op veertienjarige leeftijd kunnen met 95 procent zekerheid voorspellen of de betrokkene op vierentwintigjarige leeftijd een persistente en ernstige delinquent zal zijn, en met 65 procent zekerheid of ze gewelddadige delicten zullen begaan. Preventie gericht op deze groep heeft mogelijkheden om de criminaliteitscijfers te verminderen. We noemen vier benaderingen.

– Opvoeding

Er zijn vele conclusies die uit het longitudinale onderzoek getrokken kunnen worden over de rol van de opvoeding voor latere delinquentie. Hier zal ik er slechts twee noemen.

Liefdeloze en inconsistente opvoeding resulteert in kinderen die later persistente delinquenten worden. Een liefdevolle en consistente benadering van het kind zou, in het bijzonder bij alleenstaande teenage moeders, gestimuleerd kunnen worden. Meer kinderopvang, scheppen van werk voor jonge moeders en ouderschapstrainingen kunnen allemaal de stressvolle omstandigheden voor moeders, die leiden tot geweld, doen afnemen.

Situaties die bijdragen tot inconsistente en liefdeloze verzorging kunnen ook door zogenaamde 'positive parenting' worden bestreden. Deze benadering stimuleert een duidelijke keuze voor of tegen het ouderschap door inzicht te geven in wat het ouderschap inhoudt. In alle scholen zouden dan lessen gegeven moeten worden in 'positive parenting' en extra aandacht moeten worden besteed aan seksuele voorlichting.

Onvoorspelbaar geweld in het gezin leidt ertoe dat de kinderen later zelf ook gewelddadige gezinnen stichten. Terugkerend geweld in gezinnen kan worden

voorkomen door de ouders te vragen deel te nemen aan voorlichtingprogramma's. Zulke programma's kunnen aansluiten bij de eerdergenoemde samenwerking tussen politie en sociale diensten op het gebied van huiselijk geweld.

– Woonomgeving

Gering inkomen en slechte behuizing gaan vaak samen en zijn belangrijke factoren die tot criminaliteit leiden. Bovendien leidt vriendschap met delinquente leeftijdgenoten tot toename van delinquentie. Buurtprojecten moeten aantrekkelijker gemaakt worden voor achtergestelde jongeren. Onder andere kunnen recreatie-activiteiten interessanter worden voor potentiële delinquenten door ze spannender en fysiek uitdagender te maken.

– School

Een laag intelligentieniveau en mislukking op school zijn altijd geassocieerd met een verhoogde kans op delinquent gedrag. Geïndividualiseerd onderwijs en trainingen gericht op het overwinnen van faalangst, gecombineerd met huisbezoek, kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het overwinnen van criminaliteitsproblemen ten gevolge van een laag intelligentieniveau en falen op school.

– Werkgelegenheid

Jeugdwerkloosheid, samen met achterstand thuis en op school, lijken direct geassocieerd met voortgezette delinquentie. Er is meer werk voor jongeren nodig dat nadruk legt op het gevoel van betrokkenheid bij de werkkring. Gebrek aan gevoel voor eigenwaarde blijkt telkens weer een belangrijke oorzaak voor gewelddadigheid. Het juiste werk kan erkenning, positieve bevestiging en een gevoel van eigenwaarde verschaffen.

Samenvattend kan gezegd worden dat preventie-acties gericht op opvoeding, woonomgeving, school en werk enorme mogelijkheden hebben om de criminaliteit te bestrijden.

Hoe te werk te gaan?

We zullen de criminaliteit niet verminderen door alleen maar meer van hetzelfde te doen. Er zullen speciale structuren geschapen moeten worden om veranderingen te weeg te brengen. De bekendste

structuur in de VS om verbeteringen te bewerkstelligen in de reacties van de politie, rechtbanken en strafinrichtingen op misdadigheid, is de Law Enforcement Assistance Administration, opgericht naar aanleiding van de Presidential Commissions on Crime in de jaren zestig. Enorme sommen geld zijn besteed aan verbeteringen bij de politie, rechtbanken en strafinrichtingen en voor het stimuleren van lokale aanpak van criminaliteit in de verschillende staten. Veel van wat er toen is opgezet aan structuren bestaat nu nog maar veel effect op criminaliteit heeft het niet gehad. Sommige successtories, zoals die van Seattle, zouden zonder de LEAA echter nooit zijn ontstaan, dus indirect is soms wel van enig effect sprake geweest. Kortom, verbeteringen beperkt tot politie, rechtbanken en strafinrichtingen zullen weinig opleveren.

Nationale programma's

Net als in Nederland, waar het driehoeksoverleg bestaat, zijn er in de VS pogingen gedaan om enerzijds politie en justitie en anderzijds overheidsdiensten, verantwoordelijk voor huisvesting, scholen, recreatie en werkgelegenheid, gezamenlijk te betrekken bij misdaadbestrijding.

Het Interagency Urban Initiatives Anti-Crime Program is waarschijnlijk het grootste misdaadpreventie-programma van dit soort dat ooit op touw is gezet. Er was 41 miljoen dollar mee gemoeid, onder andere voor het opknappen van 39 huisvestingsprojecten die dringend verbetering behoeften. Waar het geld aan werd besteed, werd bepaald na gesprekken met alle betrokkenen en met deskundigen. Vier belangrijke overheidsdiensten waren erbij betrokken: Werkgelegenheid, Justitie, Gezondheidszorg en Binnenlandse Zaken. De evaluatie viel niet zo positief uit. Er was vrijwel geen waarneembaar effect op de criminaliteit omdat lokale autoriteiten nauwelijks bij deze centraal gedirigeerde activiteiten werden betrokken. Het effect op criminaliteit van nationale programma's die niet de lokale autoriteiten erbij betrekken, is dus niet erg groot.

Lokale programma's

In 1982 werd in de VS vanuit het particulier initiatief de Eisenhower Foundation gesticht om de aanbevelingen van de Eisenhower Commissie, ingesteld eind jaren zestig om de oorzaken van geweld in de VS te onderzoeken, uit te voeren. Een van haar

activiteiten bestond uit het opzetten van een centraal punt voor informatie over misdaadpreventie. Aanvankelijk richtte de Eisenhower Foundation zich vooral op methoden om gelegenheid te verminderen, zoals Neighborhoodwatch, maar de door haar uitgegeven *'Neighborhood Anti-crime Self Help Guide'* bevat ook strategieën voor het scheppen van werk en schoolprogramma's voor achtergestelde jongeren. Het is nog te vroeg om resultaten vast te kunnen stellen maar het succesvol betrekken van lokale gemeenschappen bij criminaliteitsbestrijding is een interessant model voor wie zulke acties wil opzetten.

Misschien wel het meest opwindende voorbeeld van een lokale benadering van misdaadpreventie, waarbij de nadruk ligt op sociaal-economische programma's, zijn de lokale misdaadpreventie-raden in Frankrijk. Deze raden zouden wel eens de belangrijkste nieuwe ontwikkeling in de strijd tegen de misdaad kunnen zijn sinds Robert Peel het moderne politie-apparaat ontwikkelde. Meer dan 400 Franse steden hebben momenteel misdaadpreventie-raden met ruime bevoegdheden om misdaad te analyseren en vervolgens lokale programma's gericht op scholen, woonomgeving en jeugdwerkloosheid op te zetten ter bestrijding van delinquent gedrag.

Deze raden brengen lokale bestuurders, organisaties en de politie bij elkaar om criminaliteit te bestrijden door middel van scholingsprogramma's voor jongeren, scheppen van werk, speciale drugsprogramma's en huisvestingsprojecten. Kortom, de Fransen zijn erin geslaagd die instanties, die de macht hebben iets aan de oorzaken van criminaliteit te doen, bij elkaar te brengen zodat ze gecoördineerd kunnen optreden, zonder de angst voor criminaliteit of repressie te vergroten.

Deze ideeën verspreiden zich snel, om te beginnen op de Europese Hoorzitting over Geweld en Angst, gehouden in september 1986 in Straatsburg, waar meer dan 400 lokale autoriteiten uit 20 landen bijeen waren om te praten over misdaadpreventie-programma's. Een Europese Associatie voor Lokale Misdaadpreventie is in oprichting. Deze benaderingen houden beloften voor de toekomst in.

Systematische benaderingen

De beleidsmakers en politici die invloed hebben op beslissingen op het terrein van opvoeding, jeugdwerkgelegenheid, huisvesting en recreatie zijn onmisbaar

voor een succesvol anti-misdaadbeleid, maar hetzelfde geldt voor wetenschappers die systematische kennis bezitten over de mogelijkheden om misdaad te bestrijden.

Vaak ondermijnt de competitie tussen verschillende prioriteiten van lokaal belang goede planning. Het is daarom essentieel dat lokale instanties duidelijke doelstellingen formuleren. Deze doelstellingen moeten ondubbelzinnig en meetbaar zijn, bijvoorbeeld de reductie, binnen een jaar, van dodelijke ongelukken ten gevolge van alcohol met 10 procent, of een afname van inbraken in woonhuizen of schade door vandalisme met 30 procent.

Op de bijeenkomst in Straatsburg in 1986 heeft dr. J.J.M. van Dijk de oprichting bepleit van een Europees netwerk van databanken over misdaadpreventie, met een verbinding naar Noord Amerikaanse databanken, zodat iedereen directe toegang heeft tot de meest recente informatie over misdaadpreventie. Er is ook een voorstel om een Europees Post-doctoraal Universiteitscentrum op het terrein van criminele en sociaal-economische politiek op te richten. Als deze plannen gecombineerd kunnen worden met lokale benaderingen zoals hiervoor besproken, ontstaan er grote mogelijkheden voor een gestructureerde criminaliteits-reductie.

Conclusie

Een vreedzame gemeenschap is niet alleen een grondrecht maar ook essentieel voor de levensvatbaarheid en het economische succes van die gemeenschap. Uitbreiding van de uitgaven aan politie en gevangnissen of het veranderen van de levensstijlen van potentiële slachtoffers zullen waarschijnlijk slechts kortstondig enige verlichting geven. Gerichte, systematische, lokale aanpak van gezins-, werkgelegenheids-, school- en huisvestingsproblemen bewerkstelligen niet alleen een verbetering van de kwaliteit van leven voor achtergestelden, maar verzekeren ook een afname van geweld en angst voor iedereen op de lange duur. De uitdaging voor de komende tien jaar is onze steden te maken tot veilige en aantrekkelijke plaatsen om in te leven. Vermindering van misdaad is een bereikbaar doel als het maar systematisch en op lokaal niveau wordt benaderd. En dat is een kwestie van kiezen.

Oud en Nieuw-vandalisme in Den Haag

A.J. Muurling*

Het Haagse Oud en Nieuw-project

Al tientallen jaren kent Den Haag het probleem van vandalisme rond de jaarwisseling. Vandalisme is eigenlijk niet het goede woord. Wat zich in de oudejaarsnacht in Den Haag afspeelt, loopt uiteen van plunderingen, vechtpartijen, brandstichting en mishandeling tot openlijk geweld tegen winkels en tegen personen. Ruim drie jaar geleden is gekozen voor een nieuwe aanpak van dit probleem, waarbij gezocht is naar een combinatie van (justitiële) repressie en (bestuurlijke) preventie.

Eind 1983 is binnen het gemeentelijke politiekorps van Den Haag een projectgroep vandalismebestrijding ingesteld. In deze groep hebben vertegenwoordigers van het ambtelijk apparaat (met name de Stuurgroep Jongerenbeleid), het OM en de politie zitting. Aanleiding voor het instellen van deze projectgroep was het Oud en Nieuw-vandalisme in Den Haag en in samenwerking met het Bureau Voorlichting van de Haagse politie werd in 1985 een anti-vandalismecampagne gestart, specifiek gericht op de problemen rond de jaarwisseling.

Het doel van deze campagne was de schade ten gevolge van het Oud en Nieuw-vandalisme te verminderen en de gevoelens van onrust en onveiligheid bij de Haagse bevolking ten gevolge van de rellen rond de jaarwisseling te doen afnemen. In de campagne werd van het begin af aan een grote rol toebedacht aan voorlichting en publiciteit. Daarom werd in 1984 besloten een film te laten maken over de Oud en Nieuw-problematiek tijdens de jaarwisseling van 1984/1985. Deze film, getiteld *Prettig uiteinde Den Haag*, werd door de gemeente en de politie van Den

* De auteur is inspecteur van politie en leider van het projectteam vandalismebestrijding bij de Gemeentepolitie 's-Gravenhage.

Haag gezamenlijk gefinancierd. De afgelopen twee jaar is hij veelvuldig vertoond op bijeenkomsten in buurt- en clubhuizen, wijkraden en andere bijeenkomsten.

In mei 1985 verscheen bij de politie de interne nota *Oud en Nieuw campagne: een ruwe denklijn*. In deze nota werd een aantal uitgangspunten voor een effectieve aanpak van de problemen rond de jaarwisseling aangegeven. Ten eerste zou zowel repressief als preventief moeten worden opgetreden. Ten tweede zou de campagne zoveel mogelijk wijksgewijs moeten zijn. En ten derde zou er samenwerking moeten worden gezocht met bewoners en middenstand in de wijken.

Er werd een ambtelijke coördinatiegroep Oud en Nieuw (ACON) ingesteld die de voorbereiding en coördinatie van concrete maatregelen voor de jaarwisseling 1985/1986 op zich zou moeten nemen. Deze groep bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeentelijke afdelingen Algemene Bestuurszaken, Jeugd, Sport en Recreatie, Wijkaangelegenheden, Stadsvernieuwing, de diensten Gemeentewerken, Gemeentereiniging, Groen en Milieu, de brandweer en de politie. Door leden van deze coördinatiegroep en in het bijzonder door de politie werden verschillende acties ondernomen zoals het verspreiden – speciaal in gebieden waar problemen konden worden verwacht – van een huis-aan-huis-krant. Naast voorlichting beoogde men met deze krant de sfeer van vandalisme en angst weg te nemen.

Daarnaast werd gewezen op de mogelijkheden voor financiële ondersteuning van festiviteiten in de wijken. Tenslotte werden advertenties geplaatst in lokale dagbladen en werd de film *Prettig uiteinde Den Haag* vertoond op het Haagse kabelnet.

De resultaten van deze aanpak waren hoopgevend. De geschatte schade liep terug van 3 à 4 tot ongeveer 1,6 miljoen gulden. Ruim 60 procent van de Haagse bevolking was, zo bleek uit een enquête, van mening dat de jaarwisseling van 1985/1986 rustiger was verlopen dan die van het jaar daarvoor.

De jaarwisseling van 1986/1987

In 1986 werd op de ingeslagen weg voortgegaan. Een project als dit moet groeien en het is aardig te vermelden dat het ontstaan van deze nieuwe aanpak

in 1983 vrijwel samen viel met de installatie van de Commissie Roethof. De subsidieaanvraag voor het project werd in november 1986 door het Ministerie gehonoreerd en zodoende was er voor de jaarwisseling 1986/1987 een bedrag van 310.000 gulden beschikbaar. De gelden zijn besteed aan het opzetten van allerlei festiviteiten rond de jaarwisseling in bepaalde wijken en aan een uitgebreide publiciteitscampagne. Tenslotte zijn er nog een aantal technische maatregelen getroffen.

Ondersteuning van festiviteiten in de wijken

In de loop van 1986 zocht de politie contact met bestaande overlegstructuren in die wijken van Den Haag waar in het verleden tijdens de jaarwisseling problemen waren geweest. Een brief van de wethouder voor Jeugd, Sport en Recreatie aan wijkorganisaties, club- en buurthuizen en dergelijke wees op de mogelijkheid van financiële ondersteuning bij het opzetten van activiteiten rond de jaarwisseling. Een groot aantal aangeschrevenen reageerde met uitgewerkte plannen. Via de AGON of individuele AGON-leden konden in korte tijd deze aanvragen worden afgehandeld en tijdens de afgelopen jaarwisseling zijn dan ook verschillende activiteiten gerealiseerd die duidelijk hebben megedragen aan een sfeerverbetering.

Wanneer wij terugkijken dan zien we dat voor dit onderdeel van het Oud en Nieuw-project de eigen verantwoordelijkheid van de wijkbewoners zelf essentieel is. Slechts dan is er sprake van enige sociale controle. De rol van de overheid is niet meer dan een ondersteunende.

De publiciteitscampagne

In samenwerking met een extern bureau is een publiciteitscampagne ontwikkeld. De eisen die aan de campagne gesteld werden waren: de boodschap moet kort en krachtig zijn, in brede kring herkenbaar, eenvoudig, direct met Oud en Nieuw in verband staan en niet onvriendelijk zijn. Twee slogans kwamen er uit de bus: 'Maak er wat van met Oud en Nieuw' en 'Oud en Nieuw moet wel een geintje blijven'. Kort voor Kerstmis werd de publiciteitscampagne door de persvoorlichters van de gemeente en de politie gezamenlijk gepresenteerd. De doelgroep was niet in de eerste plaats de kleine harde kern van vandalistische

jeugd zelf – die is op deze wijze waarschijnlijk nauwelijks te bereiken –, maar iedereen uit de directe omgeving van en met enige invloed op deze jongeren.

In het totaal zijn ongeveer duizend posters opgehangen in openbare gebouwen, wijkcentra, op reclameborden, peperbussen, en dergelijke. Zeshonderd stickers zijn op gemeentelijke voertuigen geplakt en op vrijwel alle politieauto's en een groot aantal taxi's. Op lantaarnpalen zijn ook tegen de duizend stickers aangebracht met de waarschuwing dat er in die palen hoge spanning is. Veel lantaarnpalen worden namelijk door jongeren geopend om door middel van kortsluiting de straat in het donker te zetten. In alle trams en bussen zijn scheurblokken opgehangen (80.000 bladen) met de oproep om Oud en Nieuw gezellig te houden. Na Kerst zijn driemaal advertenties geplaatst in de Haagse Courant en het Binnenhof en in 23 Haagse bioscopen is 14 dagen lang in het reclameblok een dia met de campagneslogan vertoond. Tenslotte kregen alle politiemensen een button 'Oud en Nieuw moet wel een geintje blijven'; slechts weinigen hebben deze overigens werkelijk opgespeld.

In wijken waar activiteiten werden ondernomen, zijn door bewonersorganisaties zogenaamde activiteitenkalenders verspreid, met een overzicht van de komende activiteiten. Aan iedereen die zich eerder aan vandalisme had schuldig gemaakt is, net als vorig jaar, een gele kaart ('laatste waarschuwing') uitgereikt. De 115 personen die tijdens de jaarwisseling van 1985/1986 waren aangehouden in verband met vandalisme, kregen persoonlijk een brief van de hoofdcommissaris met het dringende verzoek om deze jaarwisseling gezellig te houden. Slechts twee van hen zijn dit jaar opnieuw aangehouden wegens vandalisme. Voor ongeruste autobezitters die hun auto tijdens de jaarwisseling veilig onderdak wensten te hebben is gratis een parkeergarage ter beschikking gesteld; tweehonderd automobilisten hebben hiervan gebruik gemaakt.

De technische maatregelen

In samenwerking met diverse gemeentelijke diensten en externe bedrijven zijn verschillende technische maatregelen getroffen zoals het storten van zand op 39 plaatsen waar een vreugdevuur zou worden ontstoken, het beschikbaar stellen van containers om daarin brandbaar materiaal op te slaan en het wegslepen van bouwketen.

Om de effecten van al deze maatregelen na afloop te meten zijn er door de brandweer en door de politie uitgebreide schadeinventarisaties opgemaakt. Ook is er een enquête gehouden onder het dienstdoende politiepersoneel en heeft de Nederlandse Stichting voor de Statistiek een telefonische enquête onder vijfhonderd Hagenaars gehouden.

Tot slot

Het schadebedrag is dit jaar iets hoger uitgevallen dan vorig jaar. De onrust- en onveiligheidsgevoelens onder de Haagse bevolking zijn niet afgenomen. Wel is de grote meerderheid van de respondenten (73%) van genoemde enquête van mening dat er voldoende is gedaan om het Oud en Nieuw-vandalisme binnen de perken te houden. Ook vindt een meerderheid (63%) dat deze jaarwisseling rustiger is verlopen dan de vorige. Vorig jaar was 62% deze mening toegedaan: blijkbaar vindt men dat het steeds rustiger wordt rond de jaarwisseling in Den Haag. Naar ons gevoel zijn deze uitkomsten hoopgevend.

Het ontwikkelen van een project als dit kost veel tijd en moet van het begin af samen met alle betrokkenen worden opgezet. Waar het om gaat is dat de bevolking zelf enthousiast zijn schouders er onder zet. De rol van de overheid zou niet meer dan ondersteunend moeten zijn. Men moet zich goed realiseren dat het voor de overheid nauwelijks mogelijk is de raddraaiers rechtstreeks te beïnvloeden. Dat kan slechts hun directe omgeving en die zal dan ook gestimuleerd en ondersteund moeten worden. Het succes van bestuurlijke preventie in het terugdringen van veel voorkomende criminaliteit staat of valt dan ook met de mate waarin de bevolking zich erachter zet.

De rol van het Openbaar Ministerie bij bestuurlijke preventieprojecten

mr. F.W.M. van Straelen*

Men zou zich kunnen afvragen wat een officier van justitie doet op een symposium over bestuurlijke preventie. Niet alleen uit de benaming, waarbij de nadruk toch op het bestuurlijke ligt, maar ook uit de relevante delen van het rapport *Samenleving en criminaliteit* en de beide voortgangsrapportages, alsmede uit de wijze waarop de totstandkoming van de bestuurlijke preventieprojecten vanuit de centrale overheid is geïnitieerd en de financiering is geregeld, meen ik te moeten afleiden dat bij deze projecten aan het openbaar ministerie slechts een secundaire rol is toebedacht. Het primaat ligt bij het bestuur. Niettemin, centraal in de organisatie van de bestuurlijke preventieprojecten is het driehoeksoverleg tussen burgemeester, politie en openbaar ministerie geplaatst. Op grond van het voorgaande meen ik dat de rol van de hoofdofficier of officier van justitie in het overleg met name een toetsende is, te weten de beoordeling van projecten op haalbaarheid, effectiviteit en inpassing in het strafrechtelijke beleid binnen het eigen arrondissement. Hij zal binnen dit overleg danwel door deelneming in begeleidingscommissies van bepaalde projecten, mede de voortgang en eventuele evaluatie moeten controleren. Meer actief zal het Openbaar Ministerie uiteraard een strafrechtelijk sluitstuk van een bestuurlijk preventieproject moeten verzorgen. Vanuit deze positie wil ik nu in het kort iets zeggen over de rol van het Haagse Openbaar Ministerie in het Haagse Oud en Nieuw-project.

Het Haagse Oud en Nieuw-project

Anders dan uit de naam zou kunnen blijken, speelt in Den Haag het feest van Oud en Nieuw zich niet

* De auteur is Officier van Justitie bij de Arrondissementsrechtbank te Den Haag.

alleen op de Oudejaarsavond af. De zogenaamde festiviteiten beginnen al rond de kerst en eindigen eerst laat in de ochtend van 1 januari.

Rond de kerstdagen beginnen de activiteiten als de kerstbomenjacht, het hinderlijk afsteken van vuurwerk, het plegen van vernielingen teneinde ander brandbaar materiaal dan kerstbomen te verzamelen voor de Oud en Nieuw-vuren en de autotreinen met meeluisteraars: dit zijn groepen jongelui die in auto's, voorzien van politiestickers, doorgaans met overtreding van vrijwel alle bepalingen die het Wegenverkeersreglement kent, door de stad rondrijden naar plaatsen waar blijkens de politieradio problemen zijn en aldaar politie en brandweer hinderen in de uitoefening van hun taken.

De bestuurlijke juridische maatregelen ten aanzien van de Oud en Nieuw-viering richten zich dan ook op deze zogenaamde voorfase, op de nacht zelf en op de afwerking van alle zaken in de nafase. De vergaderingen over de Oud en Nieuw-maatregelen in deze ruime zin beginnen doorgaans na afloop van de voor Den Haag belangrijke derde dinsdag in september. Met een regelmaat van ongeveer eens in de twee weken vinden vergaderingen plaats van politie, bestuur en justitie; bij het naderen van het einde van het jaar gebeurt dit in een beduidend hogere frequentie. In onderling overleg, mede ter ondersteuning van bestuurlijke en politieke maatregelen ter beheersing van de Oud en Nieuw-criminaliteit, zijn de hierna genoemde maatregelen door het Openbaar Ministerie ingebracht.

Maatregelen met een gemengd preventief-repressief karakter

1 In het tijdvak van 24 december 1986 tot 31 december 1986 is gebruik gemaakt van de bekende regeling in de artikelen 540 e.v. van het Wetboek van Strafvordering, de zogenaamde bevelen tot handhaving van de openbare orde. Globaal houdt dit in dat aan verdachten, minder- en meerderjarigen, die zich hebben schuldig gemaakt aan een gering strafbaar feit, waardoor de openbare orde werd verstoord en waarbij vrees voor herhaling van soortgelijke feiten is gerechtvaardigd, door de rechter-commissaris voorwaarden worden opgelegd.

Beloofd de verdachte ten overstaan van de rechter-commissaris deze voorwaarden na te leven, dan wordt hij in vrijheid gesteld. Weigert hij echter de voorwaarden na te leven of overtreedt hij, na aanvankelijke

toezegging, de voorwaarden dan kan hij voor maximaal tien dagen door de rechter-commissaris in verzekering worden gesteld.

Dit bevel is door de wetgever mogelijk gemaakt voor gevallen waarin sprake is van een korte periode van maatschappelijke onrust en als zodanig valt de periode van 24 december tot 2 januari in Den Haag aan te merken.

Als aparte voorwaarde werd door de rechter-commissaris in Den Haag telkens opgelegd een uitgaansverbod in de gemeente Den Haag van 31 december acht uur 's avonds tot 1 januari negen uur 's ochtends. Hoewel de toepassing van deze bevelen in Den Haag bij het laatste Oud en Nieuw beperkt is gebleven tot enkele gevallen, heeft toch de berichtgeving in de pers en het zogenaamde 'hoort zegt het voort'-effect van deze mogelijkheid ook een preventieve werking gehad op anderen dan degene ten aanzien van wie hij is toegepast.

2 Vanaf half december 1986 zijn lopende onherroepelijke gevangenisstraffen, opgelegd aan personen die in voorgaande jaren tijdens Oud en Nieuw meermalen met politie en justitie in aanraking zijn geweest of die anderszins bekend zijn als notoire raddraaiers, met voorbijgaan van de zogenaamde zelfmeldregeling geëxecuteerd en wel zodanig dat zij (een deel van) de voorfase en de nacht van Oud en Nieuw in detentie moesten doorbrengen.

Vorig jaar heeft de president van de rechtbank Den Haag in een kort geding deze maatregel rechtmatig geacht en geoordeeld dat de officer van justitie, aldus handelende, geen misbruik van zijn bevoegdheden maakt, noch dat er sprake is van willekeur. De Centrale Raad van Advies voor het gevangeniswezen heeft zich in soortgelijke zin uitgesproken.

3 Ten aanzien van de hiervoor genoemde autotreinen met meeluisteraars zijn met de politie afspraken gemaakt over een verruimde inbeslagneming bij constatering op heterdaad van ernstige verkeersdelicten. Deze afspraak hield in feite in dat de politie beduidend eerder tot in beslagneming van voertuigen zou overgaan dan in normale gevallen en dat een eventuele beslissing tot teruggave van deze voertuigen door het Openbaar Ministerie niet eerder zou worden genomen dan na 1 januari.

4 Ten aanzien van de strafrechtelijk minderjarigen (beneden 18 jaar) is een versnelde HALT-procedure afgesproken in die zin dat iedereen die tussen 19

december en 2 januari werd betrap op vandalistisch gedrag, dat in relatie kon worden gebracht met Oud en Nieuw, nog voor de Oud en Nieuw-viering aan hun alternatieve werkzaamheden konden beginnen. Het afgelopen jaar zijn met name werkzaamheden verricht in het Haagse Bos en het hertenkamp op het Malieveld.

5 Aan allen die wegens strafbare feiten, gepleegd tijdens Oud en Nieuw 1985/1986 tot een gedeeltelijk voorwaardelijke straf zijn veroordeeld, met als bijzondere voorwaarde een *uitgaansverbod* tijdens Oud en Nieuw 1986/1987 van acht uur 's avonds tot negen uur 's ochtends, is een brief gezonden waarin nogmaals op deze bijzondere voorwaarde werd geattendeerd. Deze brief is zo mogelijk door een politie- of PTT-ambtenaar in persoon uitgereikt.

In de pers is er nogal wat commotie geweest omtrent deze maatregel, die als *huisarrest* werd gekwalificeerd: het zou een ontoelaatbare beperking zijn van de bewegingsvrijheid van burgers. Ik meen evenwel dat deze stelling niet juist is. Het is een maatregel die geldt voor een zeer beperkte tijd en een beperkte plaats. Men hoeft zich niet in een bepaald huis te bevinden, men mag overal zijn, behalve op de openbare weg in Den Haag en dat dan nog alleen gedurende een korte periode tijdens de Oud en Nieuw-viering. Er is dan ook geen sprake van huisarrest, maar van een beperkt uitgaansverbod.

Achteraf kan worden geconstateerd dan men zich in het algemeen er goed aan heeft gehouden.

Maatregelen met een zuiver repressief karakter

1 Met de politie zijn verruimde voorgeleidingscriteria afgesproken, dat wil zeggen dat verdachten van Oud en Nieuw-feiten voor geringere delicten aan de Officier van Justitie zijn voorgeleid dan normaal het geval is.

2 In de meer ernstige gevallen is zo mogelijk voorlopige hechtenis toegepast, waarbij aan Oud en Nieuw-verdachten een hogere prioriteit werd toegekend.

3 Er is spoedrecht toegepast, waardoor vóór april 1987 alle zaken van het voorgaande Oud en Nieuw berecht zijn of worden en wel nadat alle verdachten in persoon zijn gedagvaard.

4 Evenals na de jaarwisseling 1985/1986 is ook aan alle veroordeelden wegens strafbare feiten begaan tijdens de laatste jaarwisseling telkens een gedeeltelijk

voorwaardelijke straf opgelegd met als bijzondere voorwaarde een uitgaansverbod tijdens de jaarwisseling 1987/1988.

Tot slot

Of en in hoeverre deze maatregelen hebben bijgedragen tot een meer effectieve bestrijding van ongeregelheden tijdens de Oud en Nieuw-viering in Den Haag, zal de toekomst ons nog moeten leren. Wel moet ik nog wijzen op enige andere consequenties die het treffen van deze maatregelen met zich mee heeft gebracht.

Bij een beperkte capaciteit van mensen en cellen betekent het organiseren en uitvoeren van de vermelde maatregelen een zware belasting van de parketadministratie. Er is ten behoeve van de repressieve maatregelen op het Haagse parket een bijzondere spoedrecht-unit ingesteld, waarvan de medewerkers een groot aantal overuren hebben moeten maken. Deze overuren zullen uiteraard later in het jaar in vrije tijd moeten worden terugbetaald. Het prioriteit geven aan de toepassing van voorlopige hechtenis van Oud en Nieuw-verdachten heeft ook automatisch meer heenzendingen wegens plaatsgebrek met zich meegebracht van andere delinquenten, met name van verslaafden die zich veelvuldig schuldig maken aan autokraken of inbraken om zich gelden te verwerven voor verdovende middelen.

Ook de zeer uitgebreide aandacht van politie en justitie in de periode voorafgaande aan Oud en Nieuw, brengt met zich mee dat Den Haag in die tijd bijna een vrijplaats is voor autokrakers, inbrekers en andere vermogensdelinquenten. Er wordt minder opgespoord en er wordt minder voorgeleid.

Een afweging van deze belangen – beheersing van de onrustbarende en openbare orde verstorende Oud en Nieuw-criminaliteit tegenover een gepast strafrechtelijk optreden tegenover hen die zich schuldig maken aan de veel voorkomende vermogenscriminaliteit – heeft niet plaatsgevonden. Toch zal uiteindelijk deze afweging medebeslissend moeten zijn in de vraag of ook in de komende jaren nog zoveel inspanning van politie en justitie kan worden verwacht ter beheersing van de Oud en Nieuw-criminaliteit.

Een draagvlak voor bestuurlijke preventie

drs. P. van Someren*

Laten we het eens hebben over voetbal. Misschien denkt u dat AC Milan diep in de buidel tast als ze de heer Gullit voor zeventien miljoen gulden aankoopt, maar dat is nog niets vergeleken bij wat de Ministeries van Binnenlandse Zaken en Justitie bieden voor goede aanvallers en middenvelders. Daarvoor hebben deze ministeries maar liefst 45 miljoen over! Net zoals het aankoopbeleid van AC Milan zijn wortels in het verleden heeft, heeft ook het aankoop en subsidiebeleid van de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken zo zijn voorgeschiedenis en daar zullen we dus eerst op ingaan.

Voorgeschiedenis

Waar het allemaal mee begon was de sinds de jaren zestig constant stijgende criminaliteit. Nu is 'criminaliteit' een *containerbegrip*: het omvat allerlei verschillende vormen en typen van criminaliteit: van het vernielde raampje in het bushokje tot de driedubbele moord. Nadere analyse leerde dan ook dat de problematische stijging met name zat in de delicten als vandalisme, fietsendiefstal, autokraken en andere inbraken.

Ik spreek hier van een *problematische* stijging omdat juist deze delicten de politie en justitie tot wanhoop begonnen te drijven: snel gepleegd, lastig oplosbaar, te futiel en veel te vaak plaatsvindend om veel mensen en energie aan te (kunnen) besteden. De Commissie Roethof noemde dit de '*kleine criminaliteit*'. Maar deze term werd vrij snel daarna alweer in de ban gedaan. Daarop rouleerde nog even de term massale

* De auteur is directeur van het Bureau Criminaliteitpreventie in Amsterdam.

criminaliteit (of massa-criminaliteit), maar nu heet het 'veel voorkomende criminaliteit'.

Nu is het vervelende van veel voorkomende criminaliteit dat het veel voorkomt. Het lijkt misschien flauw, maar hier zit toch de crux. Het geval wil namelijk dat het officiële (formele) elftal dat in Nederland in het veld stond om criminaliteit te bestrijden eigenlijk alleen nog verdedigers had: op doel staat justitie (met blinddoek!), de lijn van veldverdedigers voor de keeper bestaat uit de vooral repressief ingestelde politie. Zolang er weinig doorbraken zijn van de tegenpartij werkt dit speelsysteem misschien wel, maar als zo ongeveer elke seconde knallende schoten door de tegenstander afgevuurd worden gaat het fout.

Dat is ook precies wat de Commissie Roethof haarfijn beschreef: de politie die steeds meer zaken op het bord krijgt en er naar verhouding steeds minder weet op te lossen en Justitie die langzaam verstopt lijkt te raken. Kregen ze samen vroeger tien ballen op zich af, dan stopten ze er vijf en verdwenen er vijf in het doel. Nu krijgen ze honderd ballen om de oren en ze stoppen er weliswaar meer dan vroeger (zeg tien) maar de tegenstander scoort toch mooi negentig keer.

Maatschappelijk middenveld

Hier paste duidelijk maar een oplossing. De aankoop van een nieuw middenveld en van enkele messcherpe aanvallers die de tegenstander kunnen binden. Op dat middenveld heeft men in de rapporten van de Commissie Roethof en in de nota *Samenleving en criminaliteit* alle hoop gevestigd. Ik citeer: 'Concluderend komt de commissie op grond van haar analyse van de historische achtergronden van de kleine criminaliteit tot de conclusie dat de bestrijding van deze hedendaagse sociale kwaal niet in de eerste plaats in een uitbreiding van de strafrechterlijke repressie moet worden gezocht. Zij is van oordeel dat in het te ontwikkelen beleid der beteugeling van de kleine criminaliteit het zwaartepunt niet moet worden gelegd bij de overheid of de individuele burger maar bij de samenwerkingsverbanden die tesamen het maatschappelijk middenveld uitmaken, zoals bijvoorbeeld verenigingen, scholen, wijkcomité's en bedrijven.' (Commissie Kleine Criminaliteit, 1984)

Voor de coach is echter een van de grootste

problemen dat dit middenveld nu eindelijk eens moet ophouden het spel te vertragen door het terugspelen op de keeper: 'Maatschappelijke organisaties neigen ertoe om, sprekend in KNVB-termen, de bal zoveel mogelijk toe te spelen naar de politie en justitie. Door henzelf is op het functiegebonden toezicht fors bezuinigd. Er is om commerciële redenen weinig animo om hierin uit eigener beweging meer te gaan investeren.' (Commissie Kleine Criminaliteit, 1984)

Het middenveld moet dus de aanval zoeken, waarbij toezicht/controle (op de kleine criminaliteit plegende jongeren) het centrale concept is. De spitsen van het elftal zijn de mensen die in hun dagelijkse werk iets aan preventie kunnen doen: leerkrachten, jongerenwerkers, controleurs in het openbaar vervoer, enzovoort. Voor de aankoop van dit middenveld en deze aanval had men eenmalig 45 miljoen gulden over. Vijf en veertig miljoen voor bestuurlijke preventie-experimenten, die door met name gemeenten ingediend konden worden, mits voorzien van de handtekening van 'de driehoek'.

Vanaf dit punt gaat overigens de vergelijking tussen de aankoop door AC Milan van Gullit en de aankoop door het Rijk steeds meer mank. In Italië besteedde men het meeste geld aan een aanvaller. De Nederlandse subsidie van 45 miljoen mag genereus genoemd worden, maar we moeten wel beseffen dat men in Nederland een veelvoud aan nieuwe gevangenis besteed, dat wil zeggen aan de verdediging. Maar bovendien heeft de subsidiepot van 45 miljoen voor de gemeenten nog een vervelende eigenschap: over vier jaar geldt 'op is op'. Tegen die tijd is er dus geen geld meer voor de aankoop van een nieuwe Gullit. De lokale eigen kweek moet dan voldoende ontwikkeld zijn om die rol over te nemen. Bij een dergelijke tactiek zijn de nodige vraagtekens te zetten.

Het aanspelen van het middenveld

Centraal in de hele voorgaande gedachtengang staat het idee dat het maatschappelijk middenveld een belangrijke rol kan en moet spelen bij het terugdringen van criminaliteit. Ik denk dat die gok op zich juist is. Kleine/veel voorkomende criminaliteit is een sterk lokaal – of zelfs buurtgebonden probleem. Het zal dan ook daar – als het ware op de werkvloer – aangepakt moeten worden. Daar ligt, zoals men in de

nota *Samenleving en criminaliteit* stelt, een duidelijke taak voor het lokale bestuur. Ik citeer: 'De betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld moet deels worden geactiveerd door maatregelen op het terrein van andere departementen dan dat van Justitie (...)' Daarnaast ligt hier een duidelijke taak voor het lokaal (of regionaal) bestuur.' (Samenleving en criminaliteit, 1985)

Een spilfunctie wordt daarbij gelegd op de schouders van de driehoek politie-justitie-burgemeester. Die zullen op een of andere manier het maatschappelijk middenveld en de spitsen van het bestuurlijke preventie-elftal moeten activeren. Aan welke voorwaarden moet daarvoor worden voldaan? Ik wil naar aanleiding van deze vraag een aantal kanttekeningen bij het beleid plaatsen; flink wat problemen naar boven roeren en een paar voorzichtige oplossingen aandragen.

Mijn eerste kanttekening is een zeer beleefde en voorzichtige motie van wantrouwen in de richting van de driehoek. Zonder nu direct al te meetkundig te worden, mag opgemerkt worden dat de driehoek waar we het hier over hebben twee hoeken heeft die (wederom in voetbaltermen gesteld) vooral verdedigend zijn: politie en justitie. De rol van de overgebleven hoek – de burgemeester – wordt daarmee dus wel zeer essentieel. Deze vormt de belangrijkste schakel naar het middenveld.

Het lokaal uitvoeren van een beleid gericht op de bestuurlijke preventie van criminaliteit vergt dus een burgemeester die een loopvermogen heeft als een buffel en die daarnaast de beruchte splijtende pass in de benen heeft. In de gemeentelijke realiteit zal immers de burgemeester het middenveld en de aanval moeten activeren en daarbij zal – om het even oneerbiedig te zeggen – de ambtenarij als doorgeefluik moeten dienen.

Zo doordenkend doemt er een nieuw probleem op. Mijn ervaring naar aanleiding van enige betrokkenheid bij gemeentelijke bestuurlijke preventieprojecten is dat de ambtenaren behoorlijk scepties zijn en eenzelfde scepsis kom je tegen op de volgende tree van het model: het maatschappelijk middenveld. Een paar illustratieve uitspraken direct afkomstig uit de echte (harde) praktijk: 'Bestuurlijke preventie van criminaliteit? Hier? Ik? Daar kan ik me nog heel weinig bij voorstellen.' 'Laten we nou geen dingen gaan doen die niet in de praktijk hun waarde bewezen hebben!'

'Is dit niet de zoveelste (Haagse) modegril?' 'Ook nog criminaliteit voorkomen? Kom nou, we zitten nu al in de budgetklem.'

Mijns inziens is hier sprake van zeer gezonde scepsis. We worden erdoor met de neus op de feiten gedrukt. Voor de sprekers op dit congres, voor veel ambtenaren in de torens van Binnenlandse Zaken en Justitie en voor de driehoek bij u thuis is criminaliteit het dagelijkse brood. Maar voor 99 procent van de gemeentelijke diensten en afdelingen is het een afgeleide. De criminaliteitbestrijders krijgen warme gevoelens bij het horen van de kreet bestuurlijke preventie, maar de gemiddelde gemeentelijke ambtenaar stelt de oerhollandse vraag: 'wat kopen we d'r voor?' De criminaliteitbestrijders denken aan nieuwe onambtelijke, anti-verkokerde projectstructuren, maar de gemiddelde gemeentelijke ambtenaar denkt 'waar heb ik dat eerder gehoord?'

Wie heeft er nu gelijk? De criminaliteitsbestrijder of de gemiddelde gemeentelijke ambtenaar? De kool en de geit sparend zou ik willen zeggen: ieder heeft op zijn eigen wijze gelijk. De grootste fout die we kunnen maken is om te denken dat het gelijk geheel aan een zijde ligt. Dan gaan criminaliteitbestrijders de gemeente-ambtenaren verketteren met kreten als traagheid, onwil en onbegrip. Het resultaat zal zijn dat het doorgeefluik dat de driehoek - of de burgemeester - vormt in de richting van het maatschappelijk middenveld dichtklapt: honderd ambtelijke hakken worden in het zand gezet en de bestuurlijke preventie-karavaan komt tot stilstand.

Maar het gelijk ligt ook niet geheel aan de andere kant. Gemeentelijke ambtenaren mogen de criminaliteitbestrijders niet gaan uitmaken voor naïeve hemelbestormers en luchtfietsers. Criminaliteitspreventie moet een eerlijke kans krijgen en misschien mag het navlooiën van de eigen onderhoudsbegroting op schade ten gevolge van vandalisme hiervoor als het beste en meest motiverende bewijs worden aangedragen.

Tot zover heb ik eigenlijk alleen maar problemen aangedragen. Hoe loodsen we het idee van bestuurlijke preventie van criminaliteit tussen al dit soort klippen door in de richting van het maatschappelijk middenveld?

Suggesties

Wil bestuurlijke preventie op lokaal niveau wortel kunnen schieten dan moet daarbij tenminste aan de volgende voorwaarden voldaan zijn (zie ook: B. van Dijk en P. van Someren, 1986).

Bestuurlijk draagvlak

Er zal lokaal ten eerste sprake moeten zijn van een stevig bestuurlijk-politiek draagvlak. De driehoek politie-justitie-burgemeester (waar men in de nota *Samenleving en criminaliteit* de hoop vooral op gevestigd heeft) zie ik hierbij als een soort stuurhut. Gezien het voorgaande zal het echter duidelijk zijn dat ik een veel bredere betrokkenheid essentieel vind. Ik denk dan aan het college van B&W. Essentieel daarbij is de B, maar minstens even essentieel zijn sommige W's (onderwijs, jeugdzaken, sport en recreatie en dergelijke).

Ook de gemeenteraad vervult hier een belangrijke rol. Zij zullen het beleid van bestuurlijke preventie op de agenda moeten zetten en houden, bijvoorbeeld via de vaststelling van een beleidsplan bestuurlijke preventie en de globale voortgangscontrole. Het bestuurlijk-politiek draagvlak zal ook de goede voorwaarden moeten scheppen bijvoorbeeld in de vorm van voldoende ambtelijke capaciteit, een budget en regelgeving.

Er zal in de gemeente een ambtelijk steunpunt, of nog beter een ambtelijk coördinator bestuurlijke preventie moeten komen. Zo'n persoon heb je nodig om met heel wat trekken en duwen het dagelijks werk rond de in- en uitvoering van bestuurlijke preventie op zich te nemen. Dat betekent dat deze coördinator ten eerste een vrij zware ambtenaar moet zijn (qua kwaliteiten en 'volmachten') en dat hij of zij stevig in het zadel moet zitten. Steun van – en een directe lijn naar – de driehoek en/of een stuurgroep bestuurlijke preventie zijn dus vereist. En gun deze coördinator dan ook de tijd en de rust om de zaak goed draaiende te krijgen. De wil van politici om snel te scoren met het terugbrengen van criminaliteit lijkt me hier het meest desastreuze zwaard van Damocles boven het hoofd van de coördinator.

Ambtelijk draagvlak

Het zal duidelijk zijn dat ik het creëren van een ambtelijk draagvlak als de grootste opgave zie. Dat

wil zeggen de grootste opgave op korte termijn. Hoe krijg je ambtelijke diensten en afdelingen zo ver dat ze iets gaan doen aan criminaliteitspreventie? Ik wil hier vier punten noemen:

- De coördinator speelt een essentiële (onderhandelende) rol als 'verkoper' van bestuurlijke preventie.
- Men zal moeten trachten om via overleg ambtelijke betrokkenheid te bewerkstelligen. Simpel overtuigen (doordrammen) zal niet werken. Via een projectgroep en/of via interviews zal men de ideeën en de problematiek van gemeentelijke diensten en afdelingen moeten zien te achterhalen. Daarmee kan men aan de slag.
- Daarbij is het van belang om eerst te zoeken naar 'het bestaande': wat gebeurt er al (en hoe kan dat verbeterd worden) en welke organisatiestructuren bestaan er al.
- Men zal moeten zoeken naar het eigen belang en de professionele interesse van participanten, of nog precieser naar het kruispunt van belangen. Maatregelen waar het belang van een gemeentelijke dienst en het belang van de criminaliteitsbestrijder parallel lopen, maken de beste kansen.

Ik geef een voorbeeld van een dergelijke samenwerking. Als criminaliteit in parken door een dienst problematisch gevonden wordt ('ze vernielen onze boompjes') is dat een goed startpunt. Rond dat probleem kan men een groepje gemotiveerde betrokkenen samenstellen. Het begint met de Dienst Groenvoorzieningen, de politie en de naastgelegen school. Eventueel kan de zaak later qua participanten en inhoudelijke invulling verbreed worden. Bijvoorbeeld met onderwerpen als onveiligheidsgevoelens van buurtbewoners, geweld in het park of desnoods de hondepoep-problematiek. Zolang het maar gaat over een problematiek die in de ogen van de betrokkenen belangrijk is.

Maatschappelijk draagvlak

Het hoofddoel van de criminaliteitsbestrijder is natuurlijk om de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk bij het maatschappelijk middenveld te leggen. Daarbij zullen precies dezelfde punten en problemen naar voren komen als bij de inschakeling van de ambtenarij. In mijn visie zal men dan ook op een heel concreet niveau moeten proberen de brug te slaan naar dit maatschappelijk middenveld. Verwijzend naar het eerder gegeven voorbeeld zou men moeten

proberen om de speeltuinvereniging die de, in een hoek van het park gelegen, speeltuin beheert in het werkgroepje mee te laten draaien; ook de plaatselijke werkgroep 'Eng op straat' zou haar deskundigheid in de parkengroep kunnen inbrengen, enzovoort.

Overige voorwaarden

Naast de vier genoemde voorwaarden zijn nog meer punten te noemen, waar ik hier verder niet op in kan gaan. Zo zijn er bij de uitvoering van bestuurlijke preventie zeker ook zaken nodig als planning, onderzoek en evaluatie.

Tot slot

Naast de vier genoemde voorwaarden zijn nog meer punten te noemen, waar ik hier verder niet op in kan gaan. Zo zijn er bij de uitvoering van bestuurlijke preventie zeker ook zaken nodig als planning, onderzoek en evaluatie. Het is naar mijn mening echter van het grootste belang dat niet wordt gedacht vanuit grootse plannen en briljante overkoepelende strategieën. Het is eerder een grass-root benadering, die gewenst is. Mijns inziens is dat de meest realistische visie op bestuurlijke preventie van criminaliteit. Bestuurlijke preventie van criminaliteit is te belangrijk om te laten mislukken doordat we te snel willen lopen en onze doelen te hoog stellen!

Literatuurlijst

Kleine criminaliteit

Interimrapport van de Commissie Kleine Criminaliteit.

Staatsuitgeverij 's Gravenhage, 1984.

Samenleving en criminaliteit

Een beleidsplan voor de komende jaren.

Tweede Kamer der Staten-Generaal, 1984-1985, nr. 18995, 1-2.

B. van Dijk en P. van Someren

Bestuurlijke preventie, het idee, de voorlopers, de organisatie.

Bureau Criminaliteitspreventie, Amsterdam, 1986.

Recente ontwikkelingen in bestuurlijke preventie

mr. R.A.A. de Vries*

Wie het *Actieplan voor de aanpak van veel voorkomende criminaliteit* heeft gelezen, zal het uit de paragraaf 'Proefnemingen met vernieuwingen' bekend zijn dat in 1986 ruim 160 projectvoorstellen bij de Stuurgroep zijn ingediend, afkomstig van zo'n 90 gemeenten. Op 14 juli vorig jaar zijn de beschikkingen op die voorstellen bekend gemaakt: aan 54 projecten werd door de Minister van Binnenlandse Zaken een financiële bijdrage verstrekt. Ik zal eerst ingaan op enkele ervaringen en ontwikkelingen in verband met deze projecten en daarna wat vertellen over het voor de komende tijd te voeren projectenbeleid.

De startfase

Na de zomer van vorig jaar is begonnen met het opzetten van de begeleiding en evaluatie van de gehonoreerde projecten. Dit gebeurt per gemeente door een koppel van een medewerker van het secretariaat van de Stuurgroep bestuurlijke preventie en een medewerker van het WODC.

De eerste fase van begeleiding leverde een nogal wisselend beeld op van de startfase van projecten: die bleek niet overal vlekkeloos te verlopen. Natuurlijk, er was een behoorlijk aantal gemeenten waar een snelle start gemaakt werd en de eerder genoemde begeleiders vlot door de begeleidingscommissie werden uitgenodigd: er waren ook gemeerbegeleidingscommissie werden uitgenodigd; er waren ook gemeenten die al met hun project gestart waren voordat de subsidiebeschikking ontvangen was.

Zorgelijke situaties kwamen echter ook voor. Een extreem voorbeeld is een gemeente – ik zal de naam

* De auteur is plaatsvervangend secretaris van de Stuurgroep Bestuurlijke Preventie van de Ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken.

niet noemen – die een goed project had ingediend, dat ook gehonoreerd werd. Bij de poging om in contact te komen met de verantwoordelijke persoon bleek dat deze er niet meer werkte. Er was niemand die zijn activiteit had overgenomen en men vroeg zich dan ook af wat er nu eigenlijk met het project moest gebeuren. Het zal duidelijk zijn dat daar het hele uitvoeringstraject opnieuw gestart moest worden.

Nu is een dergelijke situatie exceptioneel. Vaker kwam het voor dat de beoogde bestuurlijke inbedding en de organisatiestructuur voor het project niet voldoende uitgewerkt was, dat bij het project betrokken partijen niet voldoende geïnformeerd waren, en dat – vooral bij meer omvangrijke projecten – eerst de nodige competentie-conflicten uitgevochten moesten worden. Deze verschijnselen behoren onvermijdelijk bij een nieuwe aanpak en kunnen slechts ten dele voorkomen worden door een goede projectmatige opzet. Wat de heer Van Soomeren daar in zijn bijdrage over zegt, is dan ook zeer behartigenswaardig.

Sinds juli 1986 zijn er ook in de informatieve sfeer veel contacten geweest met gemeenten. Deze gingen nogal eens over de mogelijkheden die er in het kader van het budget voor proefprojecten nog zouden zijn. Opvallend was dat hardnekkige misverstanden over de aard van het budget weggewerkt moesten worden. Verzoeken om structurele financiering waren talrijk, en meerdere malen voor activiteiten of voorzieningen die nauwelijks iets met criminaliteitspreventie te maken hebben. Ook had men soms zeer extensieve interpretaties van de circulaire van november 1985, in de hoop toch vooral een graantje mee te kunnen pikken van al dat geld. De boodschap dat de doelstelling van het budget een tijdelijke ondersteuning van experimenten en proefprojecten met veelbelovende benaderingen ter beheersing van criminaliteit is, werd vaak maar langzaam begrepen.

De hier geschetste aanloopproblemen nemen niet weg dat in het algemeen geconstateerd kan worden dat in gemeenten, die een serieus probleem ervaren op het gebied van de veel voorkomende criminaliteit, in toenemende mate gezocht wordt naar mogelijkheden om in het kader van bestuurlijke preventie iets aan dat probleem te doen. In heb de indruk dat het beleidsplan *Samenleving en criminaliteit*, waarin de bestuurlijke preventie voor het eerst duidelijk naar voren werd gebracht, enige incubatietijd heeft nodig gehad om tot uitwerking te komen op de plaats waar criminaliteits-

beheersing primair vorm dient te krijgen, dat wil zeggen in de gemeente. Daar hoort tevens bij dat er lokaal veel meer gebeurt dan alleen de gesubsidieerde proefprojecten. Ook zonder dergelijke subsidies entameren gemeenten nieuwe activiteiten, of betalen zelf een deel van de criminaliteitsprojecten, terwijl Binnenlandse Zaken een enkele ervan subsidieert. Uiteraard is dit een ontwikkeling die zeer is toe te juichen. Onze subsidiemogelijkheden zijn immers beperkt en tijdelijk en bovendien gericht op het stimuleren van nieuwe benaderingen. Ook daarbuiten zijn er vele mogelijkheden om aan bestuurlijke preventie vorm te geven, al was het maar het enkele feit van een nieuwe werkwijze.

Als na het besef dat criminaliteitsbeheersing niet alleen een zaak is van politie en justitie er lokaal een stuurgroep, commissie of iets dergelijks ontstaat, die projectmatig met het probleem aan de slag gaat en waarin alle relevante diensten vertegenwoordigd zijn, dan is het pad voor een geïntegreerd bestuurlijk-justitieel preventiebeleid geëffend. Vele problemen kunnen direct worden aangepakt, voor andere kan lering worden getrokken uit de nieuwe benaderingen die in de proefprojecten worden uitgeprobeerd. Ik heb er alle vertrouwen in dat de komende jaren zal blijken dat dit beleid zijn baten oplevert. Daarvoor is wel een adequate evaluatie van de proefprojecten noodzakelijk.

Dit is een goed moment om even in te haken op wat professor Waller in zijn bijdrage over de Franse situatie te zeggen had. Men is daar op grote schaal gestart met lokale en regionale 'criminaliteitsraden', waarin zoveel mogelijk disciplines vertegenwoordigd zijn en waarbij het lokale bestuur het voortouw heeft. Ik meen dat hier overeenkomsten zijn met de Nederlandse situatie. Ook hier stellen in toenemende mate gemeenten stuurgroepen en dergelijke in die zich buigen over het criminaliteitsprobleem en de bestuurlijke aanpak ervan.

En ook daarin zijn doorgaans bestuur, politie en diverse relevante diensten vertegenwoordigd. Daarbij komt dat bij ons deze constructies vaak gekoppeld zijn aan concrete projecten. Bij een vergelijking met Frankrijk moeten we overigens bedenken dat de bestuurlijke verhoudingen en bevoegdheden in Nederland anders zijn: hier hoeft bijvoorbeeld de burgemeester niet te bevechten dat hij over openbare orde en politie gaat, dat doet hij al heel lang. Kortom, als de Franse aanpak door professor Waller als

veelbelovend wordt gekenschetst, meen ik te mogen stellen dat vele gemeenten in Nederland eveneens met veelbelovende activiteiten op het vlak van criminaliteitsbeheersing bezig zijn.

De meest recente ontwikkelingen

Na de beslissingsronde van juli 1986 heeft de afgelopen maanden de beoordeling plaatsgevonden van 28 subsidie-aanvragen, die in najaar en winter waren ingezonden. Sommige daarvan kwamen tot stand in nader overleg met gemeenten die in eerste instantie kwalitatief minder goede projectvoorstellen hadden ingediend, maar die wel met een behoorlijk criminaliteitsprobleem te kampen hebben. De conclusies die de Stuurgroep heeft bereikt over de aanvragen liggen thans ter flatering bij de Ministers, dus op dit moment volsta ik met te melden dat is voorgesteld de aanvragen van zeven gemeenten geheel of gedeeltelijk te honoreren, van vier de aanvragen af te wijzen en over vier nog nader te overleggen met de betreffende gemeenten. Nadere informatie kunt u vinden in het julinummer van *SEC, kwartaalblad over Samenleving en Criminaliteit*.

Een belangrijke recente ontwikkeling is ongetwijfeld het *Actieplan voor de aanpak van veel voorkomende criminaliteit*, dat op 27 januari aan de Tweede Kamer is aangeboden. Eerst wil ik, om nog even in de sfeer van lokale projecten te blijven, stilstaan bij hetgeen het Actieplan vermeldt over het de komende tijd te voeren projectenbeleid. Daarna zal ik ingaan op enkele algemene punten van het Actieplan. Gesteld wordt dat in eerste instantie een redelijke spreiding van proefprojecten over de hoofdlijnen van het preventiebeleid tot stand is gebracht. Dat betekent dat het houden van weer een ronde van een omvangrijke 'open inschrijving', zoals in 1986, in hoofdzaak zou leiden tot meer van hetzelfde.

Gezien de doelstelling van het beschikbare budget – het stimuleren van relevante proefprojecten en experimenten – is het niet gewenst om aan bijvoorbeeld acht fietsdiefstalprojecten nog een negende toe te voegen. Dat zou lijken op een structurele bijdrage-regeling, niet op het zoeken naar nieuwe benaderingen. Het is dan beter, zoals het Actieplan aangeeft, het resterende budget te richten op onderwerpen van bestuurlijke preventie waarop nog geen experimenten

lopen of waarvoor die kennelijk moeilijk spontaan naar voren komen. Specifiek worden genoemd de drugs-related-crimes, helingbestrijding, voetbalvandalisme en groepen met een grote slachtofferkans.

Daarnaast dienen er experimenten te komen gericht op een methodische verdieping van het specifieke functioneren van het lokaal bestuur, de politie en het Openbaar Ministerie. Dat is nodig om de beleidsontwikkeling op het gebied van de geïntegreerde aanpak zo goed mogelijk vorm te kunnen geven. Om het geschetste beleid te kunnen realiseren, dat wil zeggen adequate experimenten ontwikkelen, zal vanuit de Stuurgroep meer stimulerend en begeleidend gewerkt worden, in bestaande of nog te leggen contacten met gemeenten, om in samenspraak met de medewerkers van de Stuurgroep en zonedig externe deskundigen te komen tot goede experimenten.

Dit betekent overigens niet dat er voor proefprojecten die in eerste instantie door gemeenten zelf ontwikkeld worden en waarvoor een subsidie wordt verlangd helemaal geen ruimte meer zou zijn. Een deel van het resterende budget blijft beschikbaar voor geheel nieuwe of zeer originele initiatieven die mogelijk op de hoofdlijnen van preventiebeleid nog ontwikkeld worden. Een belangrijk aandachtspunt is wel dat na 1988 de opbouw van het projectenbudget weer afloopt. Nieuwe projecten kunnen er daarna vrijwel niet bijkomen. Dat is ook vrij logisch, omdat de belangrijkste projecten een looptijd van drie à vier jaar hebben; het is niet zinvol dergelijke projecten in 1989 te honoreren. Binnenkort zal een Algemene Maatregel van Bestuur op grond van artikel 237b Gemeentewet van kracht worden, waarin de formele aspecten van de projectsubsidies geregeld worden. Materieel vervangt dit de circulaire uit 1985. In een begeleidende brief aan de gemeenten zal nader worden ingegaan op wat ik zojuist zei over het projectenbeleid.

Functioneel toezicht

In het Actieplan wordt ervoor gepleit het functionele toezicht te versterken. Dit kan door meer personeel aan te stellen met mede een toezichthoudende taak of door het creëren van nieuwe toezichthoudende functies, met name op plaatsen en in omstandigheden waar in het geheel geen toezicht is of dit verdwenen is

als gevolg van in het verleden genomen beslissingen, hoofdzakelijk op financiële of bedrijfseconomische gronden. Voorbeelden hiervan zijn de parkwachter, de conciërge, de controleur in het openbaar vervoer. Wat die laatste betreft zijn op enkele plaatsen met groot succes de zogenaamde VIC-functionarissen aangesteld.

Om de aanloopkosten van nieuwe functies te drukken wordt het nu ook mogelijk gemaakt om te werken met behoud van uitkering. Er is de laatste tijd van de kant van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wel wat te doen geweest over de effectiviteit van de hier bedoelde maatregelen. Hopelijk zal onder druk van de Kamer dit departement gedwongen worden de mogelijkheden van werken met behoud van uitkering te verruimen. Een bijzonderheid is nog de aangekondigde regeling voor de aanstelling van circa 150 huismeesters in de meest door verloedering bedreigde wooncomplexen. Deze regeling zal ingebed worden in het instrumentarium van Volkshuisvesting. Over de precieze wijze vindt thans overleg plaats. De uitvoering zal in hoofdzaak door de woningcorporaties worden gedaan, reden waarom de Nationale Woningraad en het Nationaal Christelijk Instituut voor het Volkshuisvesting bij het overleg over de regeling worden betrokken. De bedoeling is dat een en ander op 1 januari 1988 in werking zal zijn.

Een interessant onderdeel uit het Actieplan is het aangekondigd onderzoek naar een doeltreffender gebruik van het bestaande bestuurlijke instrumentarium, mede gericht op de beheersing van criminaliteit. De eventuele complicaties in verband met de rechtsbescherming komen daarbij ook aan de orde. Inmiddels is aan professor Hirsch Ballin (K.U. Brabant) opdracht verleend voor een eenjarig onderzoek. Het is de bedoeling dat in het voetspoor van dit onderzoek een of twee lokale experimenten gestart worden, gericht op een vernieuwend gebruik van de verschillende bestuursinstrumenten. De resultaten van onderzoek en experimenten kunnen mijns inziens de rol van lokale overheden bij de beheersing van criminaliteit belangrijk versterken. Voor een consistent beleid is immers niet alleen bestuurlijke preventie van belang, maar ook een effectieve bestuurlijke handhaving.

Tot slot

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten zal binnenkort bij alle gemeenten een inventariserende enquête houden naar de vraag welke activiteiten gemeenten thans ontplooiën op het gebied van preventie en bestrijding van de veel voorkomende criminaliteit. In de enquête zitten ook vragen naar de knelpunten die men tegenkomt in het beleid. De resultaten zullen in 1987 beschikbaar komen en naar verwachting een belangrijke rol kunnen spelen bij de verdere beleidsontwikkeling gericht op de bestuurlijke preventie van veel voorkomende criminaliteit.

Bestuurlijke preventieprojecten en onderzoek

drs. R. Hesseling*

In het preventiebeleid, zoals dat is uiteengezet in het kabinetsplan *Samenleving en Criminaliteit*, staan drie hoofdlijnen centraal: de ontwikkeling van een bebouwde omgeving die zo min mogelijk gelegenheid biedt tot het plegen van delicten; versterking van de binding van de opgroeiende generatie met de maatschappij; versterking van het functionele toezicht door conducteurs, winkelpersoneel, conciërges en dergelijken.

Het kabinet is echter van mening dat nog veel onzekerheid bestaat omtrent de effectiviteit van de in dit kader genomen maatregelen. De voorkeur wordt daarom gegeven aan het opzetten van proefprojecten in de periode 1986-1990, waarbij de maatregelen op hun effectiviteit getoetst kunnen worden. Hierbij gaat het om de vraag of de diverse maatregelen inderdaad tot gevolg hebben dat de veel voorkomende criminaliteit in omvang wordt teruggedrongen?

Uitgangspunten voor onderzoek

In hoeverre bepaalde maatregelen tot de gewenste effecten leiden kan op verschillende wijzen onderzocht worden. We noemen het experiment, het quasi-experiment, tijdsreeksanalyse en evaluatie. De verwachting is dat de meeste projecten geëvalueerd zullen worden door middel van een voor- en een nameting. Hoewel vanuit methodologische overwegingen toetsing van de maatregelen door middel van een experiment of quasi-experiment te prefereren valt, zal dit in de praktijk vaak niet haalbaar zijn. De maatschappelijke praktijk is nu eenmaal niet vergelijkbaar met het laboratorium en onderzoekers beschikken nauwelijks over mogelijkheden om alle omstandigheden onder controle te houden. Ook blijkt het bijzonder moeilijk

* De auteur was als onderzoeker verbonden aan het WODC.

te zijn controlegroepen en/of situaties te vinden die als referentie kunnen dienen. Het is in dit verband dat de subcommissie kosten- en batenanalyse van de Commissie Kleine Criminaliteit opmerkt dat het een illusie is te denken dat causale relaties tussen beleidsmaatregelen en effecten kunnen worden aangetoond. Hoogstens kan zo'n relatie 'aannemelijk' worden gemaakt.

Uitgaande van het voorgaande zal evaluatie-onderzoek in de praktijk er als volgt uitzien: beschrijving en analyse van de beginsituatie (de voormeting in algemene zin); invoering van beleidsmaatregelen; uiteindelijke evaluatie van de effecten van de maatregelen (de nameting in algemene zin); een procesevaluatie parallel aan de effectmeting.

De procesevaluatie van de projecten dient antwoord te geven op de volgende vragen. Welke problemen doen zich voor bij de invoering en uitvoering van de beleidsmaatregelen? Wat is de rol geweest van diverse participanten? Zijn bepaalde maatregelen ook daadwerkelijk uitgevoerd? Met andere woorden het gaat hierbij om de condities waaronder een project plaatsvindt. In deze bijdrage wil ik op deze kant van het onderzoek niet ingaan. Waar ik de nadruk op wil leggen is het belang van een goede voormeting en probleemanalyse aan de start van een proefproject.

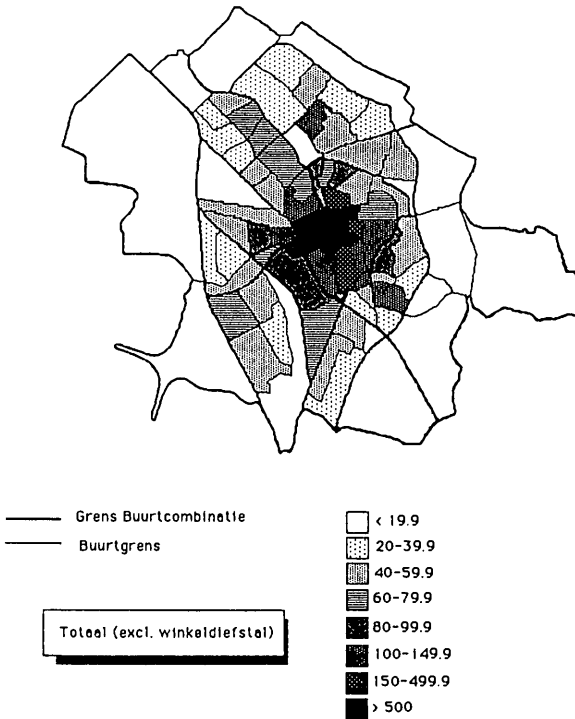
De voormeting en probleemanalyse

De stelling die ik naar voren wil brengen is dat een goede en volledige voormeting en probleemanalyse een noodzakelijke voorwaarde is voor het welslagen van een project. Deze stelling komt voort uit de gedachte dat op lokaal niveau algemene programma's niet voldoende zullen zijn maar dat tevens een situationele aanpak noodzakelijk is. Met situationele aanpak bedoelen we programma's die specifiek gericht zijn op de problemen van een bepaalde wijk of tegen bepaalde categorieën daders.

Het belang van een situationele aanpak komt onder andere naar voren wanneer we het voorkomen van criminaliteit over een gehele stad bezien. In de stad Utrecht is een onderzoek uitgevoerd met het doel de veel voorkomende criminaliteit op buurtniveau in kaart te brengen. Uit het onderzoek komt ten eerste naar voren dat de omvang van de geregistreerde

criminaliteit ongelijk verdeelt is over een stad (zie figuur 1).

Figuur 1: Aantallen delicten per km² in 1984 in verschillende buurten van de stad Utrecht

Vooraf in en rondom het centrum wordt veel criminaliteit gepleegd. Zo vindt 39 procent van de geregistreeerde criminaliteit plaats in het centrum van de stad. Ook in vijf buurten direct rond het centrum van de stad is het criminaliteitsniveau opvallend hoog. Het gaat hier om enkele achterstandsbuurten en om buurten met een concentratie aan voorzieningen (horeca, winkels, scholen en bedrijven). Een middenpositie wordt ingenomen door enkele grote na-oorlogse hoogbouw wijken. De hogere statusbuurten hebben het minste last van criminaliteit. Uit de resultaten komt ten tweede naar voren dat de aard van de veel voorkomende criminaliteit eveneens verschilt per

buurt: bijvoorbeeld zakkenrollerij is overwegend een centrumdelict.

Soortgelijke bevindingen gaan op voor diverse gedragingen die als overlast of als hinderlijk beschouwd kunnen worden (zoals openlijke problemen tussen mensen, geluidsoverlast, baldadigheid, drugsgebruik, dronkenschap en dergelijke). Met andere woorden men dient er rekening mee te houden dat iedere buurt zijn specifieke criminaliteitsproblemen heeft. Deze opmerking kan ook gemaakt worden ten aanzien van het soort daders. Zo kan bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt worden tussen daders die woonachtig zijn in een buurt (interne daders) en daders die van elders afkomstig zijn (externe daders).

Dat inzicht in de woonbuurt van de dader(s) van belang kan zijn blijkt uit het voorbeeld dat ik ontleen aan de studie *Criminaliteit en gebouwde omgeving* (Van Soomerem, 1986). Een woningbouwvereniging, die in een van haar flatgebouwen last had van baldadige jeugd, besluit de ingangen van het gebouw goed af te sluiten met een stevige deur, goede sloten, intercom en dergelijke. Deze maatregelen leveren niets op als de baldadige jongeren in het betreffende flatgebouw wonen en over de sleutel beschikken. Deze maatregelen kunnen daarentegen wel effectief zijn indien vooraf is vastgesteld dat de daders van elders komen.

In het algemeen kan worden worden gesteld dat inzicht in het type dader van groot belang is. Het is nu eenmaal bekend dat gelegenhedsdaders anders reageren op preventieve maatregelen dan gewoontedaders. De laatsten kunnen bijvoorbeeld hun werkterrein verplaatsen terwijl de eersten dat veelal niet doen. Een situationele aanpak houdt dus in, zoals gezegd, dat vooraf een volledige probleemanalyse plaatsvindt. In deze probleemanalyse dienen de volgende vragen aan bod te komen:

- wat is de aard en omvang van de veel voorkomende criminaliteit?
- met wat voor typen daders hebben we te maken?
- welke factoren spelen een rol in het voorkomen van een delict (is bijvoorbeeld de onderlinge informele sociale controle gering, zijn bewoners vaak afwezig, geeft de bebouwde omgeving gelegenheid tot criminaliteit en dergelijke?)

Problemen bij onderzoek

Het onderzoek gericht op een beschrijving en interpretatie van de beginsituatie (voormeting en probleemanalyse) verloopt in het algemeen niet zonder problemen. Een probleem waar je als onderzoeker snel op stuit is de afwezigheid van valide en betrouwbare gegevens. Voor de beschrijving van de aard en omvang van de criminaliteit in Utrecht bijvoorbeeld zou gebruik gemaakt worden van diverse gegevensbronnen, namelijk geregistreeerde criminaliteit, bestaande slachtofferonderzoeken en administraties van diverse (overheids)instellingen.

Gegevens over de geregistreeerde criminaliteit kunnen in het algemeen wel verkregen worden. Een bekend nadeel is natuurlijk dat vele delicten niet aangegeven worden. De aangifte van bijvoorbeeld vernieling is dusdanig gering dat aan politiecijfers weinig waarde kan worden gehecht.

Slachtofferenquêtes, die een betrouwbaarder beeld kunnen geven van de omvang van de veel voorkomende criminaliteit, zijn in het algemeen landelijk uitgevoerd. Slachtofferenquêtes op lokaal en wijkniveau ontbreken veelal. Verder bleek dat vele (overheids)instellingen (zoals woningbeheerders, de gemeenten, scholen) wel schade ondervinden van veel voorkomende criminaliteit maar hiervan geen registratie bijhouden.

Gegevens over daders zijn meestal nog minder voorhanden. De politie beschikt natuurlijk alleen maar over gegevens van hen bekende daders. Het is een onderkend gegeven dat deze bekende daders, door selectiviteit bij de opsporing, geen afspiegeling hoeven te zijn van de werkelijke populatie van personen die delicten plegen. Kortom, bij de aanvang van een project zal de informatie over de criminaliteit en de daders op lokaal en wijkniveau in het algemeen bijzonder mager zijn. Tevens kunnen zeer grote vraagtekens worden gezet bij de validiteit en betrouwbaarheid van de beschikbare gegevens. De eerste conclusie uit het voorgaande is natuurlijk dat zowel de kwaliteit als de kwantiteit van de huidige informatie betreffende veel voorkomende criminaliteit verbeterd dient te worden. Het is bijvoorbeeld aan te bevelen dat alle (overheids)instellingen die te maken hebben met de kleine criminaliteit ervoor zorgen dat zij over betrouwbare gegevens gaan beschikken.

De tweede conclusie is dat, gegeven het belang van: een goede probleemanalyse, bij de aanvang van een

project deze informatie alsnog verzameld wordt. Dit zal echter niet altijd mogelijk zijn. Voor een inbraakproject zal het nog wel mogelijk zijn om de buurtbewoners te benaderen via een slachtofferenquête om inzicht te krijgen in het aantal inbraken in een wijk. Voor inzicht in het aantal vernielingen aan gemeentelijke eigendommen levert deze benadering echter niets op. Indien er geen registratie heeft plaatsgevonden is er eenvoudigweg geen informatie. Als het verzamelen van gegevens wenselijk en mogelijk is zou dit ook moeten gebeuren. Dit brengt natuurlijk wel de nodige kosten met zich mee. Het is overbekend dat vooral op lokaal niveau de financiële middelen beperkt zijn. Daarom zullen vele gemeenten afzien van een dergelijk onderzoek enkel en alleen uit financiële overwegingen. Gegeven de complexiteit van de 'situationele' aanpak zou dit tamelijk kortzichtig zijn, want vaak gaan de kosten nu eenmaal voor de baten. Alleen op basis van goed uitgevoerde probleemanalyses kunnen die situationele maatregelen worden bedacht die het meest effectief zullen zijn bij het terugdringen van de diverse vormen van veel voorkomende criminaliteit.

Literatuur

P. van Someren

Criminaliteit en gebouwde omgeving.

Landelijk Bureau Voorkoming misdrijven. 's-Gravenhage, 1986.

Publieke moraal en zelfcontrole

dr. P. Kapteyn*

De kleine of veel voorkomende criminaliteit is een officieel maatschappelijk probleem. Deze status lijkt terecht. De stijging van het aantal delicten is onmiskenbaar evenals de toename van de overlast en ergernis. De diagnose van het probleem, als een deel van maatschappelijke veranderingen meer in het algemeen, laat echter te wensen over. Zoals vaker staan hier twee rivaliserende opinies tegenover elkaar. Enige jaren geleden was de dominante mening dat de stijging van de kleine criminaliteit – voorzover daar openlijk over werd gesproken – samenhang met sociale ongelijkheid. Zij die over minder maatschappelijke kansen beschikten dan anderen, zo ging de redenering, voelden zich achtergesteld en deze frustratie leidde tot agressie die op zijn beurt een uitweg vond in het plegen van delicten.

Deze voorstelling van zaken is echter niet juist. Het belangrijkste bezwaar ertegen is dat de stijging zich bij de jeugd van alle maatschappelijke geleedingen heeft voorgedaan, ook al zijn jongeren uit sociaal lagere groeperingen oververtegenwoordigd. Bovendien valt bij navraag weinig van deze frustratie bij de betrokkenen te merken en noemen zij het zelf niet als motief.

Tegenover deze sociale ongelijkheid- of deprivatietheorie staat een andere voorstelling van zaken en die is de laatste jaren dominant. Hier staat centraal het begrip sociale controle. De redenering is dat deze controle met zijn positieve en negatieve sancties de laatste decennia sterk is verminderd met als gevolg dat vooral jonge mensen zich minder met de maatschappij voelen verbonden en het hun gemakkelijker valt de maatschappij of leden daarvan schade te berokkenen.

Ook deze voorstelling van zaken schiet echter te kort en correctie is mede van belang omdat de theorie

* De auteur is medewerker aan de Vakgroep Sociologie en Geschiedenis van de Universiteit van Amsterdam

leidt tot uitspraken als zou de publieke moraal zijn gedaald en als zouden harde maatregelen noodzakelijk zijn (Kapteyn, 1986).

De toegenomen eisen van zelfcontrole

Ook ik ben van mening dat de sociale controle de laatste decennia is afgezwakt. Maar op deze uitspraak volgt direct een andere en die luidt dat tegelijkertijd de eisen van zelfcontrole zijn gestegen. In mijn boeken *In de speeltuin Nederland* (Kapteyn, 1985) en *Taboe, macht en moraal* (Kapteyn, 1980) heb ik geprobeerd deze ontwikkeling nader uiteen te zetten en een favoriet voorbeeld daarbij vormde de supermarkt. De opkomst en verbreiding van dit type winkels laat zien hoe sterk die sociale controle is verminderd. Daarover bestaat geen misverstand. Wat echter minder duidelijk wordt gezien is dat met diezelfde ontwikkeling de eisen van zelfcontrole zijn gestegen. Veruit de meeste mensen voldoen als vanzelf aan deze verwachting van 'het goede vertrouwen', waarop het geheel van koop en verkoop is gebaseerd. Een minderheid doet dat echter niet. Zij bezwijken voor 'de nieuwe verleiding' doordat hun training in zelfcontrole nog minder ver gevorderd is. Deze minderheid bestaat uit jongeren in het algemeen, maar ook – voor een deel – uit mensen die afkomstig zijn uit samenlevingen waar de controle meer lijkt op hoe ze hier was, dat wil zeggen meer gericht op 'bevel en gehoorzaamheid' en minder op 'onderhandeling en wederzijds vertrouwen'.

Soortgelijke ontwikkelingen hebben zich elders ook voorgedaan. Op scholen, in bedrijven, in ziekenhuizen, bij de overheid, overal is de schaal vergroot, zijn de directe controles verminderd en zijn de veelal stilzwijgende eisen die aan het individuele geweten werden gesteld gestegen.

Deze ontwikkeling is een gevolg van de groei van markten waar, in de onderlinge concurrentieslag schaalvergroting werd tot een zaak van overleven. Bovendien namen in deze ontwikkeling de sociale verschillen af tussen de betrokken groeperingen waardoor het voor de een te pijnlijk werd de ander scherp te controleren. Beide condities hoorden als het economische en het morele argument bij elkaar. Dat geldt voor de supermarkt, maar ook voor wat iets heel anders lijkt, de controle op de sociale uitkeringen.

Daarbij werd het verplichte huisbezoek bij een cliënt afgeschaft omdat het niet loonde en het eigenlijk niet fatsoenlijk was. Het geldt ook – om een laatste voorbeeld te geven – voor het innen van de huishuur, die niet meer werd opgehaald maar overgemaakt moest worden.

Conclusie

Over het algemeen gesproken zijn de veranderingen positief te waarderen. De maatschappelijke omgang werd minder dwingend, minder formeel. Het wederzijds begrip nam toe en de gevoelens van identificatie wonnen aan reikwijdte en in zeker opzicht aan intensiteit. De maatschappelijke kansen werden meer gelijk verdeeld. Al dat fraais is echter vanzelfsprekend geworden en de nadelen springen thans scherper in het oog. Bovendien is de ontwikkeling zelf sterk vertraagd en in menig opzicht tot stilstand gekomen, zodat oude waarden weer boven komen en de roep om herstel van controle en gezag weerklinkt. In dit sociale klimaat past de bezorgdheid voor de kleine en veelvuldig voorkomende criminaliteit alsook het beleid dit probleem te bestrijden. Beide dienen met argwaan te worden bekeken als er gesproken wordt van 'de daling van de publieke moraal' of van het teloor gaan van 'menselijke waarden'. Dit voorbehoud neemt echter niet weg dat de eisen van zelfcontrole duidelijker kunnen worden. Het beleid dat op zo'n diagnose is gebaseerd, is niet conservatief of reactionair te noemen. Het vormt een correctie en geen aantasting van wat werd verworven.

Literatuurlijst

Kapteyn, P.

Het nieuwe gelijk?

Tijdschrift voor criminologie, 28e
jrg. nr. 5/6, 1986, blz. 247–255.

Kapteyn, P.

In de speeltuin Nederland.

Arbeiderspers, Amsterdam, 1985.

Kapteyn, P.

Taboe, macht en moraal.

Arbeiderspers, Amsterdam, 1980.

Literatuuroverzicht

Algemeen
Strafrecht en strafrechtspleging
Criminologie
Gevangeniswezen
Reclassering
Psychiatrische zorg
Kinderbescherming
Politie
Drugs

Literatuur-informatie

Van de artikelen die in deze rubriek zijn samengevat, kunnen bij de documentatie-afdeling van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het Ministerie van Justitie tegen betaling kopieën worden aangevraagd. Ook lezers die geïnteresseerd zijn in literatuur over een bepaald onderwerp, kunnen gebruik maken van de diensten van deze afdeling. In beide gevallen kan men zich wenden tot de afdeling documentatie van het WODC, Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage, tel: 070-706553 (E.M.T. Beenackers, C.J. van Netburg).

Algemeen

1

Beaufort, I.D. de.

Medisch-ethische commissies in Nederland.

Medisch contact, 42e jrg., nr. 17, april 1987, blz. 552-525.

Medisch-ethische commissies zijn een betrekkelijk nieuw verschijnsel in Nederland. Om een eerste indruk te krijgen van het aantal en de opzet van dergelijke commissies werd een schriftelijke enquête gehouden onder 742 ziekenhuizen, verpleeghuizen, psychiatrische- en zwakzinnigeninrichtingen en werden reglementen en jaarverslagen bestudeerd. Er zijn 46 instellingen die over een commissie beschikken, 83 zijn van plan er een

op te richten; 301 instellingen hebben geen plannen in die richting. Tot de taken van de commissies kunnen behoren: beleidsvoorbereiding, advisering over onderwerpen met ethische aspecten, consultatie in incidentele moeilijke gevallen, vorming, toetsing van wetenschappelijk onderzoek op ethische aanvaardbaarheid. Een doorsnee commissie bestaat uit: twee of drie artsen, een of twee verpleegkundigen, een geestelijk verzorger, een of twee personen uit andere disciplines, bij zwakzinnigeninrichtingen, een of twee consumentenvertegenwoordigers. De auteur is van mening dat er een discussie op gang moet komen over de voor- en nadelen van dit soort commissies. Daarbij dient aan de orde te komen of elke instelling een commissie nodig heeft, hoe de samenstelling daarvan moet zijn, welke deskundigheid is vereist en wat de inhoud moet zijn van beleidsvoorbereidende en consultatieve taken. Om deze vragen te kunnen beantwoorden is meer ervaring nodig en zal t.z.t. het functioneren van de huidige commissies geëvalueerd moeten worden.

2

Bode, H.J.

Rechtsgrundlagen für die Zuweisung zur Kursen für auffällige Kraftfahrer.

Blutalkohol, 24e jrg., nr. 2, maart 1987, blz. 73-90 (BRD).

In West-Duitsland werd tien jaar

geleden gestart met verkeerscursussen voor automobilisten, wier rijgedrag daartoe aanleiding had gegeven (b.v. vanwege alcoholmisbruik). De auteur beschrijft in dit artikel de stand van zaken w.b. de wettelijke basis voor deze cursussen. In 1978 inventariseerde een werkgroep de in de wet aanwezige mogelijkheden om verschillende doelgroepen tot het volgen van cursussen te verplichten. Het blijkt namelijk dat deelname onvoldoende is indien ze op vrijwillige basis plaats vindt en verbetert naarmate de sanctie cq. beloning duidelijker is. In de afgelopen jaren is de wet reeds enigermate aangepast om de deelname aan dergelijke cursussen te verbeteren, o.a. door het rijbewijs in eerste instantie gedurende twee jaar op proef af te geven. De auteur doet aanbevelingen voor verdere aanpassingen van de wet. Het lijkt niet mogelijk en ook niet gewenst dit d.m.v. veranderingen in het strafrecht te bewerken. Door kleine aanpassingen van het administratief recht daarentegen zijn de gewenste maatregelen eenvoudig te bereiken. Voor een goed begrip is het zinvol onderscheid te maken tussen nascholingscursussen (voor bezitters van een rijbewijs, kortdurend, niet intensief) en resocialisatiecursussen (voor degenen wier rijbewijs is ingehouden, lang en intensief).
Met literatuuropgave.

3

Brants, C. and E. Kok.
Penal sanctions as a feminist strategy: a contradiction in terms? Pornography and criminal law in the Netherlands.

International journal of the sociology of law, 14e jrg., nr. 3/4, augustus/november 1986, blz. 269-286.

In de jaren zeventig werd de pornografiewetgeving aangepast

aan de vrijere maatschappelijke opvattingen: alleen bij onverhoedse confrontatie en t.a.v. kinderen onder de 16 jaar gelden strafbepalingen. Tegen deze wijzigingen werd in 1981 protest aangetekend door de vrouwenbeweging. Men ziet pornografie als een uitdrukking van onze sexistische cultuur en van de bestendiging van bestaande sociale machtsverhoudingen. Pornografie zou medebepalend zijn voor de toename van het seksuele geweld. De huidige strategie van de vrouwenbeweging is erop gericht om via strafrechtelijke sancties een rechtvaardiger sociale orde te bereiken, waarbij de symbolische werking van de wet voorop staat, nl. het bestrijden van de sexistische ideologie. De auteurs vragen zich af of deze methode niet een contradictio in terminis is. Juist vanuit de progressieve hoek wordt regelmatig gepleit voor terugdringing van het strafrecht. De doelmatigheid van straffen is discutabel. Er bestaat geen consensus over het schadelijke effect van porno. Het is een winstgevend bedrijf, de vervolgingskans is beperkt en de straffen zijn naar verhouding laag. Bij de handhaving van het strafrecht wordt men vooral met mannelijke waarden geconfronteerd. Bovendien kan de vrijheid van meningsuiting in het geding zijn. Volgens de auteurs zou het feministisch doel beter bereikt kunnen worden door pornografie bij de anti-discriminatie wetgeving onder te brengen en door plaatsing van een groter aantal vrouwen op invloedrijke posities binnen het strafrechtelijk apparaat.
Met literatuuropgave.

4

Heidensohn, F.
Models of justice: Portia or Persephone? Some thoughts on equality, fairness and gender in

the field of criminal justice.
International journal of the
sociology of law, 14e jrg., nr.
3/4, augustus/november 1986,
blz. 287-298.

Regelmatig vinden discussies plaats over het bestaan van strafrechtelijke ongelijkheid van vrouwen t.o.v. mannen. De auteur gaat na in hoeverre verschillende opvattingen over het begrip recht hieraan ten grondslag kunnen liggen. De delinquente vrouw wordt als dubbel afwijkend beschouwd: in het schenden van de wet én in het afwijken van het verwachtingspatroon t.a.v. vrouwen. Zij ondervindt een sterkere stigmatisering, wordt soms strenger gestraft en op haar worden eerder opvoedkundige maatregelen toegepast. Gevangenisstraf wordt vaak als harder ervaren. In de criminele en justitiële wereld overheerst het mannelijke element. De auteur maakt voor haar analyse gebruik van twee modellen: het Portia-model (n.a.v. Shakespeares Merchant of Venice) en het Persephone-model (n.a.v. de vruchtbaarheidssymboliek uit de Griekse mythologie). Het Portia-model gaat uit van de meer rationele en individualistisch getinte mannelijke waarden met een op de wet gebaseerd rechtsbegrip en een mannelijke stereotypering van vrouwelijk gedrag. Bij het Persephone-model ligt de nadruk op specifiek vrouwelijke kwaliteiten, waarbij verzorging, onderlinge relaties, informele benadering, verantwoordelijkheidsgevoel en samenwerking belangrijke aspecten zijn. Bij haar streven naar een gelijkwaardiger behandeling zou de vrouwenbeweging niet het Portia-model moeten toepassen. Zij moet haar doel niet willen bereiken door de positie van vrouwen te vergelijken met die van de man. Beter is het, aldus de auteur, om van het Persephone-mo-

del uit te gaan, al zal het volgens haar moeilijk zijn om de thans overheersende opvattingen van de man over recht te doorbreken. Met literaturopgave.

5

Mellema, J.P.

Euthanasie en medische ethiek.

Medisch contact, 42e jrg., nr. 16,
april 1987, blz. 497-498.

Nu de regering heeft besloten het advies van de Raad van State inzake euthanasie te volgen, kan er volgens de auteur (medisch ethicus aan de Theologische Hogeschool te Kampen) verschil optreden tussen een juridische en medisch-ethische benadering van bepaalde vormen van euthanasie. Het achterwege laten van een in medisch opzicht zinloze handeling zou juridisch niet als euthanasie worden opgevat, maar wat heeft dit ethisch voor betekenis? Alleen indien de patiënt met de handeling meer leed wordt aangedaan dan dat hem of haar verlichting wordt geschonken, is het medisch-ethisch verantwoord om hiertoe te besluiten. Dezelfde vraag kan gesteld worden indien het gaat om indirecte vormen van euthanasie: juridisch zou het in deze gevallen niet om euthanasie gaan, maar wat betekent het medisch-ethisch om ervoor te zorgen dat een patiënt na overleg buiten kennis raakt en blijft, totdat op een gegeven moment het hart spontaan tot stilstand komt? Volgens de auteur zou de centrale vraag voor artsen niet dienen te zijn wat wel en wat geen euthanasie is, want dat bepaalt de wet wel voor hen. Men zou zich daarentegen veel meer dienen te bezinnen op de eigen moraal: wat vind ik medisch-ethisch verantwoord en wat niet?

6

Sluis, I. van der.

*'De natuur een handje helpen.'
Wat denken de Nederlanders
werkelijk over euthanasie?*

Medisch contact, 42e jrg., nr. 15,
april 1987, blz. 467-468.

Volgens opiniepeilingen, zoals b.v. van Intomart (1986) zou een groot deel van het Nederlandse volk voorstander zijn van vrijwillige euthanasie. Dit facet krijgt doorgaans de meeste aandacht in de publiciteit. Minder bekendheid wordt gegeven aan conclusies uit onderzoeken van het NIPO (1972-1985) en van Lagendijk (1979), beide in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie (NVVE). Daaruit komt een heel ander beeld naar voren. De auteur citeert een aantal vragen en een definitie van euthanasie uit de enquêtes, waarin de patiënt passief object van de behandeling is en er niet over een eigen verzoek gesproken wordt. De auteur is van mening, dat de enquêtes gebrekkig en tendentius opgesteld zijn met formuleringen als 'zodat zij vlugger uit hun lijden zijn' en 'de natuur een handje helpen'. Hij wijst erop, dat de NVVE in het persbericht over de resultaten van het onderzoek bewust niet vermeld heeft, dat er naar steun bij onvrijwillige euthanasie is gevraagd. De auteur concludeert dan ook, dat een zeer groot aantal Nederlanders bij euthanasie niet aan vrijwillige euthanasie denkt.

7

**Taber, J.I., R.A. McCormick
and L.F. Ramirez.**

*The prevalence and impact of
major life stressors among
pathological gamblers.*

International journal of the
addictions, 22e jrg., nr. 1, 1987,
blz. 71-80.

Bij gokverslaafden die voor een

behandeling werden opgenomen in het Cleveland Veterans Administration Medical Center viel op dat symptomen van gokverslaving veelal overeen leken te komen met die van een post-traumatische-stress-stoornis. Daarom werd bij 44 cliënten nagegaan in hoeverre traumatische ervaringen in de voorgeschiedenis eventueel verband houden met psychologische en gedragskenmerken. De volgende gegevens werden verzameld: trauma's in de door hen zelf vertelde levensgeschiedenis (door behandelaars gescoord als ernstig, matig of niet aanwezig) en scores op subschalen van de Minnesota Multiphasic Personality Inventory (MCPI) en de Millon Clinical Multiataxial Inventory (MCMI). Als kenmerken werden onderscheiden: depressie, 'anxiety', impulsiviteit, persoonlijke stijl en alcohol/drugsmisbruik. Binnen de hele groep gokverslaafden bleek een sterk verband tussen een of meerdere ernstige trauma's enerzijds en depressie, 'anxiety' en alcohol- of drugsverslaving anderzijds. Ook scoorden de ernstig getraumatiseerden hoger op het kenmerk 'vermijding' en op de factor 'ego-sterkte'. Bij bijna alle onderzochten met een ernstig trauma was dit vooraf gegaan aan de verslaving. Hieruit concluderen de auteurs dat het trauma waarschijnlijk ten grondslag ligt aan de verslaving. Een verklaring voor het verband zoeken zij in een chronisch negatieve gemoedstoestand en een negatief affect, die vaak het gevolg zijn van een ernstig trauma. Met literatuuropgave.

8

Valkenburg, W.E.C.A.

*Legitimatiewijs: vergeet het
maar!*

Nederlands juristenblad, 62e
jrg., nr. 17, april 1987, blz.
525-529.

Begin 1965 kwam een CDA-commissie met het idee om in Nederland een algemene legitimatieplicht in te voeren. Bij een dergelijke plicht kan men vraagtekens zetten in verband met de positie van de verdachte in ons strafproces. In een uitvoerig artikel worden achtergronden en consequenties ervan aan de orde gesteld. Het voorstel hangt, volgens de auteur, onder andere samen met de behoefte aan stroomlijning van de strafprocedure (hij stelt dat deze voortkomt uit de bezuinigingsdrang van de regering, het capaciteitstekort van het strafrechtelijk apparaat en – bijvoorbeeld bij voetbalvandalisme – uit twijfel aan het nut van strafrechtelijk optreden). De legitimatieplicht vormt zijns inziens een uitbreiding van de dwangmiddelen, zonder dat deze maatregel differentieert naar de ernst van het misdrijf of de bevoegdheden van de opsporingsambtenaar. Daarenboven is een legitimatieplicht strijdig met het principe dat de verdachte niet gehouden is actief aan zijn veroordeling mee te werken. Ook de praktische consequenties worden besproken. Het ligt immers voor de hand dat (potentiële) verdachten geen legitimatiebewijs bij zich zullen dragen, dit niet zullen willen tonen of een vervalst exemplaar bij zich zullen dragen. De auteur acht de maatregel disproportioneel en bovendien niet effectief.

Met literatuuropgave.

Strafrecht en rechtspleging

9

Asseldonk, P.

Meer straffen, minder rechtspraak; 'lik op stuk' bedreigt rechtsbescherming.

KRI, 17e jrg., nr. 3, april 1987, blz. 3–4.

De auteur heeft de indruk dat de laatste jaren het streven minder in plaats van meer te straffen wordt verlaten. Met voorbeelden uit de zedelijkheids- en anti-discriminatie-wetgeving, de fraudebestrijding en de wetgeving op het gebied van de computercriminaliteit toont hij aan dat steeds meer gedragingen strafbaar worden gesteld terwijl nauwelijks artikelen uit het register van strafbaar gedrag worden geschrapt. De rechtelijke afhandeling van strafbare feiten is echter vastgelopen. Om 'meer straffen' toch te kunnen realiseren, wordt een oplossing gezocht in 'minder rechtspraak'. Als voorbeelden hiervan noemt de auteur de politietransactie bij verkeersovertreedingen, de transactie door het OM in geval van misdrijven en de nieuwste loten aan de transactiestam: de 'lik op stuk' benadering van winkeldiefstal en de bevoegdheid het rijbewijs van dronken rijders in beslag te laten nemen zonder tussenkomst van de rechter. Hij vraagt zich af of deze nieuwe mogelijkheden niet een stap te ver gaan. Hiermee zou het evenwicht tussen doelmatigheid en rechtsbescherming verstoord kunnen worden in de richting van de doelmatigheid.

10

Broos, M.M. en D.J.M.W. Paridaens.

Overdracht en overname van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties ten aanzien van vreemdelingen.

Migrantenrecht, 2e jrg., nr. 4, april 1987, blz. 87–91.

Naast de drie bestaande vormen van internationale rechtshulp: uitlevering, overdracht van strafvervolgning en kleine rechtshulp, heeft zich een vierde vorm ontwikkeld, te weten de overdracht

van strafexecutie. In het kader van de Raad van Europa en de Benelux zijn een viertal verdragen tot stand gekomen, die betrekking hebben op de overdracht van strafexecutie. Het tijdstip van inwerkingtreding in Nederland is nog niet bekend. De uitvoeringswetgeving, die regelingen bevat om deze vier verdragen in de Nederlandse wetgeving in te passen, laat namelijk enkele punten nog ongeregeld. Deze worden nader ingevuld bij algemene maatregelen van bestuur. De auteurs bespreken in het artikel de overdracht en overname van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties ten aanzien van vreemdelingen. Zij bespreken allereerst de procedures bij overname en overdracht van strafexecutie, de rol van de raadsman en het belang van de overdracht van strafexecutie voor vreemdelingen. Vervolgens komt de vraag aan de orde wanneer overdracht van strafexecutie dient plaats te vinden. Een aantal factoren kan hierbij een rol spelen: factoren van formele aard, factoren gelegen in de aard van het strafbare feit en factoren gelegen in de positie van de te berechten persoon. Tenslotte bespreken de auteurs de overname en overdracht toegespitst op de vreemdelingen, die hier eventueel voor in aanmerking zouden komen. De conclusie is dat slechts een klein percentage vreemdelingen in aanmerking komt voor een overbrenging o.g.v. een van de verdragen.

Met literatuuropgave.

11

Feltes, T.

Umfang und Verarbeitung von registriertem abweisendem Verhalten in der Bundesrepublik Deutschland.

Monatsschrift für kriminologie

und strafrechtsreform, 70e jrg., nr. 1, februari 1987, blz. 1-13 (BRD).

In Duitsland bestaat geen systematische registratie van de verschillende vormen van afwijkend gedrag, ook niet indien dit officieel door de strafrechter wordt berecht. De veel gehoorde uitspraak dat de criminaliteit stijgt, kan dan ook niet met betrouwbare statistieken worden gestaafd. Ook kan niet precies worden nagegaan welk gedrag voor welke rechter komt en welke sancties daarop volgen. De auteur pleit ervoor hier beter zicht op te krijgen, onder meer om een kosten-baten analyse mogelijk te maken. Hij ging na welke registratiesystemen bruikbaar zijn om een overzicht te krijgen en kwam uit bij de statistieken m.b.t. de strafrechtelijke afhandeling van 'klassieke' strafbare feiten (diefstal, beroving, overtreding van de belastingwet, wapenwet, milieuwet e.d.) en verkeersdelicten. Bij beide soorten feiten blijkt de tendens om steeds meer zaken buiten de strafrechter om te laten afhandelen door het OM, de administratieve rechtspraak of andere instanties. Zo werd in 1984 slechts de helft van alle 'klassieke' delicten door de strafrechter berecht. De auteur bespreekt voor- en nadelen van behandeling buiten de strafrechter om en van de tendens tot 'diversion' van wettelijk strafbaar gesteld gedrag. De verschuivingen in de benadering van criminaliteit maken het extra gewenst dat duidelijk wordt welke delinquent op welke gronden welke benadering krijgt.

Met literatuuropgave.

12

Fogel, D.

Nordic approaches to crime and justice.

C.J. International, 3e jrg., nr. 1, januari/februari 1987, blz. 7-21.

Hoewel de Scandinavische landen verenigd zijn in een aantal permanente samenwerkingsverbanden en overlegorganen op criminologisch en justitieel gebied, is er toch duidelijk sprake van vijf verschillende benaderingen. Fogel bespreekt criminaliteit en de justitiële reactie daarop in vier Scandinavische landen: Denemarken, Finland, Noorwegen en Zweden. Kenmerkend voor deze landen is de terughoudendheid t.o.v. detentie en de toepassing van alternatieve straffen in plaats daarvan. Na een cijfermatig overzicht van geregistreeerde criminaliteit en justitiële reacties komen per land de straffen en maatregelen meer gedetailleerd aan de orde. Ook wordt ingegaan op plannen, nieuwe initiatieven en experimenten. Met literatuuropgave.

13.

Harteveld, A.E.

De R-C en de anonieme getuige.
Nederlands juristenblad, 62e jrg., nr. 14, april 1987, blz. 435-438.

Op 11 juni 1986 is aan de Minister van Justitie het rapport van de Commissie 'bedreigde getuigen' (Cie. Remmelink) aangeboden. In het rapport wordt een regeling voorgesteld voor het toenemende gebruik van getuigen, van wie de identiteit voor de verdachte en de rechter verborgen blijft. De voorstellen voor inpassing in het Wetboek van Strafvordering van een regeling voor zulke getuigenverklaringen, roepen bij de auteur twee vragen op. Hoe verhoudt zich de door de Cie. Remmelink ontworpen procedure voor het verhoren van anonieme getuigen tot de bewijsregeling zoals de Hoge Raad die ziet? Moet voor die procedure wel weer naar het gerechtelijk vooronderzoek worden gegrepen? De auteur is

van mening, dat door de aanvaarding door de HR van de verklaring 'van horen zeggen' (de auditu) als bewijsmiddel, een aantal strafproceessuele ontwikkelingen in gang zijn gezet. De door de commissie ontworpen regeling sluit niet aan bij die ontwikkeling, maar grijpt terug naar het wettelijke stelsel zoals dat in 1926 is ontworpen. Dit schept verwarring. Ten aanzien van de tweede vraag stelt de auteur dat het heel goed denkbaar is dat de R-C wordt ingeschakeld zonder dat een gerechtelijk vooronderzoek wordt gevorderd. Door de voorstellen van de Commissie wordt naar zijn mening de vraag naar de verdere ontwikkeling van het gerechtelijk vooronderzoek steeds actueler. Een herziening ervan zal in de toekomst aan de orde moeten komen. Met literatuuropgave.

14

Lensing, J.A.W.

De personalia van de anonieme verdachte.
Nederlands juristenblad, 62e jrg., nr. 15, april 1987, blz. 467-470.

Op 20 oktober 1986 is door de Minister van Justitie een wetsvoorstel ingediend dat beoogt politie en justitie werk te besparen door te voorkomen dat de personalia van de verdachte onbekend blijven. Het wetsvoorstel voorziet in een uitbreiding van de strafbaarheid van het opgeven van valse personalia, in de mogelijkheid van verlenging van het ophouden voor verhoor en in de mogelijkheid tot toepassing van identificatiemaatregelen ten opzichte van de verdachte (foto's, vingerafdrukken e.d.). Er is echter van afgezien om de weigering van het opgeven van personalia strafbaar te stellen. De auteur plaatst enkele kritische kanttekeningen bij dit wetsvoorstel. Zijn bezwaren richten zich in de eerste

plaats tegen de mogelijkheid van verlenging van het ophouden voor verhoor bij weigering van het opgeven van personalia. Deze verlenging zou o.a. bedoeld zijn om identificatiemaatregelen te treffen. De auteur vraagt zich af of een zo zwaar middel (vrijheidsbeneming) hier als pressiemiddel gebruikt dient te worden. Vervolgens onderwerpt de auteur de totale duur van de vrijheidsbeneming (2x6 uur, art.61 lid 2 Sr) aan een nadere beschouwing. Het nemen van foto's en vingerafdrukken kan naar zijn mening niet meer tijd in beslag nemen dan een uur. Bovendien lijkt het hem niet aannemelijk, dat iemand die zes uur lang geweigerd heeft zich bekend te maken, in de tweede periode van zes uur door de knieën zou gaan. De auteur illustreert een en ander door een verwijzing naar de Franse regeling van de identiteitcontrole. Tenslotte concludeert hij dat het voorstel voor het overige weinig toevoegt aan de thans bestaande situatie. Met literatuuropgave.

15

Wit, J. de.

Een strafuitvoeringsrechtbank in België; enkele bedenkingen bij het ontwerp Legros.

Proces, 66e jrg., nr. 5, mei 1987, blz. 123-137.

Koninklijk commissaris Legros heeft begin 1986 een voorontwerp van een nieuw Belgisch strafwetboek gepresenteerd. Een essentieel onderdeel daarvan betreft de instelling van arrondissementale executierechtbanken. Deze organen bestaan steeds uit drie rechters en hebben tot taak toe te zien op de uitvoering van de straf. Zij zijn daartoe ook met de nodige bevoegdheden toegerust. Op het eerste gezicht lijkt het voorstel van Legros een positieve hervorming, maar bij nadere analyse blijkt er

op nogal wat onderdelen kritiek geleverd te kunnen worden. Deze kritiekpunten nemen niet weg dat de auteur meent dat Legros op zich een goed voorstel heeft geformuleerd, zij het dat bij de introductie van een executierechtbank aan een aantal nadere voorwaarden moet worden voldaan. Er zijn bovendien op onderdelen alternatieven voor het instituut van de uitvoeringsrechtbank denkbaar. Zo kan beklag van gedetineerden worden georganiseerd bij de uitvoerende macht (bv. de Nederlandse beklagcommissie) of bij de wetgevende macht (de ombudsman in Engeland, Zweden en Denemarken). Een voorkeur voor een van deze alternatieven heeft de auteur niet. Hoe de rechtsbescherming van gedetineerden ook wordt georganiseerd, steeds zal het beklagrecht in België struikelen over het probleem van de politieke benoemingen.

Criminologie

16

Bunge, E.

Die grösste Gefahr ist der ungetreue Mitarbeiter.

Kriminalistik, 4e jrg., nr. 2, februari 1987, blz. 75-79 (BRD).

Hoewel de kranten vol staan met spectaculaire gevallen van computercriminaliteit, wordt slechts een gering aantal gevallen officieel bij justitie aangemeld. De auteur, directeur van het Bundes-Kriminalamt in Wiesbaden, beschrijft enkele voorbeelden. Hij bespreekt computer-bedrog (met de code van Eurocheque-pasjes, waarmee men bij geldautomaten terecht kan) en computer-sabotage (middels stofdeeltjes een computer onbruikbaar maken of het inbouwen van een virus in het besturingsstelsel). Bedrog komt meestal voort uit winstbejag, en laat zich

volgens de auteur met relatief eenvoudige technische maatregelen bestrijden. Sabotage komt daarentegen vaak voort uit wraakzucht van ontevreden medewerkers van een bedrijf. Om dit te bestrijden zijn gecompliceerde ingrepen noodzakelijk, die niet alleen technisch van aard zijn, maar die ook ingrijpen in de interne organisatie binnen een bedrijf. Tenslotte wordt computer-spionage besproken (het binnendringen in gegevensbestanden van instellingen of het illegaal kopiëren van software). Deze vorm van computercriminaliteit laat zich ook met relatief eenvoudige, technische, methoden bestrijden. De auteur acht het belangrijk dat opsporingsambtenaren een gedegen opleiding krijgen op dit gebied.

17

Generalprävention.

Themanummer.

Kriminologisches journal, 19e jrg., nr. 1, 1987 (BRD).

In dit themanummer staat de vraag centraal in hoeverre er een generaal preventieve werking uitgaat c.q. uit moet gaan van het strafrecht. Uit de vier theoretische artikelen (van de hand van respectievelijk H. Giehring, L. Böllinger, F. Streng en J. Frank) komt naar voren dat het begrip generale preventie verschillende wetenschappelijke en ideologische invalshoeken kent, en dat het voornamelijk van de gekozen benadering afhangt hoe men de generaal preventieve werking van het strafrecht inschat c.q. beoordeelt. Uit de twee empirische artikelen (van de hand van C. Berlitz e.a. en S. Karstedt-Henke), gebaseerd op grootschalig survey-onderzoek, blijkt dat mensen zich nauwelijks door de zwaarte van de bedreigde straffen laten afschrikken. Ook de inschatting van de pakkans lijkt slechts een zeer

geringe invloed te hebben op de beslissing om wel of geen delict te plegen. De auteurs van beide artikelen geven echter ook aan dat de manier waarop mensen een berekening maken van de risico's verbonden aan delinquentie, zich nauwelijks laat onderzoeken via survey-onderzoek.

Met literatuuropgave.

18

Hagan, J., J. Simpson and A.R. Gillis.

Class in the household; a power-control theory of gender and delinquency.

American journal of sociology, 92e jrg., nr. 4, januari 1987, blz. 788-816.

De 'power-control' theorie van Hagan, Simpson en Gillis (1985) wordt in dit artikel door hen uitgebreid door niet alleen de sociale klasse van de man, maar ook die van de vrouw in verband te brengen met ouderlijke controle en delinquent gedrag van adolescenten. In deze theorie zijn bestaande deprivatie- en emancipatietheorieën ondergebracht. Om de op deze theorie gebaseerde verwachtingen te toetsen zijn follow-up gegevens verzameld bij 463 studenten en hun ouders die in 1979 aan een survey hebben meegewerkt. De resultaten van de data-analyse zijn consistent met de verwachtingen. In de als meest patriarchaal te typeren gezinnen (vaders met autoriteit op het werk en niet werkende moeders) wordt risicogedrag (waaronder mogelijk delinquentie) bij dochters ontmoedigd en zijn zoons delinquentier. In gezinnen die meer als 'egalitair' zijn te kenschetsen en gezinnen waar de vader ontbreekt, zijn de verschillen kleiner. Sexe-verschillen betreffende delinquentie blijken het gevolg te zijn van de gezinsklasse-structuur. Met literatuuropgave.

19

Jankowiak, H.

*Dunkelmänner werden ans Licht
gezerrt.*

Kriminalistik, 41e jrg., nr. 2,
februari 1987, blz. 112-115
(BRD).

Terwijl vele steden in Duitsland te lijden hebben van forse stijgingen in het aantal diefstallen uit auto's, is die stijging in Berlijn zeer beperkt. De auteur, betrokken bij de criminaliteitsbestrijding in Berlijn, betoogt dat een groot deel van het Berlijnse succes toegeschreven kan worden aan de aldaar gehanteerde bestrijdingsmethoden. In dit artikel worden deze methoden aanbevolen. De Berlijnse aanpak betreft o.a. de opleiding van speciale politiegroepen ter bestrijding van diefstal en heling, de verbetering van de opslag en de toegankelijkheid van gegevens over delicten en delinquenten, de bewustmaking van het grote publiek van het belang van het aanbrenge van merktekens op waardevolle goederen. Ook wordt in Berlijn gewerkt met 'under-cover'-agenten, die binnendringen in de circuits van helers. Tenslotte wordt sterk aanbevolen de controle op de handel in juwelen, sieraden en tweedehands goederen te intensiveren en te integreren in de werkzaamheden van douane en bslastingdienst. De uitvoerige lijst met aanbevelingen wordt afgesloten met een pleidooi voor extra aandacht voor deze vorm van kleine criminaliteit, die niet alleen een economische, maar ook een morele bedreiging van de samenleving vormt.

20

O'Brien, R.M.

*The interracial nature of violent
crimes; a reexamination.*

American journal of sociology,
92e jrg., nr. 4, januari 1987, blz.
817-835.

In het recente verleden hebben diverse onderzoekers gesteld dat het aantal interracial geweldsmisdrijven onderschat wordt. De auteur analyseerde data betreffende het ras van daders en slachtoffers van moord, verkrachting, zware en lichte mishandeling en beroving. Hij concludeert dat zowel blank-zwart (blanke dader, zwart slachtoffer) als zwart-blank misdrijven minder vaak voorkomen dan op statistische gronden verwacht mag worden. Dit geldt zowel gezien de verdeling van blanken en zwarten over dader- en slachtofferpopulaties (het traditionele model van statistische onafhankelijkheid) als gezien de verdeling van blanken en zwarten in de Verenigde Staten in de daderpopulatie (het 'baseline'-model). De fysieke en sociale segregatie van blanken en zwarten wordt als verklaring gepresenteerd. Deze segregatie leidt tot een lage waarschijnlijkheid van interactie tussen blanken en zwarten. Het feit dat de waarschijnlijkheid van interactie van zwarten met blanken hoger is dan vice versa, zou leiden tot relatief meer zwart-blank dan blank-zwart misdrijven. Dit stemt overeen met de bevindingen op basis van de analyse.

Met literatuuropgave.

21

Rutenfrans, C.

Vrouwen veranderen niet.

Intermediair, 23e jrg., nr. 16,
april 1987, blz. 47-67.

Zowel uit de geregistreerde criminaliteit als uit 'self-report'-materiaal blijkt dat vrouwen minder ernstige delicten plegen dan mannen. De verschillen zijn in de loop van de tijd op verschillende manieren verklaard. Volgens de roltheoretische benadering zijn de criminaliteitsverschillen verklaarbaar vanuit de verschillende rollen

van mannen en vrouwen in de westerse cultuur. De vrouwelijke rol zou met name relationele doelen dienen en de mannelijke rol zou verbonden zijn met statusdoeleinden. Hoewel technische, economische en ideologische voorwaarden voor wijziging van het vrouwelijke rolpatroon in ruime mate aanwezig zijn, is er nauwelijks iets veranderd. Dit gegeven weerlegt de roltheorie. Bovendien zijn er bezwaren tegen de theorie, zoals het ontbreken van een termijn waarbinnen veranderingen in de onafhankelijke variabelen zouden moeten leiden tot veranderingen in het rolpatroon. Daarenboven ontbreekt het aan duidelijkheid over de exacte relatie tussen een bepaalde vorm van socialisatie en het latere gedrag. Volgens de auteur kan het raadsel van de onveranderlijkheid van de rolpatronen alleen worden opgelost door uit te gaan van de veronderstelling dat aan de mannelijke en vrouwelijke rolpatronen structurele factoren ten grondslag liggen. Het socialisatieproces zou dan bestaan uit de overdracht van stereotype beelden van organische en psychologische verschillen tussen geslachten. Er zijn drie manieren waarop men de invloed van biologische factoren op het gedrag van mannen en vrouwen aannemelijk kan maken. Ten eerste door universele verschillen in het gedrag van de sexen op te sporen. Ten tweede door na te gaan of die verschillen ook voorkomen bij primaten. In de derde plaats kan men onderzoek doen naar de gedragsverschillen tussen pasgeboren jongens en meisjes.

Met literatuuropgave.

22

Steinke, W.

Verbrecher am Rechner.

Kriminalistik, 41e jrg., nr. 2,

februari 1987, blz. 73-74 (BRD). Computercriminaliteit is actueler dan ooit tevoren. De vraag is of vernieuwing van de wetgeving een effectief instrument oplevert om iets tegen deze vorm van criminaliteit te ondernemen. De auteur poneert de stelling dat de oude wetgeving, hoewel niet bedoeld om van toepassing te zijn op computercriminaliteit, in het merendeel van de gevallen toereikend is en dat de recente wetwijzigingen op dit gebied slechts leiden tot grotere onzekerheid en onduidelijkheid in de strafrechtelijke aanpak van het verschijnsel. Zonder de ernst van de computercriminaliteit te willen ontkennen, toont de auteur aan dat nieuwe wetgeving waarschijnlijk haar doel voorbij schiet. Gespecialiseerde vervolgopleidingen voor politie- en justitie-personeel, de beschikbaarheid van technische specialisten en een (inter)nationale uitwisseling van kennis en ervaringen, acht de auteur van groter belang.

23

Vrij, A. en F.W. Winkel.

'Vrouw in de lift verkracht'; een onderzoek naar misdadaanpak en angst voor criminaliteit.

Tijdschrift voor de politie, 49e jrg., nr. 4, april 1987, blz.

146-150.

Als een krant melding maakt van een criminaliteitsgeval, dan zal dit bericht bij de lezers angstgevoelens opwekken indien zij een overeenkomst waarnemen tussen de beschreven en de eigen woonomgeving. In hun onderzoek willen de auteurs nagaan wat de effecten zijn van feitelijke en waargenomen overeenkomsten. Het onderzoek werd uitgevoerd in de Bijlmermeer waarbij drie categorieën respondenten (267 vrouwen) werden vergeleken. De ene groep kreeg berichtgeving gepresenteerd over

verkrachtingen in de Bijlmermeer en de tweede groep over verkrachtingen in andere steden. In beide gevallen werden ook vragen voorgelegd die betrekking hadden op criminaliteit. In het derde type vragenlijst werden geen misdaadberichten aangeboden, alleen vragen over criminaliteit. Het blijkt dat berichten over de lokale woonomgeving de angst voor verkrachtingen vergroot. Vrouwen die overeenkomsten bespeurden tussen de beschreven en de eigen woonomgeving vertoonden grotere onrustgevoelens dan de vrouwen van de derde categorie. Over het algemeen genomen waren de respondenten pessimistisch over de ontwikkeling van de criminaliteit. De auteurs stellen tenslotte dat de politie terughoudend moet zijn inzake het openbaar maken van ernstige misdrijven, ook al blijkt een dergelijk beleid in te gaan tegen de wens van de bevolking goed geïnformeerd te willen zijn.

24

Vrouw en criminaliteit.

Themanummer.

Tijdschrift voor criminologie,
29e jrg., nr. 2/3, 1987, blz.
9-195.

Sinds de tweede emancipatiegolf is er meer aandacht gekomen voor de vrouw als plegger en slachtoffer van criminaliteit. Deze beide aspecten worden in dit themanummer behandeld, waarbij de nadruk vooral op het slachtofferschap ligt. Algemeen bekend is dat de criminaliteit van vrouwen geringer en minder ernstig is dan die van mannen, hoewel dit de laatste tijd enigszins veranderd is. In het eerste deel van dit nummer gaat het over de vrouw als dader, waarbij aan de orde komen: de omvang, aard en achtergronden van de criminaliteit; de behandeling van vrouwelijke verdachten;

theorieën over vrouwelijke criminaliteit en een historische studie. Verschillen in criminaliteit kunnen te maken hebben met de gehanteerde statistieken, persoonlijkheidskenmerken, aanpassingsvermogen, deelname aan het openbare leven, invloed van sociale controle e.d. Zaken tegen vrouwen blijken anders behandeld te worden. Er wordt eerder geseponeerd en lichter gestraft. In het tweede deel komt de vrouw als slachtoffer aan de orde. Volgens het traditionele legalistische slachtofferonderzoek is de vrouw minder vaak slachtoffer dan de man. De feministen bestrijden dit en wijzen op de ongelijke machtspositie van de vrouw en het veel voorkomende onzichtbare seksuele geweld in gezin, beroep en hulpverlening. Zij bepleiten verruiming van rechtsmiddelen in verband hiermee. Uit de overige bijdragen blijkt dat: reacties op seksueel geweld niet zozeer angst of vermijdingsgedrag, maar eerder woede oproepen; een meer emotionele zelfpresentatie de kans op geloofwaardigheid van slachtoffers en daarmee hun kans op hulp vergroot; gerichte voorlichting aangiftebereidheid zou kunnen doen toenemen; incestslachtoffers vaak ambivalent t.o. hulpverlening staan; de politie dikwijls terughoudend reageert op slachtoffers en voor een niet-strafrechtelijke afhandeling kiest. Verder wordt naar voren gebracht dat bestrijding van pornografie niet via het strafrecht, maar via de anti-discriminatiewetgeving plaats zou moeten vinden. Met literatuuropgave.

Gevangeniswezen

25

Hepburn, J.R.

The prison control structure and its effects on work attitudes; the perceptions and attitudes of prison guards.

Journal of criminal justice, 15e jrg., nr. 1, 1987, blz. 49-64 (VS).

Bewaarders in penitentiaire inrichtingen geven regelmatig blijk van hun gevoel te weinig invloed te hebben op de gang van zaken binnen de inrichting. Het onderzoek waarvan in dit artikel verslag wordt gedaan, had tot doel vast te stellen hoeveel invloed bewaarders feitelijk hebben en hoeveel invloed zij willen hebben. Verder is nagegaan in hoeverre werk-attituden (arbeidssatisfactie, rolonduidelijkheid en vervreemding) samenhangen met de perceptie van de feitelijke invloed, van het verschil tussen deze invloed en die van gedetineerden en van het verschil tussen de feitelijke en de door de bewaarders gewenste invloed. Het onderzoek vond plaats onder 185 bewaarders in vier Amerikaanse gevangenissen. Aan deze bewaarders is een schriftelijke vragenlijst voorgelegd. De onderzoekresultaten gaven aan dat volgens de bewaarders de totale hoeveelheid macht binnen de penitentiaire inrichting begrensd is. Verder bleek dat zij een grotere invloed willen hebben op de gang van zaken ten koste van de invloed die gedetineerden daarop hebben. Tenslotte lieten de onderzoekresultaten zien dat de discrepantie tussen de feitelijke en de door de bewaarders gewenste machtspositie van invloed is op met het werk samenhangende attituden. Met literatuuropgave.

26

Moerings, M. en T. Appels.

Gevecht om de ruimte; feiten en

overwegingen naar aanleiding van discussies over 'twee op een cel'.

Proces, 66e jrg., nr. 5, mei 1987, blz. 138-143.

Regelmatig is gedurende de afgelopen jaren de discussie opgeblaaid over het onderbrengen van meer gedetineerden in een cel. Daarbij wordt nogal eens vergeten dat ook nu reeds in verschillende inrichtingen meerdere gedetineerden samen worden geplaatst. Dit gebeurt op hechteniszaaltjes in de huizen van bewaring, en in gevangenissen met een half-open of open regiem. De auteurs beschrijven ervaringen van gedetineerden met deze wijze van detentie. Er kan niet zonder meer gesteld worden dat alle gedetineerden er tegen zijn om een ruimte met anderen te delen. Deling van de cel met drie of vier gedetineerden verdient dan de voorkeur. Belangrijk is verder hoeveel tijd men moet uitzitten en welke leefruimte beschikbaar is. Met name is van belang hoeveel tijd men overdag buiten de cel kan verblijven. Hoe geringer deze bewegingsvrijheid is, des te groter zijn de bezwaren die gedetineerden hebben tegen het delen van de leefruimte. De bezwaren liggen vooral op het gebied van de privacy. Weerstand tegen 'twee op een cel' bestaat niet alleen bij gedetineerden, maar ook bij directies van penitentiaire inrichtingen. Laatstgenoemden vrezten toenemende onrust, agressie en criminele besmetting.

Reclassering

27

Colley, L.L., R.G. Culbertson and E. Latessa.

Probation officer job analysis; rural-urban differences.

Federal probation, 50e jrg., nr.

4, december 1986, blz 67-71
(VS).

Een doel van opleidings- en bijscholingsactiviteiten voor reclasseringswerkers is om hen op het niveau te brengen dat gevraagd wordt door een rechtbank of een instituut. Hieruit zijn echter zelden nauw omschreven programma's te destilleren. Dergelijke programma's worden vaak ontwikkeld zonder dat overeenstemming bestaat over de taken die door de reclasseringsmedewerkers verricht worden. Ook is er nog al eens sprake van een verschillende achtergrond en vooropleiding. De auteurs proberen met de technieken van de zgn. 'job analysis' duidelijkheid te scheppen. Daartoe ontwikkelden en beproefden zij een taak- en vaardigheidsindex. Het uiteindelijke instrument bestond uit drie delen: een schaal waarbij gemeten werd hoe frequent een bepaalde taak werd uitgevoerd, een schaal waarbij aangegeven moest worden wat de waarde is van bepaalde voorgeschreven vaardigheden bij deze taken en een derde deel waarin gevraagd werd naar een aantal persoonskenmerken. Uit de resultaten van 112 ingevulde formulieren van reclasseringsambtenaren uit Illinois bleek onder meer dat het verwachte verschil tussen stad en platteland niet zozeer bestond; wel was er in de stad veel meer sprake van specialisatie. Ook besteedde men in de stad een groter deel van de tijd aan administratieve taken. Geconstateerd wordt o.m. dat werkers op het platteland meer bijscholing behoeven, maar dat deze algemener van aard kan zijn. Met literatuuropgave.

28

Vito, G.F.

Felony probation and recidivism; replication and response.

Federal probation, 50e jrg., nr.

4, december 1986, blz. 17-25
(VS).

In januari 1985 werd de zgn. Rand-study gepubliceerd met gegevens van 16.000 ernstige strafrechtelijke veroordelingen in Californië in 1980. Daarnaast bevat het rapport gegevens over recidivisme van 1672 reclassanten (van genoemde 16.000 veroordeelden). Dit rapport heeft veel aandacht getrokken, onder meer wat betreft de effectiviteit van de reclasseringsbegeleiding. De auteur heeft een vergelijkbaar onderzoek verricht. Zijn onderzoeksgroep (Kentucky) is onderdeel van een grotere groep en bestaat uit 317 personen. De follow-up periode was maximaal 36 maanden. Bij de analyse van het recidivisme is getracht het genoemde rapport te repliceren. Beide studies zijn overigens niet in alle opzichten representatief te noemen. De conclusie van de Rand-study was dat problemen met het reclasseringssysteem liggen in de onmogelijkheid beginnende overtreeders alternatieve straffen op te leggen, waardoor er onder meer te weinig celruimte overblijft voor ernstiger veroordeelden. Ook werd geopperd dat reclassanten een deel van hun kosten zouden kunnen bijdragen. Deze laatste en andere aanbevelingen zijn in de Kentucky-study getoetst. Zo wordt in Kentucky ook gebruik gemaakt van een in de Rand-study voorgesteld instrument om onderscheid te maken tussen reclassanten die vooral strakke begeleiding nodig hebben en degenen die vooral specifieke aandacht vragen. De resultaten van beide studies stemmen in hoge mate overeen. In beide onderzoeken is het percentage recidivisten ver onder het vaak genoemde cijfer van 30%, namelijk respectievelijk 22 en 18,6%. Met literatuuropgave.

Whitehead, J.T.

Probation officer job burnout; a test of two theories.

Journal of criminal justice, 15e jrg., nr. 1, 1987, blz. 1-16 (VS).

'Opgebrand zijn' is een syndroom van emotionele uitputting en cynisme dat vaak voorkomt bij mensen wier werk intensief interpersoonlijk contact met zich mee brengt. Maslach verklaart het opbranden van reclasseringsfunctionarissen uit het frequente contact met cliënten. Volgens Cherniss is de hoofdoorzaak daarentegen in organisatorische factoren gelegen. Met behulp van een schriftelijke enquête onder ca. 400 reclasseringsmedewerkers in de staat New York is de juistheid van beide hypothesen getoetst. Daartoe is een causaal model ontwikkeld, met behulp waarvan een zgn. pad-analyse is verricht. De voornaamste conclusie was dat veelvuldig contact met reclassenten niet significant bijdraagt aan het 'opbranden'. Het omgekeerde bleek zelfs het geval te zijn. De onderzoekresultaten vormen dan ook geen ondersteuning voor de theorie van Maslach, maar wel voor die van Cherniss. Een belangrijke factor die bleek samen te hangen met het 'opbranden' was de mate van arbeidssatisfactie. Een tweede opvallende bevinding was dat jongere reclasseringsmedewerkers eerder 'opbranden' dan oudere. De auteur doet in het verlengde van deze onderzoekresultaten verschillende beleidsaanbevelingen.

Met literatuuropgave.

Psychiatrische zorg

Almelo, L. van.

Zin en onzin van de TBR.

Intermediair, 23e jrg., nr. 15,

april 1987, blz. 25-27, 55.

Indien het plegen van een misdrijf dient te worden toegeschreven aan 'een gebrekkige ontwikkeling' of aan 'een ziekelijke stoornis', dan kan de rechter de pleger van dat misdrijf ter beschikking van de regering stellen. De betrokkene wordt dan psychiatrisch behandeld in een tbr-kliniek. Van de zijde van juristen is sinds de invoering van de tbr al kritiek op de maatregel geweest. Recent is daar de kritiek van de zijde van de psychologen bijgekomen. Zo verwijt de psycholoog Derks de forensisch psychiaters onwetenschappelijkheid. Van Leeuwen, buitengewoon hoogleraar forensische psychiatrie, is het met die kritiek niet eens. Zijn mening is dat er de laatste jaren veel ten goede is veranderd. Beyaart, directeur van het Pieter Baan-centrum, deelt deze mening van Van Leeuwen. Een belangrijk discussiepunt met betrekking tot de tbr betreft de vraag naar het effect van de maatregel. Sommigen zijn hierover zeer sceptisch gestemd. Anderen zijn positiever over het effect van de tbr. Tot slot van het artikel wordt nog ingegaan op de leefomstandigheden op de Very intensive care-afdeling van de Van Mesdagkliniek te Groningen en op de algemene rechtspositie van tbr-gestelden.

Stolk, P.J.

Ongewenste gevolgen van rechtsbescherming in de psychiatrie.

Medisch contact, 42e jrg., nr. 12, maart 1987, blz. 376-378.

De rechtsbescherming van psychiatrische patiënten, die in beginsel juist en noodzakelijk is, heeft volgens de auteur ook belangrijke schaduwzijden. Indien iemand ten gevolge van een psychose het gezin of de werkkring ontregelt, is het niet bevorderlijk

voor deze persoon (en de andere betrokkenen) als door geformaliseerde procedures, een advocaat of de persoon zelf opname zolang mogelijk kan uitstellen. In de huidige rechtspraak kan iemand bijv. pas om bestwil worden opgenomen als de gezondheid van anderen wordt aangetast. Of iemand dus mag worden opgenomen hangt niet in de eerste plaats af van de mate van de eigen ellende, maar ook van het draagvermogen van zijn sociale omgeving. Zolang die nog niet bezwijkt, moet de toestand voortduren. De auteur verwondert zich erover dat er in de rechtspraak rond gedwongen opnamen, zo weinig wordt geluisterd naar psychiatrische adviezen en naar geluiden uit de directe sociale omgeving van de patiënt, maar dat veel meer waarde wordt gehecht aan het woord van de psychisch gestoorde patiënt zelf. De volgende oplossingen worden gesuggereerd: psychiatrische specialisatie van bepaalde rechters, die daardoor meer zicht krijgen op de problematiek waarover zij beslissen; het inschakelen van psychiatrische deskundigen en de naaste familie van de patiënt bij het nemen van belangrijke beslissingen; de advocaat zou niet alleen de patiënt, maar ook diens familie moeten spreken om zich een oordeel te vormen.

Kinderbescherming

32

Kruithof, B. en P. de Rooy.

Liefde en plichtsbefef; De kindbescherming in Nederland rond 1900.

Sociologisch tijdschrift, 13e jrg., nr. 4, februari 1987, blz. 637-668.

Zorg om de verdere ontwikkeling van de kindbescherming leidde aan het eind van de 19e eeuw tot een bondgenootschap

tussen confessionelen en liberalen. Men pleitte voor een nauwe samenwerking tussen particulieren en de staat t.b.v. een minder afwachtende kindbescherming. De onderlinge samenwerking kreeg in 1899 gestalte in de Nederlandsche Bond tot Kinderbescherming. Tussen 1901 en 1905 werden de gewenste regelingen – financiering door de overheid, onderlinge afstemming van particuliere instellingen en meer wettelijke mogelijkheden tot ingrijpen – getroffen. De auteurs gaan op de betekenis hiervan in door de praktijk in de confessionele inrichting de Marthastichting te bekijken. Zo werd in 1903 het Algemeen college van toezicht, bijstand en advies voor het rijkstucht- en opvoedingswezen geïnstalleerd. Gewerkt werd aan een regeling voor tuchtscholen en rijksopvoedingsgestichten, resulterend in de ‘evacuatie’ van kinderen naar particuliere gestichten. Daarmee kwam een verwevenheid tussen staat en particulier initiatief tot stand die zich alleen maar zou verdichten. Toen de donaties en legaten uit de samenleving voor de particuliere instellingen afnamen, was de overheid verplicht de subsidies te verhogen. De controle van de overheid bleef echter beperkt tot controle op bureaucratische procedures. Dat de confessionelen de Kinderwetten accepteerden was te begrijpen gezien hun overmacht binnen de kindbescherming. Wel staat het in merkwaardig contrast tot hun tegenstand tegen de leerplichtwet van 1901, maar dat kan verklaard worden uit de nawerking van de schoolstrijd en een aantrekkelijker subsidieregeling bij de kindbescherming. De liberale bijdrage aan de consolidering en vergroting van de confessionele machtspositie hangt samen met de liberale opvattingen dat

een beschaafde natie alleen te bereiken viel door degelijke opvoeding van alle kinderen. Men wilde de weg vrij maken voor het verbeteren van de sociale verhoudingen. Liberalen en confessionelen waren bezorgd over de negatieve consequenties van de modernisering voor met name kinderen uit de arbeidersklasse. Een deel van het liberale vernieuwingsstreven was erop gericht situaties zoals in de Marthastichting te verbeteren, maar het eindresultaat van deze pogingen viel tegen.

33

Linden, A.P. van der.

De minderjarige en de 'goede' zeden.

Tijdschrift voor familie- en jeugdrecht, 9e jrg., nr. 3, april 1987, biz. 75-86.

In de talloze publikaties over de verhouding tussen rechtsbescherming en rechtspositie van jeugdigen lopen de opvattingen over de vraag waar de grens tussen beide begrippen moet lopen uiteen. De adviescommissie Zedelijkheidswetgeving (commissie Melai) kwam met voorstellen waarin bescherming van de wilsvrijheid centraal staat. Sexuele gedragingen tegen de wil van het slachtoffer dienen strafbaar te zijn. De bescherming van de wilsvrijheid dient zich uit te strekken tot bescherming van rechtsgenoten met gebrekkige of nog onvolgroeide wil. Dit geldt ook voor sexuele relaties met jeugdigen, waarbij de bestaande leeftijds grenzen van twaalf en zestien aanvaardbaar zijn. In de nieuwe zedelijkheidswetgeving (1986) zijn de voorstellen van de commissie Melai in grote lijnen overgenomen. De auteur behandelt de rechtsbescherming van minderjarigen in de geldende regeling. Achtereenvolgens komen aan de orde: schennis van de eerbaarheid

(art. 239), pornografie (art. 240, 240a, 240b), verkrachting en sexuele gemeenschap met jeugdigen en strafbepalingen m.b.t. sexuele contacten met afhankelijke personen. Daarna geeft hij de discussie weer die is losgebarsten na het verschijnen van de rapporten van de commissie Melai. De auteur concludeert dat de overheid een zo groot mogelijke vrijheid dient te laten aan rechtsgenoten wat betreft de beleving van de seksualiteit. Voor bepaalde groepen gaat dit echter niet op. Kinderen en jongeren hebben recht op bescherming van overheidswege. Dit heeft niets te maken met zedenmeesterschap, maar kan een schadelijkheid inperken en leiden tot werkelijke vrijheid van jeugdigen die nodig is voor ongestoorde ontplooiing van o.a. de seksualiteit. Met literatuuropgave.

Politie

34

Buruma, Y.

Klachten over politiegeweld en de nationale ombudsman.

Nederlands juristenblad, 62e jrg., nr. 13, maart 1987, blz. 401-406.

Vanaf 1982 tot 1985 behandelde de nationale ombudsman achtereenvolgens 161, 155, 212 en 87 klachten over de politie. Circa 20% hiervan betrof gebruik van geweld. De auteur heeft de behandeling van deze klachten geanalyseerd. De ombudsman gaat ervan uit dat de politie tot het gebruik van geweld in bepaalde omstandigheden bevoegd is. Hij beoordeelt of het geweld in de gegeven situatie noodzakelijk was en of er sprake was van een eventredige verhouding tussen het gebruikte geweld en het doel dat de politie daarmee diende. Drie factoren spelen bij de beoordeling een belangrijke rol. In

de eerste plaats stelt de ombudsman hoge eisen van professionaliteit aan de politie. In de tweede plaats wordt defensief geweld doorgaans welwillend beoordeeld; instrumenteel geweld in duidelijk mindere mate. In de derde plaats let de ombudsman nadrukkelijk op het gewicht van het door de politie gebruikte geweld. In tegenstelling tot de strafrechter beoordeelt de ombudsman niet de rechtmatigheid van politieoptreden, maar wel of dit optreden al dan niet behoorlijk is geweest. De auteur meent dat als gevolg van deze andere positie de ombudsman zich bij ernstig onbehoorlijk politie-optreden nadrukkelijker als raadsman voor de benadeelde burger dient op te stellen en actiever de aandacht van de politiek dient te vragen om beleidsverbeteringen te bewerkstelligen.

35

The measurement of cynism among police chiefs; door J. P. Crank, R. G. Culbertson, E. D. Poole e.a.

Journal of criminal justice, 15e jrg., nr. 1, 1987, blz. 37-48 (VS).

De door Niederhoffer ontwikkelde schaal om cynisme bij politie-functionarissen te peilen, is door Regoli bijgesteld. De auteurs hebben onderzocht in hoeverre deze bijgestelde index ook een betrouwbaar en valide instrument is om cynisme bij politiechefs te meten. De voor het onderzoek benodigde gegevens zijn verkregen uit een schriftelijke enquête die in 1984 is gehouden onder 574 politiechefs in Illinois. Met behulp van factoranalyse werden drie dimensies vastgesteld in de door Regoli ontwikkelde schaal. De dimensies waren congruent met de factoren die waren vastgesteld toen de schaal was voorgelegd aan eerstelijns politie-functionarissen. Het bleek dat de drie subschalen niet alleen intern consistent waren,

maar bovendien verschillend samenhangen met andere variabelen. De variabelen die de beste voorspelling van cynisme opleverden, waren anonieme en werkverreemding.

Met literatuuropgave.

36

Duyvesteyn, F., L. van de Straten en I. van de Linden.

Emancipatie: knokken en blijven knokken.

Algemeen politiebld, 136e jrg., nr. 9, mei 1987, blz. 205-208.

In het najaar van 1983 is bij het politiekorps Utrecht een werkgroep, bestaande uit mannen en vrouwen, ingesteld om zich bezig te houden met emancipatiezaken. In dit artikel wordt een overzicht gegeven van de zaken die aan de orde kwamen en van de resultaten. Zo is onder meer gekeken naar de aantallen vrouwen binnen het korps, verdeeld over diverse functies. Een van de conclusies was dat per 15-10-1986 slechts drie vrouwen een leidinggevende functie hadden. Mede als gevolg van een advertentiecampagne is het aantal aspiranten wel aanzienlijk toegenomen. Herindienstreding begint langzaam op gang te komen. Een andere conclusie is dat korpsen die besluiten vrouwen in dienst te nemen altijd meerdere vrouwen moeten werven. Het blijkt namelijk erg moeilijk om als eenling in een korps te functioneren. De auteurs gaan onder andere ook in op het voorkomen van ongewenste intimiteiten. Aanbevolen wordt om dit soort zaken door iemand van buiten de politie-organisatie te laten behandelen. Tevens wordt gesteld dat men de zwaarte van eventuele straffen goed in het oog moet houden. Men is nogal eens geneigd e.e.a. te licht te beoordelen.

Engelen, L.A.M. van.

De theorie van Holland en de politie.

Tijdschrift voor de politie, 49e jrg., nr. 4, april 1987, blz. 157-162

Volgens de theorie van John H. Holland is de beroepskeuze uitdrukking van iemands persoonlijkheid. Beroepen kunnen worden gegroepeerd in zes categorieën: realistisch, onderzoekend, artistiek, sociaal, ondernemend en conventioneel. Er zijn dus zes typen van werkomgevingen die elk gedomineerd worden door een bepaald type mensen. In onderzoeken werd aangetoond dat politieagenten hun hoogste scores halen in de categorieën realistisch en sociaal; op de derde plaats komt de categorie ondernemend. Wordt de beroepsgroep politie gekenmerkt door de categorieën RSO, het niveau van presteren als agent blijkt samen te hangen met de categorieën conventioneel en artistiek. Bij selectieprocedures is dit van belang, want non-conformistische en artistieke persoonstendenzen zullen het beroepssucces van de gemiddelde politiemann zeker niet bevorderen. Tot slot gaat de auteur in op het onderwerp arbeidssatisfactie en noemt het onderzoek van Vlek dat uitwijst dat politieagenten, in casu surveillantten, een zeer grote arbeidssatisfactie hebben en relatief weinig emotionele klachten laten zien.

Met literatuuropgave.

Friedmann, R.R.

The neighborhood police officer and social service agencies in Israel: a working model for cooperation.

Police studies, 9e jrg., nr. 4, winter 1986, blz. 175-183 (VS).

Teneinde de relatie tussen politie

en burgerij te verbeteren heeft enkele jaren geleden in Israël de wijkagent zijn intrede gedaan. Het werk van deze functionaris is gericht op intensieve interactie met burgers, wijkverenigingen en lokale betuurlijke functionarissen op terreinen die niet rechtstreeks met criminaliteit te maken hebben. Deze taakoriëntatie leidde tot een overlapping met de werkzaamheden van maatschappelijk werkers. De auteur heeft een model ontwikkeld voor de samenwerking tussen beide instanties. De totstandkoming en de inhoud van het samenwerkingsmodel worden door hem besproken. Een essentieel element van het model betrof de instelling van een overkoepelende stuurgroep waarin alle betrokken partijen waren vertegenwoordigd. Een ander belangrijk onderdeel van het model was een document waarin onder meer de taakverdeling tussen politie en maatschappelijk werk was gespecificeerd. Nadat het samenwerkingsmodel een jaar had gefunctioneerd, is d.m.v. interviews met wijkagenten, maatschappelijk werkers en andere betrokkenen een evaluatie verricht. Daaruit bleek dat het samenwerkingsmodel - na aanvankelijke weerstand van de zijde van de maatschappelijk werkers - uiteindelijk een groot succes was.

Met literatuuropgave.

Knijp, G.J.

Handhaving van straatverboden: een reactie.

Algemeen politiebld, 136e jrg., nr. 8, april 1987, blz. 187-189.

De auteur reageert op het artikel van mr. B. Poelert in het A.P.B. nr. 25 van 6 december 1986. Hij gaat in op twee door Poelert genoemde onderwerpen: de vraag van de legitimiteit van het politieoptreden en de propagerende rol die de

politie zou kunnen vervullen wat betreft straatverboden. Hoewel er lange tijd onzekerheid over de grondslag van het politieoptreden in civilibus heeft bestaan, wordt er thans niet meer betwijfeld dat de overheid verplicht is om de hulp van de sterke arm te bieden. Wel zal de politie met het oog op de rechtmatigheid van haar optreden op enkele punten speciaal moeten letten. W.b. het tweede onderwerp stelt de auteur dat het publiek in het algemeen te hoge verwachtingen heeft van het politieoptreden. Rechtshulpverleners moeten aan belanghebbenden de beperkingen van de civielrechterlijke weg uiteen zetten om geen onvervulbare verwachtingen te wekken. In een naschrift bij het artikel stelt Poelert met voldoening vast dat Knijp een zelfstandige executerende taak toekent aan de politie bij civiele vonnissen. Vonnissen in kort geding passen in het huidige denken over de positie van slachtoffers.

40

Langworthy, R.H.

Police cynism: what we know from the Niederhoffer scale.

Journal of criminal justice, 15e jrg., nr. 1, 1987, blz. 17-85 (VS).

Niederhoffer heeft een schaal ontwikkeld om cynisme bij politiefunctionarissen te meten (zie ook excerpt 35). Deze schaal is gebaseerd op een theorie van hem over dit onderwerp. In een groot aantal studies is gebruik gemaakt van Niederhoffers schaal. De auteur heeft 21 van deze studies aan een nadere analyse onderworpen en getracht de resultaten ervan te integreren. Daarbij is afzonderlijk ingegaan op studies waarbij de samenhang tussen cynisme en andere variabelen is onderzocht, en op studies waarin door middel van factoranalyse de verschillende dimensies

van het begrip zijn onderzocht. Uit de resultaten van de in het onderzoek betrokken studies concludeert de auteur dat de cynisme-schaal van Niederhoffer niet eendimensionaal is. Dit bemoeilijkt de interpretatie van samenhangen die zijn gebaseerd op gesommeerde schaalscores. Wellicht even belangrijk is dat de factorstructuur van de cynisme-index niet stabiel is. De algemene conclusie is dan ook dat Niederhoffers cynisme-schaal een zeer verdacht instrument is. Conclusies die op gebruik van deze schaal zijn gebaseerd, zijn aanvechtbaar. Met literatuuropgave.

41

Muller, A. en K.J. Nijkerk.

Op bezoek bij de Israëliische politie: een impressie van twee onderzoekers.

Tijdschrift voor de politie, 49e jrg., nr. 4, april 1987, blz. 151-156.

De auteurs hebben in het kader van een symposium over de politie in Jerusalem een aantal gesprekken gevoerd met politiefunctionarissen en sociale wetenschappers. De bijzondere situatie waarin de Israëliische staat verkeert drukt een stempel op de organisatie en de functie van de politie. Ook de oriëntering op het westen en de westerse technologie zijn duidelijk merkbaar. Vele burgers dragen hun wapen zichtbaar bij zich. In het algemeen komt geweld tegen de politie zeer sporadisch voor. De laatste jaren is de Israëliische politie zich ook meer op problemen op het sociale vlak gaan richten zoals de hulp aan ouderen en assistentie t.b.v. psychosociale probleemsituaties. De politieautoriteiten klagen regelmatig over het gebrek aan menskracht en financiële middelen. Er zijn ook burgers werkzaam, vooral bij administratieve zaken. Het verschijnsel burgerwacht is wijd verspreid. 'Poly-

graph'-onderzoek staat ten dienste van justitie en is bedoeld om de betrouwbaarheid van getuigeverklaringen te toetsen. Organisatorisch valt het accent bij de politie op het ontwikkelen van beheersmethodieken om de uniformiteit en de legitimiteit van het politietoepreden te bevorderen, en niet zozeer op organisatieveranderingen.

42

Robinson, C.D. and R. Scaglion.

The origin and evolution of the police function in society: notes toward a theory.

Law and society review, 21e jrg., nr. 1, 1987, blz.109-153 (VS).

Gebruikmakend van antropologisch en historisch materiaal hebben de auteurs een theorie ontworpen over het ontstaan en het voortbestaan van de politie. In primitieve samenlevingen vormden verwantschapsrelaties het belangrijkste sociale controle mechanisme. Sommige van deze culturen kenden al politieachtige functies. Geleidelijk aan komt er een ontwikkeling op gang van in wezen klassenloze naar door klassentegenstellingen gedomineerde samenlevingsverbanden. Het maatschappelijk proces wordt steeds meer bepaald door de arbeidsdeling en de accumulatie van het surplus van de economische productie en de toeëigening hiervan door de leidende groep. Behalve het dienen van deze bezittende klasse behoren ook de ordehandhaving en het bewaken der grenzen tot de politietaken. Dit monopolie van de geweldsuitoefening speelde een belangrijke rol bij het proces van staatsvorming. In een vergelijkend onderzoek tussen 181 culturen vinden de auteurs, zoals hun theorie voorspelt, een relatie tussen enerzijds het niveau van economische en politieke organisatie en anderzijds de aard van politieke taken. Door

een analyse van de Engelse geschiedenis, vanaf de Anglosaksische stammen via de middeleeuwen tot heden, krijgt de lezer tot slot inzicht in het ontstaan van de klassenstructuur in Engeland en de rol die hierbij door de politie werd gespeeld.

Met literatuuropgave.

43

Het sociale gezicht van de politie.

Themanummer.

Tijdschrift voor de sociale sector, 41e jrg., nr. 4, april 1987, blz. 3-21.

Centraal in het themanummer staat 'de eigenlijke politiefunctie'. In vier artikelen wordt nader ingegaan op het dilemma in de huidige taak van de politie: ordehandhaving, hulpverlening of beide? N. de Boer stelt zich in het eerste artikel de vraag wat een agent eigenlijk dient te doen. Boeven vangen en bonnen uitdelen wordt door de departementele budgetbewakers wel voldoende gevonden. De politie moet zich beperken tot haar essentiële taak. De vraag is echter of de moderne agent nog wel uit de voeten kan zonder hulp te verlenen. De auteur bespreekt de recente bezuinigingsvoorstellen van de Werkgroep Politiebudget en komt tot de conclusie dat deze voorstellen volgens veel politiemensen de gunstige ontwikkelingen van de laatste tien jaar teniet dreigen te doen. Deze ontwikkelingen gaan terug op het rapport 'Politie in verandering' (1977). Dit geruchtmakende rapport stelde 'wijkteampolitie' voor, niet alleen om hulp te verlenen, maar ook om bonnen uit te delen en boeven te vangen. In een tweede artikel doet De Boer verslag van de werkwijze en resultaten van dergelijke wijkteams in Delft, Utrecht en Haarlem. J. van der Lans bespreekt in het derde artikel de politie-op-

leiding in ons land, waar het aanleren van sociale vaardigheden een steeds centralere plaats inneemt. In het vierde artikel, een interview met hoofdcommissaris van politie Wiarda te Utrecht, worden de recente bezuinigingsvoorstellen besproken. De geïnterviewde meent dat 'de ambtenaren de vernieuwing bij de politie de nek omdraaien'. Met literatuuropgave.

44

Voor bewoner grote stad minder politiezorg beschikbaar;
Werkgroep Kwantitatieve aspecten.

Algemeen politiebld, 136e jrg., nr. 8, april 1987, blz.171-174.

De werkgroep stond voor de vraag of er voor de grote stadsbewoner dezelfde hoeveelheid politiezorg beschikbaar is als voor zijn landgenoten elders. Er werd een vergelijkend onderzoek verricht tussen de vier grootste korpsen (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) en de korpsen van Breda (dat later in het onderzoek afviel), Amersfoort, Zwolle en Leeuwarden. In het artikel worden eerst een aantal kritiekpunten op het onderzoek besproken. De onderzoeksbevindingen wijzen er op dat de grote steden in vergelijking met de onderzochte provinciesteden per honderdduizend inwoners gerekend 3,5 keer zoveel werk hebben op het gebied van de criminaliteit en drie maal zoveel op het terrein van de openbare orde en hulpverlening. Ondanks hun relatief grotere sterkte besteden de grote steden 43 procent minder tijd aan criminaliteit, 32 procent minder tijd aan openbare orde en hulpverlening, maar 24 procent meer tijd aan verkeer. In het rapport wordt ook kritiek geuit t.a.v. de bedrijfsadministratie bij de onderzochte korpsen. In april is er een vervol-

onderzoek gestart om in 21 korpsen van gemeentepolitie een vergelijkbare meting te verrichten. Ook zullen er stadskenmerken in kaart worden gebracht, mede aan de hand waarvan een betere sterktebepaling voor de politie mogelijk moet worden.

45

Special issue on policing in Britain; why police.

Themanummer.

British journal of criminology, 27e jrg., nr. 1, winter 1987.

De talrijke publikaties over de politie betreffen de huidige problemen en het huidige functioneren; een grondige theoretische analyse ontbreekt meestal. Doel van dit themanummer onder redactie van Reiner en Shapland is aan te zetten tot fundamenteel onderzoek van het politiewezen. Als uitgangspunt kozen zij voor het ter discussie stellen van de zin van het politie-apparaat: Why police? Vanuit deze vraag worden zes topics steeds door twee verschillende auteurs met verschillende opvattingen belicht. Brodgen en Styles discussiëren over de historische achtergronden van het ontstaan van het Britse politiewezen. Lustgarten en Lidstone onderzoeken de wettelijke basis van het functioneren van de politie. Waddington en Jefferson behandelen de doelstellingen en methodes van de politie bij het bestrijden van verstoringen van de openbare orde met politieke aspecten. Shapland/Vagg en Fielding gaan in op de verwachtingen van het publiek jegens de politie en het onderscheid tussen formele en informele sociale controle. De artikelen van Hough en Chatterton betreffen onderzoek naar verbetering van de effectiviteit van het politieoptreden. Ten slotte discussiëren Baldwin en Morgan over de verantwoordelijkheid van

de politie. Niet al het onderzoek dat is verricht over de politie wordt door deze bijdragen gedekt, maar de redacteurs menen wel dat zij bijdragen aan de theoretische analyse van het politie-apparaat, die een voorwaarde is voor verbeteringen in het functioneren ervan.

Met literatuuropgave.

46

Wiarda, J.

Justitie: heerseres of gezellin van de politie?

Trema, 10e jrg., nr. 4, april 1987, blz. 103-114.

Het evenwicht in de verdeling van het gezag over de politie, tussen bestuur en justitie is het centrale kenmerk van ons politiebestedel. De laatste jaren versterkt justitie haar greep op de politie niet slechts op het, voor haar vertrouwde, justitiële terrein, maar eveneens op nieuw en voorheen andermans terrein. Voorbeeld hiervan is de claim van justitie op preventie van criminaliteit, een tot voor kort niet omstreden bestuurlijke verantwoordelijkheid. In zijn op 4 oktober 1986 voor de sectie openbaar ministerie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak gehouden inleiding concentreert de auteur zich op de vraag of er wel voldoende grondslag bestaat voor dergelijke aanspraken. De auteur vertrekt vanuit een historische invalshoek. In de geschiedenis vindt hij geen doorslaggevend argument voor gezagstoedeling over de politie aan het OM. Vanaf het midden van de jaren zeventig ontstaat er echter wel een feitelijke verschuiving in de macht over de politie naar het OM. Vervolgens stelt de auteur vanuit de functionele invalshoek, dat er meer grond voor nevenschikking van OM en politie is, dan voor onderschikking van de een aan de ander. Daling van gezag over de politie is

belangrijker dan de vraag aan wie het gezag wordt toebedeeld. Tenslotte levert het juridisch argument naar zijn oordeel nog de meest valide grond op voor een structuur waarin het OM een zeker gezag uitoefent over de politie: gezag in de zin van controle op het juridisch gehalte van het handelen en functioneren van de politie, geen gezag in de zin van bestuur over de politie.

Met literatuuropgave.

Drugs

47

Ben-Yehuda, N.

Drugabuse social policy in the United States and Israel; a comparative sociological perspective.

International journal of the addictions, 22e jrg., nr. 1, 1987, blz. 17-46.

In de VS wordt al geruime tijd een tweesporen beleid gevoerd m.b.t. drugs: beperking van de vraag en beperking van het aanbod. Bij een beschouwing van bestaande onderzoeken naar de resultaten hiervan, constateert de auteur echter dat het beleid in de VS nauwelijks of geen succes boekte maar in Israël wel. Hij gaat na welke verklaringen voor dit verschil kunnen worden gevonden. Hiertoe plaatst hij het verschijnsel drugsmisbruik in een sociologische context, waarbij hij het overheidsbeleid ziet als een reactie op een sociaal probleem. In dit kader bezien, kunnen drie factoren mogelijk de verschillen in resultaat van het overheidsbeleid verklaren. Op de eerste plaats is in de VS meer aandacht besteed aan pogingen tot beperking van het aanbod in drugs dan aan de behoefte eraan. Bovendien wordt met de aanvoerbepalende maatregelen waarschijnlijk alleen

een kleine, minder zware, groep handelaren gepakt. De belangrijkste factor is echter naar zijn idee het gebrek aan consensus over de wenselijkheid van het gevoerde beleid in de VS. In Israël ligt dit anders. Nadat hij eerst een aantal praktische redenen heeft genoemd voor het relatieve succes van het beleid in Israël (meer gesloten grenzen, meer controle, meer angst voor sancties e.d.), gaat de schrijver vooral in op het feit dat de Israëliëse samenleving minder individualistisch is dan de Amerikaanse. Er is meer overeenstemming m.b.t. tot bepaalde ideologische vraagstukken en er heerst meer het gevoel deel van een collectief te zijn. Om deze reden is het aanvoer/behoefte-beperkingsbeleid in Israël naar zijn idee meer geaccepteerd en daardoor meer succesvol.

Met literatuuropgave.

48

Brinkman, N.

Over dood en dosis bij heroïnegebruikers.

Medisch contact, 42e jrg., nr. 13, maart 1987, blz. 399-401.

De auteur, onderzoeker bij het Nationaal centrum geestelijke volksgezondheid, bestrijdt in dit artikel het wijdverbreide misverstand dat iedere dode heroïnegebruiker per se een heroïne-dode is. Hoewel de overdosis-theorie in de media populair is, richt het wetenschappelijk onderzoek zich tegenwoordig meer en meer op andere mogelijke doodsoorzaken. Het begrip 'overdosis-slachtoffer' suggereert een vanzelfsprekendheid die niet door de feiten wordt gestaafd. Maar al te vaak worden niet-begrepen doodsoorzaken bij heroïnegebruikers onder deze noemer gebracht. Uit wetenschappelijk onderzoek komen echter de volgende risico-factoren naar voren: ongelukkige combinaties

tussen alcohol en drugs, wisselende tolerantie-niveaus voor heroïne (niet alleen tussen gebruikers, maar ook tussen verschillende perioden in iemands drugs carrière), wisselende aanvoer en versnijding van heroïne-producten, suïcidale neigingen onder bepaalde groepen drugsgebruikers, intraveneus gebruik, en tenslotte een zwak sociaal netwerk. De auteur benadrukt dat de fatale risico's niet alleen voor hulpverleners, artsen en onderzoekers, maar ook voor de gebruikers zelf moeilijk zijn te onderscheiden.

49

Conditional factors of maturing out: personal resources and preaddiction sociopathy;

by M.L. Brecht, M.D. Anglin, J.A. Woodward e.a.

International journal of the addictions, 22e jrg., nr. 1, 1987, blz. 55-70.

De auteurs zetten hun eerder begonnen onderzoek naar factoren die verband houden met het ophouden met drugsgebruik ('maturing out') voort. Als achtergrondgegevens werden deze maal onderzocht: kenmerken m.b.t. het sociaal functioneren (opleiding en werkervaring), etniciteit, sociaal-economische status van het gezin van herkomst en 'sociopath' (criminele carrière en pathologische gezinskenmerken). 'Maturing out' werd gedefinieerd als het gedurende drie jaar na deelname aan het California Civil Addict Program niet dagelijks heroïne hebben gebruikt. In een loglineair model werden de gegevens met elkaar in verband gebracht. Drie hypothesen werden getoetst, nl. die van de sociaal-functionele verslaafde (deze scoort positief op gegevens over de achtergrond en de kans is groot dat hij stopt met drugsgebruik), de etnisch-gefrustreerde verslaafde (deze heeft een

redelijke of hoge sociaal-economische status maar wordt gefrustreerd door het gegeven dat hij tot een minderheidsgroepering behoort en zal minder waarschijnlijk met het drugsgebruik stoppen) en de sociopathische-resistente verslaafde (deze heeft veel criminaliteit in zijn achtergrondgeschiedenis en zal eveneens minder waarschijnlijk het drugsgebruik stoppen). Uit de analyses van de gegeven van 375 oud-CCAP cliënten blijkt dat een positieve achtergrond geen verband houdt met 'maturing out', behalve bij de jongere verslaafden. M.b.t. etniciteit blijkt dat in het algemeen meer blanken waren gestopt dan 'Chicano's' maar dat de levensstandaard hierin geen rol speelt. Er blijkt geen verband tussen sociopathische kenmerken en 'maturing out'.
Met literatuuropgave.

50

Kaufman, P. en H. Verbraeck.
De omweg naar Achmed: een methodologische verantwoording over onderzoek onder Marokkaanse verslaafden.
Migrantenstudies, 3e jrg., nr. 1, 1987, blz. 20-31.

De auteurs hebben in opdracht van het College van burgemeester en wethouders van Utrecht een onderzoek verricht naar heroïne-verslaving onder voornamelijk Marokkaanse jongeren. Het onderzoek had als doel inzicht te verschaffen in de aard en omvang van de groep Marokkaanse gebruikers. Na een voorstudie deed zich bij de beleidsmakers en bestuurders de behoefte gevoelen naar een preciezere analyse en beschrijving van de Marokkaanse heroïnegebruikers: van hun lotgevallen in hun herkomstland, hun ervaringen met het migratieproces, hun teleurstellingen in het vestigingsland, maar vooral van hun dagelijkse beslomeringen als

heroïneverslaafden. Dit vervolgonderzoek wilden ze doen 'op straat', of tenminste zo dicht mogelijk bij de straat, en zo min mogelijk vanuit instellingen. Het artikel handelt over de verschillende manieren waarop de auteurs dat hebben aangepakt en vooral over de tegenslagen en successen die hun methodes opleverden. Zo trachtten ze eerst met Marokkaanse verslaafden – die zich veelal ophouden in het winkel- en zakencentrum Hoog Catharijne – in contact te komen via de wijkagent. Toen dit mislukte gingen ze over op 'participerende observatie'. Vervolgens bezochten ze etnische koffieshops e.d. om tenslotte tegen Achmed, een Marokkaanse veldwerker, aan te lopen. Inschakeling van deze veldwerker in het onderzoek bleek later van onmisbaar belang te zijn geweest voor het onderzoek. Aan het eind van hun betoog merken de auteurs op dat de stappen die ze ondernomen hebben om in contact te treden met de jongens, wel relevante informatie hebben opgeleverd, doch dat ze verschillende van die stappen in de toekomst beslist zullen vermijden.
Met literatuuropgave.

51

Noorlander, E.
De ontwikkeling van de methadonverstrekking in Nederland.
Medisch contact, 42e jrg., nr. 13, maart 1987, blz. 402-404.

In het artikel wordt een schets gegeven van de ontwikkelingen van de methadonverstrekking in Nederland (sinds 1968). De auteur, psychiater te Rotterdam, laat zien hoe de methadonverstrekking oorspronkelijk was opgezet als een vorm van sociale hulpverlening, gericht op het afkicken van de gebruikers. En hoe vervolgens deze detoxificatiemethode zich heeft ontwikkeld tot een medisch

gesproken niet geheel verantwoorde en nooit geëvalueerde vorm van hulpverlening. De medewerkers van de veelal laagdrempelige programma's waren te onervaren en de aanpak berustte op natte vingerwerk. Steeds duidelijker werd dat het eindeloos begeleiden van talloze mislukkende reductiepogingen zinloos was, omdat het bij-gebruik bleef bestaan. In de loop van de tijd is de nadruk meer en meer komen te liggen op contactlegging met de verslaafde, gevolgd door een professionele probleem-inventarisatie, diagnostiek en een op het individu toegesneden hulpprogramma. De auteur concludeert dat de Nederlandse methadonverstrekking nu pas heel langzaam de kinderschoenen begint te ontgroeien. Met literatuuropgave.

52

Peele, S.

The limitations of control-of-supply models for explaining and prevention alcoholism and drug addiction.

Journal of studies on alcohol, 48e jrg., nr. 1, januari 1987, blz. 61-77 (VS).

Het preventiebeleid m.b.t. alcohol- en drugsmisbruik en het afsnijden van de aanvoerlijnen heeft volgens de auteur in de VS weinig succes geboekt. Toch gaat de overheid door met het nemen van meer maatregelen van dezelfde aard. Hoewel het beleid m.b.t. drugs een aantal jaren verschilde van het alcoholbeleid, vertonen deze de laatste tijd meer overeenkomsten. Gemeenschappelijk element is de veronderstelling dat het misbruik van drugs en alcohol het gevolg is van de ruime mate waarin de middelen te verkrijgen zijn. De zwakte van deze veronderstelling is volgens de auteur echter dat deze geen verklaring kan geven voor de aanzienlijke inter- en

intra-individuele, en culturele verschillen in gebruikerspatronen. Ook wijst hij er op dat een aantal onderzoeken hebben aangetoond dat gevolgde preventiemethoden (b.v. voorlichting op scholen) geen of soms zelfs een negatief effect hebben. Zo blijkt dat mensen, ook als ze heel goed op de hoogte zijn van de negatieve gevolgen, toch doorgaan met misbruik van alcohol of drugs. De auteur meent dat in de VS te veel de nadruk wordt gelegd op preventie door afschrikking en dat te weinig vertrouwen wordt gesteld in het vermogen tot 'self management' ter voorkoming van een verslaving. Met literatuuropgave.

53

Room, R.

Alcohol control, addiction and processes of change: comment on 'The limitations of control-of-supply models for explaining and preventing alcoholism and drug addiction'.

Journal of studies on alcohol, 48e jrg., nr. 1, januari 1987, blz. 78-83 (VS).

De auteur is het niet eens met de opvatting van Peele (zie excerpt 52) dat het gevoerde alcohol- en drugsbeleid in de VS niet in staat is het misbruik terug te dringen. Ook acht hij diens idee onjuist dat wettelijke controle tegenover preventie staat. De auteur meent dat controle op zich niet voldoende is, maar uitgeoefend moet worden als onderdeel van een meer omvattend beleid. Met het oog op te nemen preventiemaatregelen maakt hij een onderscheid in vier soorten problemen ten gevolge van middelenmisbruik: sociale problemen, ongevallen, psychologische en lichamelijke problemen. Bij elk daarvan is een andere preventiemethode aangewezen. Bovendien hangt het van het soort middel dat men misbruikt af welke

problemen zich vooral voor zullen doen. M.b.t. het effect van preventieprogramma's moet volgens de auteur een onderscheid worden gemaakt in korte en lange termijn effecten. Hij meent dat Peele zijn negatieve ideeën over de effecten baseert op de resultaten op korte termijn. De auteur besluit met zijn ideeën over de beperkingen van het overheidsbeleid: welk beleid dan ook wordt gevoerd, het succes ervan is afhankelijk van de mate waarin het in de samenleving wordt geaccepteerd en ondersteund.

Met literatuuropgave

54

Vinkenoog, J.

Huisdealers verliezen slag met koffieshops: goeie stuf voor een goeie prijs.

Tijdschrift voor de sociale sector, 41e jrg., nr. 3, maart 1987, blz. 6-10.

Nederland kent een tiental jongerencentra waar een huisdealer openlijk handelt in verschillende henneproducten. In de richtlijnen voor het opsporings- en vervolgingsbeleid in zake strafbare feiten van de Opiumwet (1976) van het Ministerie van Justitie wordt deze omschreven als een handelaar die met het vertrouwen en de bescherming van de staf – met uitsluiting van anderen – gelegenheid krijgt henneproducten te verkopen. De auteur bezocht een aantal van deze centra om te bezien hoe dit functioneert. Een tijd lang leken alle betrokkenen tevreden met de gang van zaken. De laatste jaren verstoren echter twee factoren de betrekkelijke rust: het zgn. Kokerjuffer-effect en de opkomst van de koffieshops waar een welige handel tiert. De auteur signaleert binnen de jongerencentra negatieve gevolgen van de houding van justitie t.o.v. softdrugs: t.g.v. de gebeurtenissen rondom

het centrum de Kokerjuffer in Enschede is men bang geworden te worden aangezien voor een hashwinkel en voor de 'hypocriete houding van justitie (het mag wel maar tegelijkertijd niet). Het snel toenemend aantal koffieshops baart de jongerencentra eveneens zorgen: de meer problematische jongeren trekken naar de koffieshops, er wordt uitsluitend uit winstbejag gehandeld, er is geen controle op de kwaliteit, de grens tussen soft- en harddrugs wordt niet bewaakt, kortom het zicht op de zaak raakt verloren. De jongerencentra menen dat de overheid ten gevolge van deze ontwikkelingen de greep op het terrein van gebruik en handel van softdrugs verliest en vrezen dat de oude repressieve arm weer de overhand zal gaan krijgen.

55

Vuister, F.M.

Hulpverlening binnen het consultatiebureau voor alcohol en drugs.

Tijdschrift voor alcohol, drugs en andere psychotrope stoffen, 13e jrg., nr. 2, april 1987, blz. 38-46.

Driekwart eeuw na het ontstaan van de CAD's is het wel duidelijk wat deze bureaus doen maar te weinig hoe men dat doet. Om hun plaats binnen de categoriale hulpverlening te rechtvaardigen en zeker te stellen, lijkt het hem zinnig dat de CAD's verhelderen wat zij doen, hoe zij dat doen en waarom. Eerst geeft de auteur een drietal redenen waarom dit moeilijk is: de vaagheid van de definitie van het begrip verslaving, de ontwikkeling van de eerstelijns naar de tweedelijnsfunctie, de tweedelige taakstelling hulpverlening en reclassering en het feit dat men veelal niet herkenbaar is in een bepaald verklaringmodel. Om de begrips-

en spraakverwarring tussen hulpverleners en instellingen te verminderen poogt de auteur de basiselementen van het hulpverleningsproces 'intake', 'behandeling' en 'begeleiding' nauwkeurig te definiëren. Als men precies beziet wat het hulpverleningsproces inhoudt, wordt duidelijk welke – zeer uiteenlopende – eisen aan een hulpverlener moeten worden gesteld. Bovendien wordt duidelijk dat de leden van de multidisciplinaire teams vanaf het begin van het hulpverleningscontact goed op elkaar ingespeeld moeten zijn. Met literatuuropgave.

Boekwerken

Over de adressen der bibliotheken waarbij de genoemde publicaties ter inzage kunnen worden gevraagd, kunnen inlichtingen worden ingewonnen bij het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Schedeldoekshaven 100, 's-Gravenhage, tel. 070-706553/54.

Alternative dispute

Alternative dispute resolution: proceedings 22-24 July 1986; ed by J. Mugford.

Canberra, Australian institute of criminology, 1986.

Cappelaere, G., C. Eliaerts en E. Verhellen.

Alternatieve sanctionering voor jongeren; exploratief onderzoek naar experimenten met 'alternatieve sancties' t.a.v. strafrechtelijk minderjarigen in België naar aanleiding van een piloot initiatief aan de Jeugdrechtbank Mechelen. Gent, Studie en documentatiecentrum voor rechten voor kinderen, 1987.

Cahier 5.

Casale, S.S.G. and S.T. Hillsman.

The enforcement of fines as criminal sanctions: the English experience and its relevance to American practice.

Washington D.C., U.S. Department of justice, National institute of justice, 1986.

Child abuse

Child abuse: prelude to delinquency? Findings of a research conference conducted by the National committee for prevention of child abuse

april 7-10, 1984; project director E. Gray.

Washington D.C., U.S. Department of justice, Office of juvenile justice and delinquency prevention, 1986.

Cozijn, C.

Opnieuw: de opvattingen van de Nederlandse bevolking omtrent de duur van de alimentatie na echtscheiding.

's-Gravenhage, WODC, Ministerie van justitie, 1987.

Criminal justice

Criminal justice system, The, as a social problem: an abolitionist perspective; liber amicorum Louk Hulsmans; ed. by J.R. Blad, H. van Mastrigt and N.A. Uildriks.

Rotterdam, Erasmus universiteit, 1987.

Mededelingen van het juridisch instituut van de Erasmus universiteit Rotterdam, 36.

Geijer, R.

Heroïne-verslaving en acupunctuur; verslag van een onderzoek naar het effect van acupunctuur bij heroïne-verslaafden in het Huis van Bewaring te Rotterdam.

Rotterdam, GGD, afdeling geestelijke volksgezondheid, 1987.

Honderd jaar

Honderd jaar Wetboek van Strafrecht; gedenkboek; onder red. van J.P. Balkema, G.J.N. Corstens, C. Fijnaut et al.

Arnhem, Gouda Quint, 1986.

Kwaliteit

Kwaliteit van het reclasseringswerk. 's-Hertogenbosch, Nederlandse

federatie van reclasseringsinstellingen, 1987.

McDonald, W.F.

Repeat offender laws in the United States: their form, use, and perceived value; with the assistance of L.A. Athens and T.J. Minton. Washington D.C., U.S. Department of justice, National institute of justice, 1986.

McGillis, D.

Crime victim restitution: an analysis of approaches. Washington D.C., U.S. Department of justice, National institute of justice, 1986.

National conference

National conference on child abuse: proceedings 3-7 february 1986; ed. by R. Snashall; in collab with R. Harding, J. Carter, R. Boss et al. Canberra, Australian institute of criminology, 1987.

National conference

National conference on domestic violence; proceedings, 11-15 november 1985; ed. by E. Hatty. Canberra, Australian institute of criminology, 1986. 2 dln. Seminar proceedings; nr. 12.

Opsporing verzocht

Opsporing verzocht; rapport over het seizoen 1985/1986 van de begeleidings- en evaluatiecommissie periodieke opsporingsberichtgeving per televisie. Z.pl. en uitg., 1987.

Pos, H.J., H. Blaisse en F. Westenberg.

Recht en psychiatrische patiënt. Lelystad, Vermande, 1986.

Recht voor de welzijnspraktijk.

Psychology

Psychology, The, of sentencing: approaches to consistency and disparity; ed. by D.C. Pennington and S. Lloyd-Bostock; in collab. with D.A. Thomas, A. Ashworth, K. Pease et al.

Oxford, Centre for socio-legal studies, 1987.

Seminar

Seminar for librarians in the

criminal justice system; proceedings of the fifth seminar for librarians in the criminal justice system, 15-18 april 1986; ed. by J. Iltis; in collab. with G. Sanders, D. Higgins, C. Pye et al.

Canberra, Australian institute of criminology, 1987.

Sentencing

Sentencing in Australia; issues, policy and reform; proceedings of a seminar 'sentencing: problems and prospects' held at the Australian institute of criminology, 18-21 march 1986; ed. by I. Potas; in collab. with R. Harding, A. Ashworth, A. Nicholson et al. Canberra and Sydney, Australian institute of criminology with assistance from Australian law reform commission, 1987.

Size

Size, The, of the crime problem in Australia; by S.K. Mukherjee, J.R. Walker, T. Psaila et al.

Canberra, Australian institute of criminology, 1987.

Springer, C.E.

Justice for juveniles.

Washington D.C., U.S. Department of justice, Office of juvenile justice and delinquency prevention, 1986.

Swierstra, K., O. Janssen en J.H. Jansen.

De reproductie van het heroïnegebruik onder nieuwe lichten; heroïnegebruikers in Nederland deel II.

Groningen, R.U. Groningen, Criminologisch instituut, 1986.

Teenage victims

Teenage victims; a national crime survey report.

Washington D.C., U.S. Department of justice, Bureau of justice statistics, 1986.

Congressen

Kinderombudswerk

Onder de noemer 'Strategie voor een volwaardige positie voor kinderen in de samenleving' wordt door het Studiecentrum voor Rechten van Kinderen en door het Seminarie voor Jeugdwelzijn en Volwassenenvorming een internationaal congres georganiseerd over kinderombudswerk. Behalve een inleidende en een afsluitende dag zal een dag worden besteed aan de 'situering van de fundamenteën voor meer rechten voor kinderen' en een aan de 'situering van de strategie. In de middag zullen steeds werkgroepen plaatsvinden waarvoor de volgende onderwerpen zijn vastgesteld: bijzondere vraagstukken inzake rechten van kinderen; belangenbehartiging van kinderen; studie van het kind; bundelen van de krachten van kinderen; het bevorderen van netwerkontwikkeling. Plenaire inleidingen worden onder meer gehouden door prof. dr. L. Dasberg, prof. dr.em. L. Apostel A. Skolnick, P. Tegmo, J. Weill en prof. mr. M. de Langen.

Datum: 14, 15 en 16 december 1987

Plaats: Internationaal Congrescentrum van de Stad Gent

Inlichtingen: Rijksuniversiteit Gent, Studie- en Documentatiecentrum voor Rechten van Kinderen, Louis Pasteurlaan 2, B-9000 Gent. Tel: 091-24 02 24

Crime control in local communities in Europe

Doelstelling van dit symposium is het verkrijgen van inzicht en het uitwisselen van ervaringen met betrekking tot de beheersing van massaal voorkomende criminaliteit, waarbij met name de geïntegreerde aanpak van bestuur, justitie, politie en de burgers bijzondere aandacht krijgt. De voorbereiding is in handen van onder meer vertegenwoordigers van het Centraal Planbureau, de researcheschool, het WODC en vertegenwoordigers van bestuur en justitie. Inleiders zullen het thema vanuit de sleutelbegrippen 'samenwerking' en 'praktische ervaring met projecten' belichten, terwijl men in een aantal workshops aan de hand van discussiestellingen met elkaar van gedachten kan wisselen. De voertaal van dit internationale symposium is Engels. Het te houden symposium vindt plaats in de reeks van in het verleden georganiseerde Cranfield Conferenties.

Datum: 19-23 oktober 1987

Plaats: Researcheschool Zutphen

Inlichtingen: Researcheschool Zutphen, congressecretariaat, telefoon: 05750-10808, tst. 153.